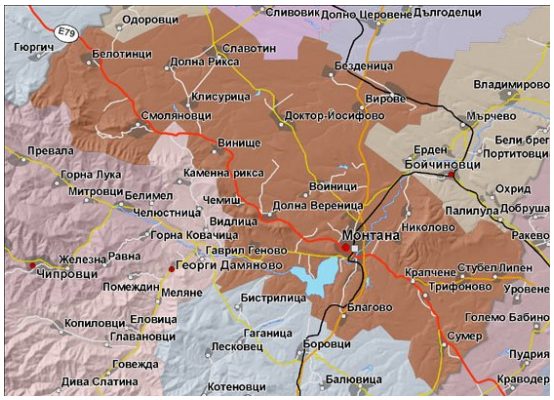
ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА

НА ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА

ОБЩИНА МОНТАНА

Възложител: ОБЩИНА МОНТАНА

2016 година

СЪДЪРЖАНИЕ

	Информация за контакт с Възложителя	7
1	Въведение	8
2	Цел, задачи и обхват на Общия устройствен план. Връзка с други планове и програми. Характеристика на засегнатата територия	9
3.	Текущо състояние на компонентите и факторите на околната среда, културно-историческото наследство и тяхното евентуално развитие без прилагане на плана	28
3.1	Атмосферен въздух	28
3.1.1.	Климатична характеристика	28
3.1.2.	Атмосферен въздух	34
3.2	Повърхностни и подземни води	41
3.2.1.	Повърхностни води	41
3.2.2.	Подземни води	54
3.2.3	Зони за защита на водите	58
3.2.4	Водоснабдяване на територията и съществуващ начин на третиране на отпадъчните води	61
3.3	Земни недра	70
3.4.	Почви и земеползване	72
3.5.	Биологично разнообразие, елементи на Националната екологична мрежа	75
3.5.1.	Биогеографска характеристика на района	75
3.5.2	Растителен свят. Характеристика на състоянието	77
3.5.3.	Гъби	81
3.5.4	Животински свят. Характеристика на състоянието	82
3.5.5.	Елементи на Националната екологична мрежа	92
3.6.	Ландшафт	97
3.7.	Културно-историческо наследство	101
3.8.	Отпадъци	103
3.9.	Рискови енергийни източници - шум, вибрации, йонизиращи лъчения	111
3.10.	Естествени и антропогенни вещества и процеси	114
3.11.	Химикали. Въздействия от зони, регламентиращи дейности с висок рисков потенциал	115
3.12.	Здравно-хигиенни условия на средата	118

4.	Развитие на територията без реализацията на ОУП	123
5.	Характеристики на околната среда на територии, които могат да бъдат значително засегнати. Съществуващи екологични проблеми	126
6.	Цели на опазване на околната среда	129
7.	Оценка на въздействието	133
7.1.	Оценка на въздействието по компоненти на околната среда	133
7.2.	Оценка на въздействието по фактори в околната среда	141
7.3.	Химикали. Въздействия от зони, регламентиращи дейности с висок рисков потенциал	143
7.4.	Обща оценка на въздействията	144
8.	Мерки за предотвратяване и намаляване на евентуалните отрицателни последици от реализацията на ОУП	149
9.	Мотиви за избор на разгледаните алтернативи	152
10.	Методи за извършване на екологичната оценка, използвана нормативна база и документи. Трудности при събиране на необходимата, за това, информация	154
11.	Описание на необходимите мерки, във връзка с наблюдението, по време на прилагането на ОУП	166
12.	Заключение	167
13.	Справка за проведените консултации	167
14.	Списък на експертите, изготвили екологичната оценка	169
15.	Декларации на независимите експерти, автори на ДЕО и доказателства за компетентност	169
	Приложения	169

Списък на фигурите:

Фигура 2.1. Устройвана територия.

Фигура 3.1.1-1. Климатични области в България.

Фигура 3.1.1-2. Роза на ветровете в района на град Монтана.

Фигура 3.4-1. Почвено-географското райониране на България (по Нинов,1997).

Фигура 3.4-2. Почвено-географски райони в България.

Фигура 3.5.1. Биогеографски райони и подрайони (Бл. Груев, Б. Кузманов; 1994).

Фигура 3.11.1. Местоположение на складова база за съхранение на взривни вещества „Ливадски дол".

Фигура 3.11.2. Местоположение на предложената производствена зона спрямо складова база за съхранение на взривни вещества „Ливадски дол".

Списък на таблиците:

Таблица 2.1. Сравнение между съществуващите и проектни елементи вид територия.

Таблица 2.2. Устройствени зони и режими.

Таблица 3.1.1.1. Средномесечна и средногодишна температура, ^{o}C.

Таблица 3.1.1.2. Средномесечна, сезонна и годишна сума на валежите (mm).

Таблица 3.1.1.4. Средна месечна относителна влажност в проценти (Монтана).

Таблица 3.1.1.5. Брой на дните с мъгла по месеци (Монтана).

Таблица 3.1.1.6. Средна скорост на вятъра в м/сек по месеци и посока (Монтана)

Таблица 3.1.1.7. Честота на вятъра по посока и тихо време в % (Монтана).

Таблица 3.1.1.8. Данни за Розата на ветровете.

Таблица 3.2.1.1. Вътрешногодишно разпределение на речния отток на река Огоста за периода 1950/1951 - 1982/1983 г.

Таблица 3.2.1.2. Типове повърхностни водни тела, категория реки и разпределение на типовете по поречия.

Таблица 3.2.1.3. Състояние на повърхностните водни тела, категория реки на територията на Община Монтана, съгласно ПУРБ 2010-2015 г. в Дунавски район.

Таблица 3.2.2.1. Подземни водни тела в териториалния обхват на ОУП.

Таблица 3.2.3. Зони за защита на подземни води, предназначени за питейно битово водоснабдяване на територията на Община Монтана.

Таблица 3.2.4. Списък на водоизточниците в Община Монтана.

Таблица 3.5.2. Установени, в Община Монтана, природни местообитания, включени в Приложение №1 на Директива 92/43/ЕИО и Приложение №1 на ЗБР.

Таблица 3.5.4.1. Състав и природозащитен статус на установените и вероятни видовете земноводни и влечуги.

Таблица 3.5.4-2. Състав и природозащитен статус на видовете бозайници.

Таблица 3.5.5-1. Площ на елементите на Националната екологична мрежа и делът им в общинската територия с отчитане на припокриване.

Таблица 3.5.5.2. Обявени „вековни дървета" по ЗБР към 20.04.2015 година на територията на Община Монтана.

Таблица 3.5.5.3. Баланс на територията от Община Монтана, включена в границите на Защитена зона „Западна Стара Планина и Предбалкан".

Таблица 3.5.5.4. Баланс на територията от Община Монтана, включена в границите на Защитена зона „Пъстрина" (BG0001037).

Таблица 3.5.5.5. Баланс на територията от Община Монтана, включена в границите на Защитена зона „Западен Балкан" (BG0002002).

Таблица 3.8.1. Резултати от проучване на събрани количества битови отпадъци.

Таблица 3.8.2. Населени места в Област Монтана с въведена система за събиране на ТБО.

Таблица 3.8.3. Общо количество по видове образувани отпадъци на територията на Община Монтана.

Таблица 3.9.1. Показатели за шум в околната среда, регламентирани в Наредба No.6 от 26.06.2006 г.

Таблица 3.12.1. Динамика на населението в Община Монтана.

Таблица 3.12.2. Население в Община Монтана (2001/2011 г.)

Таблица 6.1.1. Поставени цели и подцели, актуални за района

Таблица 7.1. 1. Площ на елементите от Националната екологична мрежа.

Таблица 7.4.1. Обща оценка на въздействията.

Таблица 8. Мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно отстраняване на неблагоприятните последствия от осъществяване на ОУП върху околната среда.

Таблица 11. Мерки и индикатори за мониторинг.

Таблица 13. Справка за проведените консултации по реда на чл. 19 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми .

Списък на използваните съкращения

АМ	Автомагистрали
БИ	Биотичен индекс
БПК	Биохимична потребност от кислород
ДВ	Държавен вестник
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВЕЦ	Водноелектрическа централа
ДГС	Държавно горско стопанство
ДГФ	Държавен горски фонд
ДР	Дунавски район
ЕЖ	Еквивалентни жители
ГКПП	Граничен контролно-пропускателен пункт
ЕС	Европейски съюз
ЕО	Екологична оценка
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗМ	Защитена местност
ЗТ	Защитени територии
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗУТ	Закон за устройство на територията
ИАОС	Изпълнителна агенция по околната среда
КАВ	Качество на атмосферния въздух
ЛОС	Летливи органични съединения
ЛУП	Лесоустройствен проект
МК	Министерство на културата
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
НЕМ	Национална екологична мрежа
НДНТ	Най-добри налични техники
НКЦ	Недвижимо културно наследство
НПО	Неправителствени организации
НПУДО	Национална програма за управление на дейностите по отпадъците
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
ООН	Организация на обединените нации
ОП	Оперативна програма

ОПОС	Оперативна програма „Околна среда”
ПМС	Постановление на Министерски съвет
ПДН	Пределно-допустима норма
ПЗ	Природни забележителности
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУ	План за управление
ОПОС	Оперативна програма Околна среда
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РОУКАВ	Райони и агломерации за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух
РПМ	Републиканска пътна мрежа
РПР	Регионален план за развитие
РЦУО	Регионален център за управление на отпадъците
ТБО	Твърди битови отпадъци
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
ФПЧ	Фини прахови частици
ХПК	Химична потребност от кислород
IUCN	International Union for Conservation of Nature Международен съюз за защита на природата и природните ресурси

ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОНТАКТ С ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ

***Възложител*: ОБЩИНА МОНТАНА**, със седалище и административен адрес на управление: град Монтана, улица ул. „Извора" № 1, Област Монтана, ЕИК 000320872, представлявана от Златко Софрониев Живков – в качеството му на кмет на Община Монтана

Пълен пощенски адрес: 3400, град Монтана, улица ул. „Извора" № 1

Телефон: 096/ 300 400; ***факс*** 096/ 588 391; 0884/ 917 447

E-mail: mayor@montanabg.net

Лица за контакти: ланд.арх. Мирияна Асенова- 096/ 394 234 E-mail: miordanova.wln@gmail.com

1. ВЪВЕДЕНИЕ.

Възложител на плана и на екологичната част към него е Община Монтана. Предварителният проект за Общ устройствен план се разработва от колектив на „УРБАНАРХ" ДЗЗД - гр.София, на база на спечелена обществена поръчка и подлежи на задължителна екологична оценка (ЕО) по реда на Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (ДВ бр.57/ 2004, посл.изм.доп ДВ бр.94/2012) и попада в обхвата на т. 11.1. на Приложение № 1 към чл. 2, ал. 2, т. 1 към нея. Той очертава рамката за бъдещо развитие на инвестиционни предложения по Приложения № 1 и № 2 на Закона за опазване на околната среда (ЗООС). Съгласно чл. 127, ал. 6 от Закона за устройство на територията (ЗУТ), ОУП се одобрява с Решение на Общински съвет - Монтана. Съобразно с това, както и във връзка с чл. 4, т. 2 на Наредбата, компетентен орган по ЕО за ОУП е Директорът на РИОСВ Монтана. Екологичната оценка представлява нормативно изискваща се част към ОУП на общината и е изготвена от колектив независими експерти.

Докладът за екологична оценка е разработен в съответствие с изискванията на Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, Писмо изх. № 29/06.11.2014 и Становище с изх. № 2216/27.08.2015 на РИОСВ - Монтана. С Писмо изх. № 3065/16.11.2015 компетентният орган отправя препоръки към представеното Задание и схема за консултации, които са изпълнени и документацията е представена в законоустановения срок. С Писмо изх. № 180/21.01.2016, е дадена положителна оценка на представения доклад за степента на въздействие върху Защитени зони „Западна Стара Планина и Предбалкан" (BG0001040**)**, „Пъстрина" (BG0001037) и „Западен Балкан" (BG0002002) с препоръки и указания за по-нататъшния ход на процедурата. Съгласно одобрената от РИОСВ – Монтана схема за консултации за обхвата и съдържанието на екологичната оценка по чл. 19 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, е поискана информация от Басейнова дирекция за управление на водите „Дунавски район" с център - град Плевен, Министерство на икономиката - Дирекция „Природни ресурси и концесии", Регионална здравна инспекция - Монтана, „Водоснабдяване и Канализация" ООД - Монтана, „Напоителни системи" ЕАД клон - Мизия, „ЧЕЗ Разпределение България" АД, НЕК ЕАД, Национален институт за паметници на културата - София, Държавно горско стопанство - Монтана, БДЗП и Сдружение „Зелени Балкани". Поискана е информация от РИОСВ Монтана и София за заявени интереси за други инвестиционни предложения, планове и програми на територията на Защитени зони **„**Западна Стара Планина и Предбалкан" (BG0001040**)**, „Пъстрина" (BG0001037) и „Западен Балкан" (BG0002002)**,** водещи, при евентуалната си реализация, до кумулативен ефект върху тях – при изготвяне на Доклад за степента на въздействие върху зоните.

Екологичната оценка съдържа информация по чл. 86, ал. 3 на ЗООС, в съответствие със степента на детайлност на проекта на ОУП на Община Монтана и е с насоченост Общият устройствен план на общината да спомогне да се генерират, обсъдят и реализират идеи, обединяващи икономически, социални, екологични и обемно-пространствени решения и ресурси за подобряване качеството на средата и значително повишаване на стандарта на обитаване.

Екологична оценка е разработена от колектив независими експерти, които отговарят на изискванията, поставени с чл. 83 ал. 1 и ал. 9 от ЗООС. Съгласно тези изисквания, към доклада са приложени списък на авторския колектив и писмени декларации на експертите по чл. 16 от Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми .

При разработването й е използван подход, при който се изясняват екологичните дадености и проблеми на най-ранния етап на вземане на решения с изявен стремеж, този процес да е напълно прозрачен, посредством консултации и участие на обществеността. С екологичната оценка се цели интегриране на предвижданията по отношение на околната среда, в процеса на развитие като цяло, и въвеждане на принципа на устойчивото развитие.

Разработената екологична оценка включва информация, съответстваща на степента на подробност на плана и използваните методи за оценка.

2. ЦЕЛ, ЗАДАЧИ И ОБХВАТ НА ОБЩИЯ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН. ВРЪЗКА С ДРУГИ ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ. ХАРАКТЕРИСТИКА НА ЗАСЕГНАТАТА ТЕРИТОРИЯ

Общият устройствен план на Община Монтана има за цел да определи общата структура и преобладаващото предназначение на териториите на общината, видът и предназначението на техническата инфраструктура, опазването на околната среда и обектите на недвижимото културно наследство, чрез изработване на правила и нормативи за неговото прилагане при устройството на отделните видове територии и устройствени зони.

Устройството на отделните видове територии и устройствени зони е извършено при съблюдаване на изискванията на Наредба № 7, а одобряването им ще се извърши с одобряването на Общия устройствен план.

Главните фактори за развитието на селищата в България са в съответствие с основните приоритети за регионалното развитие на Европейския съюз за програмния период 2014-2020, а именно:

- Засилване на изследванията, технологичното развитие и иновациите;
- Подобряване на достъпа, използването и качеството на информация и комуникационни технологии;

- Подобряване на конкурентноспособността на средните и малки предприятия;
- Подкрепа за преминаването към по-нисковъглеродна икономика;
- Въвеждане и популяризиране на адаптацията към климатичните промени, превенция на риска и мениджмънта;
- Опазване и превенция на природната среда и популяризиране на ефикасността на ресурсите;
- Въвеждане на устойчив транспорт и подобряване на инфраструктурната мрежа;
- Въвеждане на устойчива и качествена заетост и подкрепа за трудовата мобилност;
- Засилване на социалното включване, борба с бедността и всяка дискриминация;
- Инвестиране в образование, обучения и учене през целия живот;
- Подобряване на ефективността на публичната администрация.

При изготвянето на предварителния проект за ОУП на Община Монтана са изпълнени задачи, чието решение създава яснота по отношение на функционално-пространствената структура на територията:

- Определяне на общата структура на територията - предмет на плана, и преобладаващото предназначение на съставните и структурните й части; местоположението и границите на урбанизираните територии, земеделските територии, горските територии, защитените територии, нарушените територии за възстановяване и териториите със специално, с друго или със смесено предназначение;
- Определяне на общия режим на устройство на всяка една от териториите със съответните правила и нормативи;
- Изясняване разположението на мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура на територията на общината и връзките им с териториите на съседните общини и с инфраструктурни мрежи, съоръжения и обекти от национално значение;
- Актуализиране на териториите с публична държавна и с публична общинска собственост и режима на тяхното устройство;
- Идентифициране на територии с вероятно разпространение на предвидими природни бедствия и необходимите превантивни мерки и начин на тяхното устройство и защита;
- Избор на територии за активно прилагане на ландшафтно-устройствени мероприятия и естетическо оформяне.

Предварителният проект за ОУП на Община Монтана дава отговор на основните устройствени проблеми на общинската територия:

✓ Създаване на планова основа за дългосрочно, устойчиво устройствено развитие на урбанизираните територии и на териториите извън тях, обвързано с общинския план за развитие, Областна стратегия за развитие на област Монтана 2014-2020, Регионален план за развитие на Северозападен район за планиране (СЗРП) за периода 2014-2020;

✓ Създаване на устройствени предпоставки за развитие на високотехнологичните и иновационни производства и условия за изграждане на високотехнологични зони, паркове и инкубатори за иновативни предприятия; създаване, производство и пазарна реализация на нови конкурентноспособни продукти и технологии в приоритетни области; насърчаване на експортната насоченост на производствения сектор и насърчаване на създаването и развитието на малки и средни предприятия.

✓ Определяне на насоките за териториално развитие на урбанизираните територии и екологичното им съвместяване със земеделските, горските и защитените територии, с оглед постигане на оптимална териториална структура;

✓ Проучване на възможностите за създаване на устройствени условия за превръщането на Община Монтана в привлекателен район за отдих и туризъм, като се използват наличните ресурси за развитие на лечебен, планински и екологичен туризъм;

✓ Проучване на възможностите за създаване на устройствени зони за масов отдих край водни площи и в лесопаркова среда;

✓ Търсене на възможности земите по § 4 на ЗСПЗЗ да се оформят като вилни устройствени зони;

✓ Определяне на границите и /или/ охранителните зони на защитените територии на недвижимото културно наследство, след съгласуване с Министерството на културата; Ненамеса в защитените природни територии, които са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи, след съгласуване с Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и храните и Националния съвет по биологичното развитие, от Възложителя;

✓ Определяне на разположението на мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура на територията на общината, връзките му с териториите на съседните общини и с инфраструктурни мрежи, съоръжения и обекти от национално значение, след съгласуване с Агенция „Пътна инфраструктура” и Изпълнителната агенция "Железопътна администрация", от Възложителя;

✓ Идентифициране на нарушените територии (за възстановяване и рекултивация на кариери, рудници, свлачища, срутища и други райони на територията на Община Монтана, след съгласуване с Министерството на регионалното развитие;

✓ Отразяване и опазване на санитарно-охранителни зони (СОЗ) около водоизточниците и съоръженията, определени по реда на Закона за водите, за опазване на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, и на минералните води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди от замърсяване и други вредни влияния;

✓ Определяне на устройството на поземлените имоти, съобразно конкретното им предназначение и осигуряване на опазването на недвижимото културно наследство;

✓ Съобразяване с предвижданията на заварените ПУП, одобрени до датата на разрешението на Общинския съвет, за изработване на проект за ОУП;

✓ Определяне на правила и нормативи за прилагане на устройствения план съобразно местните и регионални характеристики на общината, както и специфични правила и нормативи към него;

✓ Изработване на специализирана устройствена схема за развитие на туризма в общината;

✓ Определане на подходяща локализация за изграждане на нови средства за подслон с туристически приемни места.

ОУП на Община Монтана цели да запази предназначението на горския фонд, обвързано с Лесоустройствената програма на Горско стопанство-Монтана. Ще се опазят гори и земи, в които не се допуска промяна на предназначението им. Съобразно плановете за развитие на земеделието в планинските райони, ОУП съобразява развитието на земеделските територии - за обработваеми земи (ниви, овощни и зеленчукови градини, лозя, ливади и други) и необработваеми земи (пасища, скатове, дерета, оврази и други), като са посочени земеделските земи, в които не се допуска промяна на предназначението им и останалите, в които, това е допустимо.

Според изискванията на законодателството, ОУП:

❖ отразява и опазва териториите за природозащита (защитени природни територии и зони, водоизточници със санитарно-охранителните им зони, водни площи, влажни зони...).

❖ Осигурява опазване на обектите на недвижимото културно наследство (археологически резервати, отделни квартали или поземлени имоти в населени места с културно-историческо, етнографско или архитектурно значение) и за тези, с особена териториално-устройствена защита и с режим на превантивна устройствена защита по чл. 10, ал. 2 и 3 от ЗУТ.

❖ Устройството на урбанизираната територия на Община Монтана е съобразено с изискванията на ЗУТ, при което е извършно проучване, придружено със схема на селищната мрежа - населени места, недвижимо културно наследство, промишлени комплекси и други вид селищни образувания, като се съблюдават следните специфични изисквания :

❖ Нови урбанизирани територии могат да бъдат предвидени в настоящи земеделски имоти по периферията на град Монтана, с оглед на бъдещото разширение на строителните граници на града. Подходящи, за тази цел, са териториите, където вече е започнало урбанизирането на известен брой земеделски имоти. Създаването на жилищни територии на други места не е целесъобразно, защото това би насочило усилия и средства извън града, вместо да се ползва и усъвършенства съществуващата инфраструктура.

❖ Съобразяване с изградените на територията основни видове производства;

❖ Извършване на проучвания и разработването на условия за добив на енергия от възобновяеми източници;

❖ Развитие на системата за обществено обслужване – образование; здравеопазване и социални грижи; култура; религия; административни услуги; търговия, обществено хранене и битови услуги; други обществено-обслужващи дейности, могат да се ползват част от наличните обекти на територията на град Монтана. Извършено е проучване, относно капацитета и рационалното им ползване. Предвидени са територии за обслужване и в близост до вилните и курортните комплекси.

Следвайки нормативните изисквания, Общият устройствен план на Община Монтана съдържа мотивирани проектни ***решения за:***

Структура на територията – устройствените зони за обитаване, производство, рекреация, природозащита, природо-възстановяване, комуникация и инфраструктура.

Строителните граници, в т.ч. и терените за ново селищно развитие, при отчитане собствеността, ограничителите и стимулаторите за териториално развитие.

Строителните зони, границите им, начинът на застрояване и основни параметри на застрояване (интензивност, плътност, височина и др.).

Главната и обслужваща улична мрежа.

Трасетата и обектите на *инженерната инфраструктура*.

Защитените архитектурни, културни и др. зони и обекти - паметници на културата.

Обектите за обществено обслужване от система "образование", "култура", "здравеопазване", "спорт", култура и др., които се изграждат със средствата на общината и държавата и са от особена важност за общината.

Екологични мероприятия, параметри и изисквания за повишаване на стандарта и качествата на околната среда.

Ландшафтно и композиционно естетическо оформяне на селищата, прилежащите квартали и крайселищната територия.

Мероприятия за *устойчивост на социално-икономическото развитие* и съпътстващите ги устройствени условия.

Разчети за баланса на територията и други важни териториални показатели.

Зоните с висока концентрация на обекти от обслужващия сектор със стопанско предназначение.

По същество, това са основните задачи на Общия устройствен план, от които произтичат определени изисквания за спешно решаване на възлови проблеми в настоящото развитие на селищата от общината.

В изработвания ОУП на Община Монтана се решават следните по-конкретни задачи:

- ✓ Определяне на земеделски земи, за които е допустима промяна на предназначението им;
- ✓ Промяна на отреждането на УПИ I и IV, кв. 283 (с/у пресечка на бул. „Монтана" и „Св. Патриарх Евтимий"), отредени за озеленяване в обществено обслужване;
- ✓ Около технологичния парк, при изхода за град Лом, се предвижда разширение в северна посока;
- ✓ Около трасето, на пътя от Републиканската пътна мрежа Е79, се предвиждат терени за обществено обслужване;
- ✓ Отразяване на новото трасе на обхода на Монтана – северозапад (път Е79);
- ✓ Отразяване на новото трасе на ж.п. линията София - Видин през Монтана;
- ✓ Разширение на гробищния парк на град Монтана в посока на подходящ терен на запад;
- ✓ Обособяване на новообразувани имоти в местн. "Парта" като вилна зона;
- ✓ Намаляване на броя на имотите частна собственост, отредени за обществено озеленяване, където има възможност за това.

Около язовир „Огоста" се обособява зона за отдих (със съответните схеми за ВиК и електроснабдяване - разширение на съществуващата система).

ОУП на Община Монтана се разразработва за перспективен срок от 20 години, т.е. планов хоризонт 2035 година, а урбанистичната хипотеза – с времеви хоризонт - 2040 г. Насочен е към развитието на общината с цел, да се използват природните и културно-историческите дадености на територията за превръщане на Община Монтана в конкурентна туристическа дестинация. Тази цел ще се постигне чрез в*ъзможности за развитие на различни видове туризъм – културен, познавателен, спортен, конферентен, селски, лечебен, планински, екотуризъм...О*бщината е с доказан, но недоразвит потенциал за туризъм .

Един от факторите, който създава екологични проблеми на урбанизираните територии, е транспортната и инженерна инфраструктура.

В това отношение, ОУП на Община Монтана предвижда да се определи пътната мрежа по класове, железопътни линии, гари и др., както и връзка с националната транспортна мрежа. Отразени са електропроводи, газопроводи, далекосъобщителни мрежи водопроводи, канализационни колектори, и съоръженията към тях (електрически подстанции, пречиствателни станции за питейни и отпадъчни води, понижителни и разпределителни станции и др.).

ОУП взема предвид проучването на териториите за възстановяване и рекултивация на кариери, рудници, насипища, хвостохранилища, депа за отпадъци, свлачища, срутища и други и предлага мерки за тяхното устройствено включване в околния ландшафт.

Съобразен е и е обвързан и с други планове и програми като: Национален план за рибарство и аквакултури, Закон за регионалното развитие и Правилник за прилагането му в съответствие с документите за стратегическо планиране: Национален план за развитие, Национална стратегическа референтна рамка, Оперативните програми, съфинансирани от фондовете на ЕС, Национална стратегия за регионално развитие, Регионални планове за развитие, Областни стратегии за развитие, отчетени са принципите на партньорството, равните възможности и устойчивото развитие.

Задачите на ОУП следва да допринесат и за пълна реализация на визията за развитие на общината, в посока на икономическо развитие, насочено към здравни, социални, професионални, културни и екологични придобивки за нейните граждани за постигане на европейски стандарти за модерен и технологично ориентиран начин на живот.

Общият устройствен план на Община Монтана се разработва в две фази:

- Първа фаза – Опорен план и изработване на Предварителен проект;
- Втора фаза – Окончателен проект.

Предварителният проект на ОУП съдържа текстови и графични материали.

Текстовите материали към ОУП съдържат раздели за:

- регионални проблеми;
- социално-икономически условия, проблеми на социално-икономическото развитие:

- демография, демографско развитие (песимистичен, оптимистичен и реалистичен вариант);

- структура за заетостта;

- икономическа база, икономическо развитие (промишленост, селско и горско стопанство, транспорт, строителство, туризъм и др.);

- райони със специфични проблеми;

❖ териториални проучвания: релеф, климат, геология и хидрология, флора, фауна, поземлен ресурс по фондове (населени места и други урбанизирани територии, земеделски земи, горски фонд, защитени територии, нарушени територии), структура на собствеността;

❖ обитаване: количествено и качествено състояние на жилищния фонд, структура на собствеността, видове (типове) пространствени структури на обитаване, технико-икономически характеристики на видовете (типовете) обитаване;

❖ техническа инфраструктура: трасета и съоръжения, технически параметри на електроснабдителната, водоснабдителната, канализационната, далекосъобщителната мрежи, пътна мрежа (класификация, състояние), големи структурни обекти, покритие на територията на общината с комуникационни системи, пречистване на отпадъчните води, сметосъбиране и третиране на отпадъците, депа за отпадъци;

❖ социалната инфраструктура: (образование, здравеопазване, култура, комунални дейности), развитие на социалната база, приоритети за реализация;

❖ отдих и туризъм;

❖ екологично състояние, екологични условия: прогноза за въздействия върху околната среда от социално-икономическото и пространственото развитие и мероприятия за подобряване на средата;

❖ пространствено развитие: основно предназначение на териториите, режими на устройство и параметри за натоварването им, развитие на урбанизираните територии и на техническата инфраструктура;

❖ правила и нормативи за прилагане на ОУП, които включват условията, при които може да се изменя плана, задължителните изисквания към подробните устройствени планове (ПУП), допустимите натоварвания на териториите и др.

Графичните материали към предварителния проект на ОУП са основни и допълнителни. Основните графични материали на предварителния проект ще съдържат:

❖ Общ устройствен план на Община Монтана в мащаб М 1:25 000, изработен върху данни от кадастрална, топографски, специализирани и други карти, карта на възстановената собственост в цифров и растерен вид, с отразено бъдещо развитие и устройството на териториите, включващо:

- режим за устройство и строителните граници на урбанизираните територии: населени места, групови и единични паметници на културата, промишлени комплекси и други селищни образувания;
- земеделски земи, в които не се допуска промяна на предназначението им, и останалите земи, в които това е допустимо;
- горски територии (гори и земи от горския фонд), в които не се допуска промяна на предназначението им, и останалите територии, в които това е допустимо;

- територии със специфични характеристики (резервати, национални паркове, природни забележителности, поддържани резервати, природни паркове, защитени местности, паметници на културата, гробищни паркове, минерални извори, калонаходища и др.);

- нарушени територии (рудници, кариери, насипища, свлачища, срутища, мочурища, депа за отпадъци и др.) за етапно възстановяване и рекултивация;

- водни площи и течения - реки, езера, напоителни и отводнителни канали;

- елементи на транспортната техническа инфраструктура – пътна мрежа по класове, железопътни линии, спирки;

- елементи на инженерната инфраструктура - електропроводи, далекосъобщителни мрежи, водопроводи, канализационни колектори, и съоръженията към тях (електрически подстанции, пречиствателни станции за питейни и отпадъчни води, понижителни и разпределителни станции и др.);

❖ Схеми в М 1:50 000 за:

- транспортна инфраструктура;

- инженерна инфраструктура - мрежи и съоръжения на Електроснабдяване, Газоснабдяване, ВиК;

- недвижими културни ценности;

- екологични условия;

- собственост;

- бонитетни категории на земеделските земи.

❖ Допълнителни графични материали: други карти, схеми, графики и фотоси по преценка на изпълнителя с цел изясняване на проектното решение.

<u>Окончателният проект на ОУП</u> ще съдържа текстовите и графичните материали на предварителния проект, коригирани и допълнени, съобразно решенията на експертните съвети, проведените обществени обсъждания и становищата на заинтересуваните централни и териториални администрации.

Текстовите материали към окончателния ОУП ще съдържат:

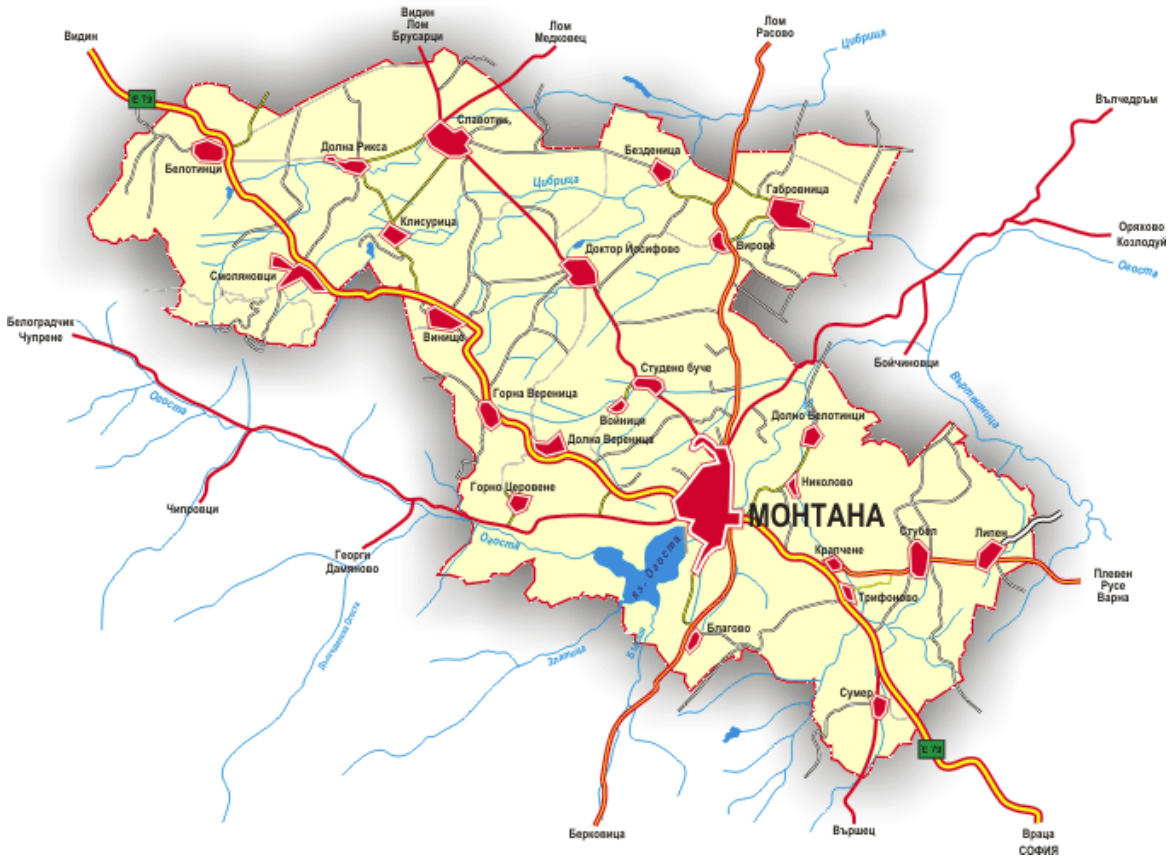
- Доклад за изпълнение на препоръките, съобразно решенията на експертните съвети, проведените обществени обсъждания и становищата на заинтересуваните централни и териториални администрации.

- Текстовият материал от предварителния проект на ОУП, допълнен и коригиран в частите, към които има препоръки.

Графичните материали към окончателния проект на ОУП, трябва да съдържат ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН на Община Монтана в мащаб от М 1:25 000, коригиран и допълнен, съобразно решенията на експертните съвети, проведените обществени обсъждания и становищата на заинтересуваните централни и териториални администрации.

Предварителният проект за ОУП устройва територията на Община Монтана, обхващаща 677 км^2 с 24 населени места – едноименният областен и общински център и 23 села. На юг граничи с общините Чипровци, Георги Дамяново, Берковица и Вършец, на запад - с Ружинци (област Видин), на север - с Бойчиновци, Якимово, Медковец и Брусарци, а на изток - с община Криводол (област Враца) – фиг.2.1.

Постоянното население към 01.02. 2011 г. (последното преброяване) наброява 53 856 души, което е 36.4 % от това, на областта. Развитието на демографските процеси в общината през последните 10 години е навлязло в неблагоприятна фаза, характеризираща се с чувствително влошаване на режима на демографско възпроизводство. Град Монтана изпълнява функции на икономически, транспортен и обслужващ център.

Фигура 2.1. Устройвана територия.

Съгласно Наредба № 7 на МРРБ/22.12. 2003, за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони, селищата в общината попадат в следните категории:

- „средни градове” - град Монтана с 43 781 жители;
- „средни села” - с население от 1000 до 2000 жители: Габровница и Смоляновци;

- „малки села” - с население от 250 до 1000 жители - 15 села: Безденица, Белотинци, Благово, Винище, Вирове, Горно Церовене, Доктор Йосифово, Долно Белотинци, Крапчене, Липен, Николово, Славотин, Студено Буче, Стубел, Сумер);
- „много малки села” - с население до 250 жители - 6 села: Войници, Горна Вереница, Долна Вереница, Долна Рикса, Клисурица и Трифоново.

Като цяло, селищната мрежа може да се определи като мозаечно-дисперсно разположена в територията.

Средната селищна гъстота от 3.5 селища на 100 км^2 е малко под-средната за страната - около 4.8. Средното отстояние между населените места е около 3.5 км, което не затруднява придвижването, формирането и функционирането на единна жизнена териториално-селищна общност.

Степента на урбанизация на Община Монтана е по-висока от средната стойност за страната и естествено е най-висока в областта - с 81.3 % градско население (72.5% средна стойност за страната и 63.7% за областта). Това определя урбанистичната й структура като моноцентрична. Останалата демографска маса (18.7 %) е разпределена в сравнително равномерна мрежа от села. Икономическият им облик е селскостопански, с подчертан самозадоволяващ се производствен характер.

Град Монтана отстои на около 100 км от столицата София и международното й летище, на 49 км до пристанище Лом, на река Дунав, осигуряващо най-евтиния транспорт до централна Европа, Украйна и Черноморския басейни и се явява важен транспортен възел с добре изградена инфраструктурна обвързаност със столицата от една страна, и със северната част на България, от друга. Разположен е на трансевропейския коридорен път Е-79 и на европейски коридор No 4, в близост до гранични пунктове към Румъния (70 км) и Югославия (55 км). Категоризацията на пътната мрежа, по данни на Общинския план за развитие 2007-2013, включва – 49.1 км пътища I клас, 36.1 км II клас, 39.9 км III клас и 70.6 км общински пътища, IV клас. Територията на общината се пресича и от ж.п. линията София - Бойчиновци.

Релефът е разнообразен, като на север е равнинен, а в южна посока постепенно преминава в планински, тъй като територията обхваща части от Предбалкана.

Районът попада в умерено-континенталната климатична област, в климатичния район на високите полета на Предбалканската подобласт.

Изходният материал за изготвяне на баланса на земите е взет от .zem файловете за територията на общината, официално получен от Министерство на земеделието. Обработени са, според съвременните изисквания и проектантско виждане за развитието на територията, с отделни функции по нормативно зададено перо за баланс на територията, което по никакъв начин не нарушава изходните данни от .zem файловете и баланса на поземления и горския фонд.

Представеното отреждане е за функция, а не за вид територия. В графичната част, цветът на разработваната територия е носител на определена функция. Представенена е легенда с точно название на определената, за развитие, зона. Текстовата и графичната част са взаимнообвързващи се и представляват единство на функцията. В текстовата част са представени бъдещите функции с техните градоустройствени параметри. В таблица 2.1. е представено сравнение между съществуващите и проектни елементи, по вид територия.

Таблица 2.1. Сравнение между съществуващите и проектни елементи по вид територия.

ТЕРИТОРИАЛЕН ЕЛЕМЕНТ	ПЛОЩ НА СЪЩЕСТВУВАЩИ ЕЛЕМЕНТИ		ПЛОЩ НА ПРОЕКТНИ ЕЛЕМЕНТИ	
	ха	%	ха	%
ТЕРИТОРИИ С ОБЩО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ				
Територии, заети от населени места	2430.41	3.59	377.65	0.56
Жилищна малкоетажна зона, Жм			2029.21	3.00
Жилищна средноетажна зона, Жс			20.39	0.03
Обществено-обслужване, Оо	69.81	0.10	68.59	0.10
Смесена многофункционална зона, Смф			59.64	0.09
Предимно производствена зона, Пп	276.12	0.41	286.63	0.42
Предимно производствена зона - реконструкция			213.73	0.32
Високотехнологичен парк, Пп			8.92	0.01
Курорт и отдих, Кк	60.63	0.09	38.75	0.06
Вилна зона, Ов			414.67	0.61
Озеленяване, Оз			101.37	0.15
Спорт и атракции, Са	78.77	0.12	78.54	0.12
Гробищни паркове	24.34	0.04	22.69	0.03
Недвижими културни ценности	5.54	0.01	6.16	0.01
Животновъдни ферми	124.95	0.18	98.29	0.15
Обработваеми земи - ниви	31 750.70	46.90	31 614.12	46.70

Обработваеми земи - трайни насаждения	1 375.72	2.03	1 196.36	1.77
Обработваеми земи – ливади, пасища, мери	12 316.76	18.19	12 244.85	18.09
Стопански двор	418.83	0.62	160.49	0.24
Храсти	454.64	0.67	372.13	0.55
Стопански гори и земи	882.68	1.30	882.68	1.30
Горски територии	11 919.38	17.61	11 907.55	17.59
Дерета, оврази, пясъци, скали	342.49	0.51	339.92	0.50
Реки, езера, рибарници, канали и стопански води	2 620.18	3.87	2 614.85	3.86
Находища на прясна вода, извори	1.91	0.00	1.87	0.00
Транспортна инфраструктура	672.34	0.99	656.71	0.97
Местни ведомствени пътища (второстепенни пътища)	1435.53	2.12	1 398.01	2.07
Железопътен транспорт	0.25	0.00	0.25	0.00
Техническа инфраструктура	7.27	0.01	56.08	0.08
Инженерна инфраструктура	7.45	0.01	6.70	0.01
Специални терени	314.22	0.46	314.22	0.46
Кариери, насипи	82.78	0.12	82.78	0.12
Депо за битови отпадъци (сметище)	21.76	0.03	21.15	0.03
	67 695.46	**100**	**67 695.46**	**100**
ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И ЗОНИ				
Защитени зони (мрежа Натура 2000)	12 206	18.03	12 206	18.03
Защитени територии - защитени местности	127.14	0.19	127.14	0.19
	12 333,14	**18.22**	**12 333,14**	**18.22**

Както вече подчертахме, в Предварителния проект за ОУП, в графичната част цветът на разработваната територия е носител на определена функция, отговаряща на устройствените зони и режими, изведени в табличен вид и представени в таблица 2.2.

Таблица 2.2. Устройствени зони и режими.

	ВИДОВЕ ЗОНИ	Плътност на застрояване	Интензивност на застрояв.	Етажност	Озеленена площ (%)
	ЖИЛИЩНА ЗОНА				
Жм	Жилищна малоетажна зона със средна степен на изграденост и плътност на застрояването	40%	1,5	3/10	40-60
Жк-г	Високоетажна жилищна зона с комплексено застрояване – съществуващи жилищни комплекси	40%	3,2	8	40-60
Жс	Средноетажна жилищна зона със смесен характер на застрояване и възможнжсти за развитие на обществено-обслужващи д-сти	35%	1,5	4	30-50
	ЦЕНТРАЛНА СМЕСЕНА ЗОНА	%		м	%
Цсм	Устройствена зона главен градски център, зона с обитаване и обслужващи дейности	80	3	4	20
	ГРУПА ТЕРИТОРИИ ЗА ЗАЩИТА НА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО				
Цвет. сигн.	Археологически Резерват „Кастра Монтанезиум”;	Особена териториално-устройствена защита			
Цвет. сигн.	Охранителни и контактни зони на АР режим А,Б, В и Г	Допълнителен режим - в графичната част и СПН за НКН			
Цвет. Сигн.	Територии и обекти на КИН	Допълнителен режим - в графичната част, СПН за НКН			
	ВИЛНА ЗОНА	%		Ет/Кк	оз%
Ов	Вилна зона в крайградски територии с частично постоянно обитаване	20%	0,04	2	50-80
	ПРОИЗВОДСТВЕНИ ЗОНИ				
Пч	Чисто Производствена зона – предприятия със замърсяващи производства	50-80%	1.0-2.5		20-40
Пч1	Производствена зона със смесени производствено-складови и комунални дейности	50-70%	1.0-1.5		20-40

Пп-р	Предимно производствена зона, със съществуваща висока степен на изграденост и плътност на застрояване - за реконструкция	40-80%	1.0-2.5		20-40
Пп	Предимно производствена зона, със съществуваща ниска степен на изграденост и плътност на застрояването (5-20%)	40-70%	1.0-2.0		20-40
Пп-с	Производствено –складови зони	40 %	0,4	1 (Кк 4,5)	20
Пп	Предимно производствени зони - нови територии за усвояване и разширение	40-80%	1.0-2.5		20-40
Пс	Зона за високо-технологични производства с предимно производствен характер	40-50%	1.0-1.5		20-40
	СМЕСЕНИ МНОГОФУНКЦИОНАЛНИ ЗОНИ	%		Ет/Кк	Оз%
Смф	Зона за обществено обслужване и производствено-складови дейности	40-80%	1.5-3.0		20-40
	УСТРОЙСТВЕНИ ЗОНИ ЗА ОЗЕЛЕНЯВАНЕ, СПОРТ И АТРАКЦИИ				
Оз	Озеленяване – паркове и градини – мин. 18 м^2/жител	1-2			
Цв. сигнатура	Терени за Гробищен парк – 2,20 м^2/жител				
Са	Терени за Спорт и атракции – 6-8 м^2/жител	-	-	-	Мин 20
	Други видове терени				
Ти	Терени на техническата инфраструктура				
Т-сп	Специални терени				
Т-нр	Нарушени терени за рекултивация				

Жилищна зона

На база на прогнозната цифра за демографското развитие на населението на Община Монтана и отчитайки усвояването и застрояването на терени извън сега съществуващите регулационни граници, разширението на терените за обитавания са в два аспекта - усвояване на територии с планова готовност и сграден фонд в експлоатация и за далекоперспективно развитие и висококатегорийно обитаване. Това са териториите, намиращи се в непосредствена близост до населените места и със започнати, или заявени инвестиционни намерения. Предложението за решение в този обхват е за нискоетажно (кота корниз до 10 м), с малка плътност и богато дворищно озеленяване, застрояване. Териториите, намиращи се в съществуващата регулационна граница на населените места без постоянни обитатели, са определени за превантивна защита с оглед запазване на техните функции. Новите терени, в извън урбанизираните територии и подлежащи за промяна предназначението, са със смесено функционално отреждане за обитаване и производство и отчитат индивидуалността на средата и желанието на собствениците.

Жм - преобладаващо застрояване с малка височина, плътност и интензивност - терените, усвоени за обитаване в селата и извън централната зона на град Монтана.

Жс - преобладаващо застрояване със средна височина, плътност и интензивност – усвоени терени, изключително и само в регулационните граници на град Монтана.

Производствена зона

Производствените територии са предназначени за устройство и застрояване предимно със сгради и съоръжения за производствени и складови дейности.

Съществуващата локализация на терените за производство отчитат реалната обстановка и потребност от развитие на икономическата база на Община Монтана. Изцяло се запазва локализацията на съществуващите производствени терени, както в регулация, така и в крайселищната територия.

Усвояването на нови терени е на база прогнозно развитие и ръст в икономиката и се осъществява по три начина:

- доуплътняване на терените на съществуващите производствени бази;

- включване в регулационните граници на селищната структура на, усвоените и влезли в експлоатация, производствени мощности и на такива, с планова обезпеченост;

- нови смесени многофункционални зони с отреждане, предимно, за производство и обществено обслужване;

- териториалното обособяване на този вид локация е на входно-изходните артерии - логиката на ситуирането им е не само да бъдат с удобен транспортен достъп, но и с естетиката на своите архитектурен образ и планировъчна структура, да са емблемата откъм главните транспортни потоци; по този начин ситуирани, те са естествен преход към по-дребната териториално-устройствена структура на средата за обитаване.

Пч - преобладаващо чисто производствена зона

Територии от разновидност „чисто производствена зона" (Пч) се застрояват с производствени, складови и обслужващи сгради и съоръжения. Допуска се изграждане на здравни пунктове, магазини и заведения за обществено хранене за ежедневните нужди на работещите, административни сгради и научно-експериментални бази към предприятията, гаражи и паркинги, както и жилища за охраната.

Така предложените, чисто производствени зони, дават възможности, при бъдещи инвестиционни предложения в тях, да се реализират дейности, включени в производствените капацитети или обемите произведена продукция на дейностите в Приложение 4 на ЗООС. Това разбира се, е възможно след реализация на процедурите по екологичното и здравно законодателство на необходимостта от специфични изисквания, заложени в действащата нормативна база.

Пп - преобладаващо предимно производствена зона

Застрояват се с производствени, складови, административни, търговски и обслужващи сгради и съоръжения. Не се допускат производства с вредни отделяния. Допуска се изграждане на жилищни сгради и общежития за персонала в предприятията, магазини и заведения за обществено хранене, хотели, здравни заведения, професионално-технически училища, професионални бази и сгради на научно-експериментални бази към предприятията, при спазване на хигиенните изисквания за здравна защита на селищната среда.

При преструктуриране на съществуващи производствени територии от типа "предимно производствена зона", в отделни урегулирани поземлени имоти може да бъде допусната плътност (процент) на застрояване до 75 на сто, плътност (процент) на усвояване 90 на сто и интензивност на застрояване до 2.3, както и завишаване на К инт./об., ако това не противоречи на санитарно-хигиенните, противопожарните и другите технически изисквания и норми.

Съществуващите територии, заети с такъв вид производствени функции, са 276.12 ха или 0.41 % от общата територия и в предложението за Предварителния проект на ОУП за Предимно производствена зона Пп са предвидени 286.63 ха (0.42 % от територията), за Предимно производствена зона – реконструкция - 213.73 ха или 0.32 %, а за Високотехнологичен парк Пп - 8.92 ха (0.01 %).

Смф - смесена многофункционална устройствена зона

Представляват самостоятелни, обособени в граници територии, предназначени за едно или няколко предприятия, свързани в технологичен комплекс, и необходимите обслужващи, административни, научни, учебни, рекреационни и други обекти. В ОУПО са отредени 59.64 ха или 0.09 % от територията на общината. В тях не се допускат производства с вредни отделяния и влияния върху околната среда.

В територии, отредени за „смесени многофункционални устройствени зони " се изграждат предприятия с високотехнологични производства, лаборатории, комплекси и сгради за учебна и научно-експериментална иновационна дейност, административни и делови сгради и офиси, изложбени зали, жилищни сгради и общежития за изследователи, преподаватели и работещи в предприятията, магазини и заведения за обществено хранене и битово обслужване, хотели, здравни заведения, спортни и атракционни обекти, озеленени площи.

Рекреационна устройствена зона

В границите на курортните територии и курортните комплекси се отреждат терени и се урегулират имоти, в които могат да се изграждат:

- ❖ курортни обекти за настаняване - хотели, пансиони, почивни домове, вили, санаториуми, ваканционни селища, къмпинги, бунгала и др.;
- ❖ жилищни сгради за постоянно обитаване, в т.ч. за настаняване на курортисти;
- ❖ сгради за обществено-обслужващи дейности: курортно-лечебни заведения, обекти за хранене, търговия, битови и банкови услуги, административни обекти и др.;
- ❖ спортни и рекреационни обекти и съоръжения: спортни полета, игрища, плувни басейни, пързалки, спортни зали, зали за забавни игри, дискотеки, клубове по интереси, хоби - ателиета, зали за музика, видеозали, изложбени зали и др.;
- ❖ курортни паркове и други озеленени площи за широко обществено ползване;
- ❖ обекти на транспорта и движението: гаражи и паркинги, автогари, пешеходни алеи и площи, велосипедни алеи, скиорски пътеки и плацове, станции на въжени линии и др.;
- ❖ обекти и съоръжения за стопанско и инфраструктурно обслужване: складове, ремонтни работилници, автобази, бензиностанции и газостанции, отоплителни централи, мрежи на техническата инфраструктура, електроподстанции, трансформаторни постове, помпени станции, пречиствателни станции и др.

В предварителния проект за ОУП са обособени зони за:

- ✓ Курорт и отдих – Кк, която от 60.63 ха (0.09 %) се предлага да бъде прецизирана на 38.75 ха или 0.06 %;
- ✓ Вилна зона – Ов – нова от 414.67 ха или 0.61 %.

Отделни урегулирани поземлени имоти за постоянно обитаване в курортните територии на населените места се застрояват, съгласно изискванията за жилищни територии с малка височина, плътност и интензивност (Жм).

Обществено обслужваща зона

Терените за обществено обслужване са представени като зона от вида Терени за обществено обслужване (Оо) - 69.81 ха (0.10 %) в момента, и 68.59 ха или 0.10 %, по ОУПО.

Зона за озеленяване – Оз

Озелененните територии, означени като (Оз), в населените места, селищните образувания и извън тях, се определят в зависимост от климатичните и почвените условия, конфигурацията на терена, екологичните и рекреационните изисквания и формират зелената система в общините.

Зелената система включва обществените озеленени площи, в т.ч. всички паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и горски паркове. Те са предназначени за широко обществено ползване и са основа на зелената система.

Допълващи озеленени площи в зелената система са:

❖ озелененните площи за специфично ползване, които включват гробищни паркове, ботанически градини, дендрариуми, защитни насаждения и разсадници;

❖ обслужващите озеленени площи, които включват озелененните площи в имотите за жилищни, вилни, курортни, спортни, обществени, производствени и други сгради и комплекси; те са нормирани с нормативите за устройство на съответните територии.

Съществуващата селищна структура от предимно дворищни имоти, сама по себе си, е зелена зона.

В обществените озеленени площи (паркове и градини) могат да се разполагат малки покрити обслужващи обекти (кафенета, сладкарници, обекти за забавни игри, за художествени и хоби дейности), както и преместваеми търговски обекти по чл. 56 ЗУТ, които не нарушават екологичните, рекреационните и естетичните качества на озелененните площи и са предвидени в одобрения устройствен проект на парка. Тези обекти могат да имат разгъната застроена площ не по-голяма от 100 кв. м и да заемат не повече от 1 на сто от територията на паркове, с площ над 3 ха и не повече от 2 на сто от територията на паркове и градини, с площ под 3 ха.

В обществените озеленени площи (паркове и градини) могат да се разполагат и открити обекти за културни развлечения и забави (концертни естради, летни амфитеатри, атракциони, открити изложбени площи, мемориални обекти и др.) съгласно предвижданото на одобрения устройствен проект на парка.

В предложеното решение за Предварителен проект за ОУПО, зоната за озеленяване (Оз) е изведена като 101.37 ха или 0.15 %.

Спорт и атракции – (Са) запазва сегашните си параметри - 78.77 ха или 0.12 %.

Територии с културно-историческо наследство.

В процеса на изследване на територията е направен цялостен анализ на историческото развитие и актуалното състояние на недвижимите културни ценности, включително градоустройствената и природната им среда, и връзката с останалите функционални системи.

След задълбочен анализ и актуализиран обем от недвижими културни ценности, са изведени проблемите на недвижимото културно наследство и очертани посоките за бъдещото им съхранение и адаптиране в средата. Териториите с недвижими културни ценности в момента са представени от 5.54 ха (0.01 %) и увеличават незначително площта си на 6.16 ха (0.01 %).

На база обективно-съществуващите условия и в изпълнение на целите за постигане на оптимална пространствена и функционална структура за развитие и изграждане и комплексно устройство на общината, са прецизирани териториите за селко и горско стопанство - животновъдни ферми, обработваеми земи – ниви и трайни насаждения, ливади, пасища, мери, стопански гори и земи, храсти, стопански дворове, горски територии, дерета, оврази, пясъци, скали, реки, езера, рибарници, канали и стопански води, находища на прясна вода, извори.

Запазва се изцяло площта на териториите със статут за природозащита - общо защитените територии и зони са 18410.44 ха или 27.20% от общината, от които 127.14 ха или 0.19 % са включени в две защитени местности, а 18283.30 ха (27.01 %) са включени в три защитени зони.

3. ТЕКУЩО СЪСТОЯНИЕ НА КОМПОНЕНТИТЕ И ФАКТОРИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА, КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО И ТЯХНОТО ЕВЕНТУАЛНО РАЗВИТИЕ БЕЗ ПРИЛАГАНЕ НА ПЛАНА.

3.1. Атмосферен въздух.

3.1.1. Климатична характеристика.

По класификацията, използвана от Националния институт по метеорология и хидрология към БАН, тя попада в умерено-континенталната климатична област, в климатичния район на високите полета на Предбалканската подобласт (фиг. 3.1.1.1.).

За оценка на влиянието на климатичните фактори върху замърсяването на атмосферния въздух в района, ще се използват данни от Климатичния справочник на България и общинските планове и програми.

За формирането на климата на общината съществено влияние оказва преобладаващият северозападен пренос на силно трансформирани океански въздушни маси, идващи от Северозападна Европа, идващите от север-североизток континентални въздушни маси и проникващите от юг, топли тропични въздушни маси. Отличава се със сравнително студена зима и горещо лято. В последните 15–20 години температури от 35–40°C през лятото са обичайно явление. Средногодишната температура е 11.9°C, средно-януарската е 2.0°C, а средно-юлската – 22.5°C.

През зимата често явление са приземните термични инверсии, свързани с ниски минимални температури и мъгливо време, а през лятото – значителни засушавания.

Фигура 3.1.1.1. Климатични области в България.

Средногодишните валежи (586 мм) са под средните за страната с максимум през началото на лятото (май-юни) – 188 мм, и минимум през зимата (януари-февруари) – 97 мм. Поради активен пренос на влажен и неустойчив въздух, а също и допълнителната термична конвекция през втората половина на май и през юни, се развива мощна гръмотевично-дъждовна облачност със силни валежи и дори градушки.

Снежната покривка се задържа средно около 50 дни. Преобладават северните и северозападните ветрове, съответно 39.2% и 21.9%, с най-големи прояви през студеното полугодие.

Средномесечните стойности на метеорологичните параметри за района на гр. Монтана са дадени, съгласно „Климатичен справочник на България“, по данни на Метеорологичната станция.

Таблица 3.1.1.1. Средномесечна и средногодишна температура ,^{o}C.

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	**ср. год**
-2.2	0.7	4.0	11.0	15.0	20.0	21.0	21.0	17.0	11.0	6.0	0.0	**10,8**

Валежите зависят от особеностите на атмосферната циркулация, надморската височина, формите на релефа и близостта на Предбалкана.

Районът се характеризира с относително високо годишно валежно количество от 690-700 мм/год (Таблица 3.1.1.2.).

Таблица 3.1.1.2. Средномесечна, сезонна и годишна сума на валежите (mm).

зима	пролет	лято	есен	ср. год
143	211	195	164	700

Средногодишно количество снеговалежи 15,2 л/м^2. Снежната покривка на връх Ком се задържа средно около 120 дни.

Интензивността на сумарната слънчева радиация (образувана от пряка и разсеяна слънчева радиация) е в пряка зависимост от височината на слънцето над хоризонта и от прозрачността на атмосферата, характеризирана главно чрез облачността. Сумарната слънчева радиация има характерен дневен и годишен ход, с максимум по обяд и през лятото, при напълно ясно небе. За територията на общината, сумарната годишна слънчева радиация е около 5100 MJ/m^2.

В Община Монтана има сравнително висока годишна продължителност на слънчевото греене. Като продължителност е различно през различните сезони и зависи от два основни фактора - режим на облачност и продължителност на деня. Средногодишната продължителност на слънчевото греене е около 2100 часа.

Облачността пряко влияе върху поетата, от земната повърхност, слънчева радиация. Облачността има максимум през зимните месеци (среден бал 7.0), което намалява около 70% притока на топлина към земната повърхност.

Степента на покритост на небето с облаци се оценява по десетобална скала (бал 0 - чисто небе, бал 10 - покрито с облаци).

Таблица 3.1.1.3. Средна месечна обща облачност по месеци, в балове (Монтана).

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	**ср. год**
7.0	6.7	6.2	5.6	5.4	4.6	3.5	3.1	3.4	4.9	6.5	7.4	7.0

Районът е с висока влажност на въздуха 69-86%, с максимум през зимните месеци и с висока честота, по отношение на мъглите.

Таблица 3.1.1.4. Средна месечна относителна влажност в проценти (Монтана).

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	**ср. год**
86	83	77	72	71	69	65	64	69	78	87	87	86

Мъглите се образуват като резултат от съчетаването на климатичните условия и физико-географските характеристики на района. Това е състояние на въздуха в приземния слой, когато видимостта е под 1 km. Кондензацията на наличните водни пари във въздуха, в следствие на понижената температура за дадената относителна влажност, предизвиква повишаване на концентрацията на различните замърсители на въздуха, които се явяват център за кондензацията на водните пари.

Намалената видимост е резултат от кондензацията на водните пари и замърсяване на въздуха с прах, сажди и оксиди от изгарянето на течни и твърди горива и други горими продукти. Разсейването на мъглите става с повишаването на температурата през деня, усилването на турболентността на въздуха, появяването на вятър, разрушаването на температурната инверсия. Районът се характеризира с ниска честота на мъгливото време, около 16 дни годишно. Максимумът на мъглите е през зимата (около 15 дни от ноември до март), като през летните месеци пада до почти до 0 дни .

Таблица 3.1.1.5. Брой на дните с мъгла по месеци (Монтана).

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	**ср. год**
2.2	1.9	2.1	0.3	0.2	0.0	0.0	0.0	0.2	1.7	3.7	3.7	16.2

Вятърът е от особено голямо значение за естественото пречистване на въздуха и разсейването на локалните приземни концентрации на вредности на по-голяма площ и намаляването на техните стойности до допустимите.

От основните му характеристики - посока и скорост, зависят посоките и разстоянията, до които достигат със съответната концентрация праховите и газови вредности. От тази гледна точка, от съществено значение е броят на дните с малка скорост на вятъра, когато приземната концентрация на вредни вещества достига максимални стойности. Данните за Розата на ветровете и съответните скорости по посока, набавени от хидрометеорологична станция Монтана, са представени в таблиците по долу. Вятърът в Монтана е предимно от север и северозапад, разпределен основно по посоките N (32.9%) и NW (21.8%) и със скорост по съответните посоки от 2.2 до 2.4 м/сек. „Тихото" време (безветрие със скорост ≤ 1 м/с) в района през годината е със сравнително нисък, за страната, процент (31.8%).

Таблица 3.1.1-6. Средна скорост на вятъра в м/сек по месеци и посока (Монтана).

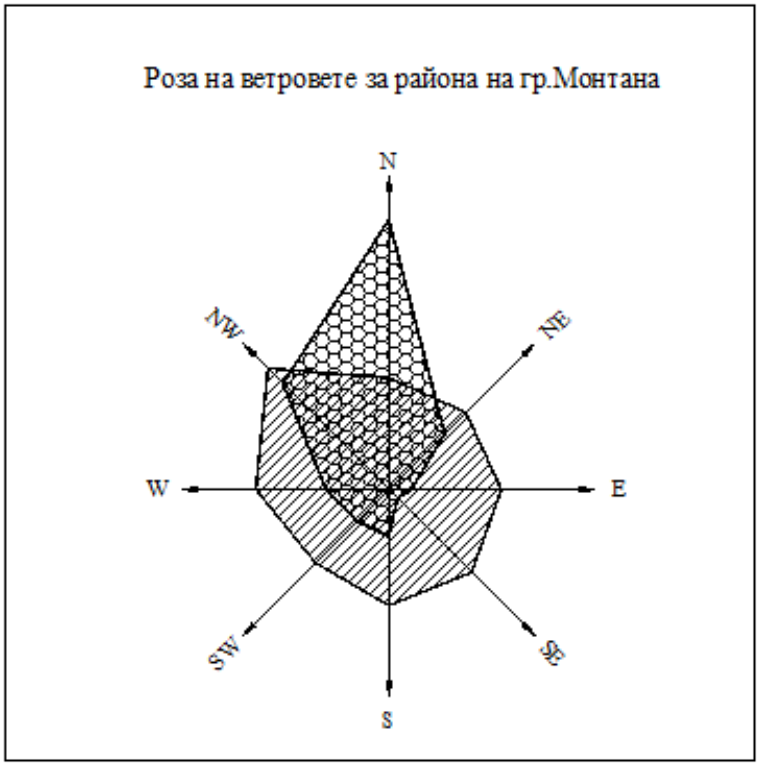
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	**Посоки**
2.0	2.0	2.2	2.4	2.3	2.2	2.6	2.6	2.3	2.0	2.1	2.0	N
1.8	2.1	2.5	2.1	2.1	2.1	2.3	2.2	2.7	2.1	2.0	2.0	NE
2.7	1.7	2.6	2.4	2.5	1.8	2.3	2.6	1.6	2.9	1.2	2.4	E
1.1	3.6	3.1	2.4	1.9	2.2	3.6	1.7	1.9	2.4	1.4	2.4	SE
2.3	4.3	2.6	2.8	1.7	1.8	2.2	1.5	1.7	2.5	2.6	1.6	S
2.7	2.6	2.5	2.3	1.9	1.6	1.9	1.6	1.3	1.5	2.1	2.7	SW
2.6	3.4	2.5	3.1	2.7	2.0	2.4	3.1	2.1	2.7	2.9	2.2	W
3.7	3.2	3.6	4.0	3.3	3.5	3.6	3.2	3.1	3.0	3.1	3.5	NW

Таблица 3.1.1.7. Честота на вятъра по посока и тихо време в % (Монтана).

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	**Посоки**
48.5	45.1	43.8	37.6	38.7	34.0	34.0	37.6	37.8	40.3	49.3	23.4	N
11.9	10.2	12.9	15.1	10.4	10.2	8.6	8.5	9.2	16.7	10.1	14.7	NE
1.9	4.0	3.9	5.5	3.4	2.4	1.9	3.0	4.0	2.6	2.4	4.2	E
2.8	1.0	1.3	2.3	2.2	1.7	2.0	2.7	1.5	1.6	1.1	1.6	SE
3.1	4.3	4.9	7.0	7.4	6.7	11.2	8.8	6.5	3.5	6.6	11.6	S
4.7	5.2	5.1	5.9	8.4	9.1	10.5	6.4	6.3	5.4	3.6	7.7	SW
10.7	11.6	5.8	9.1	10.4	14.6	9.2	8.3	7.6	5.4	8.0	8.1	W
16.4	18.6	22.3	17.5	19.1	21.2	22.6	24.7	27.3	24.4	18.9	28.7	NW
33.0	29.5	25.4	26.9	22.9	26.9	32.3	30.3	34.6	39.0	38.1	23.4	

Таблица 3.1.1.8. Данни за Розата на ветровете

Посока	**N**	**NE**	**E**	**SE**	**S**	**SW**	**W**	**NW**
Скорост [м/с]	2.21	2.16	2.23	2.32	2.30	2.06	2.64	3.40
Честота [%]	39.2	11.5	3.3	1.8	6.8	6. 5	9.1	21.8

Фигура 3.1.1.2. Роза на ветровете в района на град Монтана.

Според анализа в „Програма за намаляване на нивата на ФПЧ-10 и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух в Община Монтана за периода 2011-2014, март 2011", най-неблагоприятно за самопречистването на атмосферния въздух, е тихото време и слабите ветрове със скорост от 0 до 2 м/сек. В гр. Монтана процентът на тихото време, средно за годината, е 31.8%. Средната годишна скорост на вятъра е 1.8 м/сек.

Преобладаващата посока на вятъра е от северозапад и север. От гледна точка на разположението на по-голямата част от промишлените обекти на територията на града в североизточната и югоизточната му част, преобладаващите посоки на вятъра са благоприятни за разсейването на атмосферните замърсители извън границите на града.

Влажността на въздуха е важен фактор, влияещ върху качеството на атмосферния въздух, най-вече за замърсяването с прах и фини прахови частици.

Влажността на въздуха зависи от особеностите на мястото (надморска височина и релеф), състояние на почвата и наличието на източници на изпарение. По слабите валежи намаляват самопречистващите свойства на атмосферата и водят до увеличаване на замърсяването на въздуха с прах в приземния слой.

Средномесечната относителна влажност на въздуха е 76%, с максимум през зимата (януари - 86%) и минимум през лятото (август - 64 %). Високата влажност на въздуха през зимните месеци възпрепятства разсейването на атмосферните замърсители в приземния слой.

В заключение може да се каже, че климатичните характеристики на град Монтана и общината са типични за континенталната подобласт. В същото време, котловинният характер на релефа, продължителното безветрие, малката сума на валежите, сравнително високата влажност на въздуха, големият брой на дните с мъгла през зимния сезон обуславят ниската самопречиствателна способност на атмосферата в района и създават предпоставки за трайно замърсяване на въздуха.

3.1.2. Състояние на атмосферния въздух.

Качеството на атмосферния въздух, разбирано като състоянието на приземния слой на атмосферата, определено от състава и съотношението на естествените й съставки и добавените вещества с естествен и антропогенен произход, е от съществено значение за здравето на населението и околната среда.

Атмосферният въздух представлява смес от различни газове, сред които преобладават количествено азот (75.51%), кислород (23.01%), аргон (1.29%) и въглероден диоксид (0.04%). Водород, неон, хелий и други газове са в незначителни количества. Освен тях се появяват различни частици и газове, в по-малки или в по-големи количества, вследствие от човешката дейност в сферите на промишлеността, бита, транспорта и др.

Тези вещества т.н. „замърсители" или „вредни вещества" предизвикват промени и могат да доведат до неблагоприятни последици върху живота и здравето на хората, до увреждане на почвата и екосистемите.

Качеството на атмосферния въздух в приземния слой се определя от следните, по-често срещани, въздушни замърсители - частици (прах, сажди, аерозоли и др.), озон, въглероден оксид, серен диоксид, азотен диоксид, олово, арсен, тежки метали, полициклични ароматни въглеводороди (ПАВ) и др.

Качеството на атмосферния въздух, съответно нивото на концентрация на замърсяващите вещества в приземния слой на атмосферата в даден район, е в зависимост от редица фактори, оказващи влияние върху тяхното разсейване или задържане, като местоположение, интензивност, честота, продължителност и височина на емисиите, както и от метеорологичните фактори, като посока и скорост на вятъра, валежи, условия за температурни инверсии и т.н.

Основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух в приземния слой, съгласно чл. 4 (1) от Закона за чистотата на атмосферния въздух, са концентрациите на:

- ✓ суспендирани частици;
- ✓ фини прахови частици;
- ✓ азотен диоксид и/или азотни оксиди;
- ✓ олово (аерозол);
- ✓ полициклични ароматни въглеводороди;

- ✓ бензен;
- ✓ въглероден оксид;
- ✓ тежки метали - кадмий, никел и живак;
- ✓ озон;
- ✓ серен диоксид;
- ✓ арсен.

Нормираните пределно-допустими концентрации (ПДК) на основните замърсяващи вещества са съответно установените средногодишни, средноденонощни и максимално еднократни.

Националната система за мониторинг на околната среда извършва оценка на качеството на атмосферния въздух (КАВ) върху територията на страната, разделена на 6 Района за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ), утвърдени със Заповед № 969/21.12.2013 на Министъра на околната среда и водите. Състои се от 50 стационарни пункта, в т.ч. 9 пункта с ръчно пробонабиране и последващ лабораторен анализ, 30 автоматични измервателни станции (АИС), 7 автоматични ДОАС системи (работещи на оптичен принцип), както и 4 АИС за мониторинг в горски екосистеми .

Ежедневно се контролират концентрациите на основните показатели, съгласно Закона за чистотата на атмосферния въздух: общ прах, фини прахови частици (ФПЧ10, ФПЧ2.5), серен диоксид, азотен диоксид/азотни оксиди, въглероден оксид, озон, бензен, олово, кадмий, никел, арсен, полициклични ароматни въглеводороди (ПАВ).

Допълнително, според характера и източниците на емисии, в отделни райони от територията на страната се контролират специфичните показатели: фенол, амоняк, аерозоли на сярна киселина, толуол, ксилол, стирол, серовъглерод, сероводород, метан и неметанови въглеводороди, както и някои други специфични замърсители. Всички автоматични станции работят в непрекъснат режим (24 часа), а ръчните - само в светлата част на денонощието (4 пробовземания на ден, 5 дни в седмицата).

Дейността на НСМКАВ се регламентира със Заповед № 66/28.01.2013 на Министъра на околната среда и водите, в т.ч. брой, вид на пунктовете, контролирани атмосферни замърсители, методи и средства за измерване.

Всички 16 лаборатории на ИАОС разполагат с автоматични газови анализатори и пробовземна апаратура за контрол на емисиите на вредни вещества във въздуха, монтирани на моторни превозни средства. С апаратурата могат да се контролират емисиите на следните атмосферни замърсители: общ прах, съдържание на тежки метали, SO_2, NO_2/NO, CO, CO_2, общи въглеводороди, летливи органични съединения, амоняк и кислород.

В общината е обособен един стационарен пункт за мониторинг на атмосферния въздух от Националната система за наблюдение, контрол и информация върху състоянието на околната среда. Пунктът „РИОСВ-Монтана" е градски фонов, с ръчно пробонабиране и е обслужван от Регионалната лаборатория към ИАОС. Контролираните замърсители са серен диоксид, азотен диоксид, полициклични ароматни въглеводороди, фини прахови частици 10 и никел. През 2014 и 2015 година са регистрирани превишения само по показателя ФПЧ 10. Те са основен замърсител на атмосферния въздух в населените места, поради голямото разнообразие на емитиращите ги източници – горивни инсталации, транспорт, битово отопление и др.

Средногодишната концентрация на $ФПЧ_{10}$ в пункт „РИОСВ – Монтана" е 51.4 $\mu g/m^3$ – 1.3 пъти над нормата за ПДК ср.год. Превишенията имат подчертано сезонен характер – почти всички регистрирани превишения са през зимния период. Броят на дните с превишения на ПДКср.дн. е 115, което е 32 % от общия брой анализирани проби. Анализът на резултатите показва, че източникът, с най-съществен принос за формирането на високите имисионни стойности на $ФПЧ_{10}$, е битовото отопление, което, в преобладаващата си част, се осъществява на твърдо гориво. В резултат на газификацията на промишления и обществения сектор, след 2001 г. се отчита рязко понижаване на средногодишните нива на $ФПЧ_{10}$ – с над 50 %, но въпреки това, същите остават твърдо над нормите и сравнително постоянни през последните години.

Очаква се, с продължаващото газифициране на частните жилищни сгради, да се постигне допълнително постепенно намаляване на нивата на $ФПЧ_{10}$ през следващите години. Измерените средни годишни стойности на $ФПЧ_{10}$ в периоза 2008-2015 година са:

2008 г. - 57.4 $\mu g/m^3$	2009 г. - 54.7 $\mu g/m^3$
2010 г. - 59.1 $\mu g/m^3$	2011 г. - 59.6 $\mu g/m^3$
2012 г. - 55.3 $\mu g/m^3$	2013 г. - 52.5$\mu g/m^3$
2014 г. - 64.1 $\mu g/m^3$	2015 г. - 51.4 $\mu g/m^3$

По контролирания показател **азотен диоксид** се констатира добре изразена сезонна зависимост на стойностите, като по-високите концентрации са през зимния отоплителен сезон. Средногодишната концентрация за пункт „РИОСВ – Монтана" е 21.85 $\mu g/m^3$ при ПДКср.год. – 40 $\mu g/m^3$. Тенденцията е към запазване на относително постоянни стойности на средногодишните концентрации, за последните години, в пункта в гр. Монтана.

По контролирания показател **серен диоксид** е отчетена средногодишна концентрация от 0.0 $\mu g/m^3$ при норма 20 $\mu g/m^3$. В резултат на газификацията на основните промишлени източници, се констатира значително намаление на емисиите на серен диоксид и концентрациите му в атмосферата. С продължаването на газификацията в битовия сектор на гр. Монтана, се очаква запазване на ниските нива на серен диоксид и дори допълнително намаление на средните стойности.

За показател **„никел“** не се наблюдава тенденция към повишаване на съдържанието му и за 2015 г. е значително под средногодишната целева норма от 20 ng/m^3 – 2,76 ng/m^3.

Епизодично, в годините, са регистрирани превишения за съдържание на **полициклични ароматни въглеводороди** през есенно-зимния период (октомври-март) в следствие на непълното горене на въглища в битовия сектор и неправилно изгаряне на дизеловото гориво в двигателите на автомобилите.

Районите за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух са определени в съответствие с изискванията на Наредба № 7 (ДВ, бр. 45/1999) и Наредба № 12 (ДВ, бр.58 / 2010) към Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ) (ДВ, бр. 45/1996). ИАОС, съгласувано с РИОСВ-Монтана, е включила Община Монтана сред районите, в които нивата на един или няколко замърсители превишават установените норми и/или нормите плюс определени допустими отклонения от тях (включително и райони, в които е налице превишаване на установените норми за съответните замърсители, в случаите когато за последните не са определени допустими отклонения).

Общината е изготвила и изпълнява, до голяма степен, успешно в рамките на икономическата ситуация в страната, Програма за намаляване на нивата на ФПЧ-10 и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух в Община Монтана за периода 2011-2014. Според нея, фините прахови частици ($ФПЧ_{10}$) са определени като пренасяни по въздуха твърди и ликвидни частици, които се задържат за неопределено време във въздуха. Частиците, в зависимост от произхода си, могат да бъдат първични или вторични. Първични частици са тези, които се емитират директно в атмосферата, като прах и почва, издухани от земната повърхност.

Вторичните частици са, преди всичко, резултат на човешката дейност. Прах се изхвърля във въздуха при непълно изгаряне на твърди и течни горива в ТЕЦ, промишлеността, транспорта, бита и др., както и при високотемпературни промишлени процеси. Прахови частици се формират и чрез химически реакции, включващи азотните оксиди, серния диоксид, летливите органични въглеводороди, амоняка и др.

Здравният риск от замърсяването на въздуха с прах зависи от размера и химичния състав на суспендираните прахови частици, от адсорбираните, на повърхността им, други химични съединения, в това число мутагени, ДНК - модулатори и други.

По-големите частици обикновено се задържат от лигавицата на носа и гърлото и впоследствие се изхвърлят от организма. Най-опасни за здравето са частиците с диаметър по-малък от 10 микрона ($ФПЧ_{10}$). Те са толкова малки, че достигат до по-ниските отдели на дихателната система и предизвикват увреждане на тъканите в белия дроб. Натрупването на определено количество частици предизвиква постоянно дразнене на дихателните органи, като става причина за хронични заболявания на дихателната система или предизвиква усложнения, ако човек вече страда от такива заболявания.

Основните източници на емисии в приземния атмосферен слой са в секторите:

- Промишленост;
- Транспорт;
- Отопление (битови и обществени източници);
- Депа, кариери, хвостохранилища, насипища и др.;
- Строителни дейности.

Един от основните източници на замърсяване на атмосферния въздух на територията на Община Монтана е промишлеността, като с основен «принос» са били няколко промишлени предприятия - „Монбат" АД, асфалтова база, фабрика за производство и екстрахиране на олио в село Д-р Йосифово и др. Най-големият източник на емисии от промишлеността на територията на Община Монтана е „Монбат" АД, предприятие за производството на оловно-кисели стартерни и стационарни акумулаторни батерии и тяхното обслужване.

Емисиите в атмосферния въздух от производствената дейност на дружеството вече са съобразени с установените норми, като спецификата на производството и наличието на модерни производствени съоръжения не предполага наднормени емисии на прах. Предприятието използва гориво - природен газ и не представлява значеим източник на емисии, конкретно на $ФПЧ_{10}$.

Другите промишлени източници на емисии в атмосферния въздух са много по-малки, по официални данни използват природен газ и не могат да представляват реална заплаха за качеството на атмосферния въздух в района. т.к. са газифицирани и използват други горива единствено в случай на прекъсване на захранването с природен газ.

В рамките на Община Монтана няма промишлен източник на замърсяване на атмосферния въздух, който да оказва съществено влияние на качеството на въздуха и в частност, на повишаването на концентрациите и последващото разпространение на $ФПЧ_{10,}$ и съответно този източник да се контролира по отношение на емисии на $ФПЧ_{10}$, въз основа на разрешителен документ, например издадено комплексно разрешително.

Както и в цялата страна, транспортът има значителен дял в замърсяването на въздуха с прах, оловни аерозоли, въглеродни оксиди, въглероден диоксид, и в по-малка степен, $ФПЧ_{10}$.

Въглеродният диоксид не се определя като замърсител, по отношение на КАВ, но в същото време емисиите му се явяват основен показател във въведените екологични стандарти при производството на нови моторни превозни средства.

По отношение на запрашаемостта на града и съдържанието на фини прахови частици във въздуха, съществено допринасят износените улични настилки, недостатъчното прилагане на комунални дейности и недостига на средства за развитие на модерно и ефективно комунално стопанство.

Вредните емисии от транспорт зависят най-вече от типа на превозните средства, които се използват (съотношението леки коли/тежкотоварни и автобуси), вида на използваното гориво (бензин, дизел, газ), интензивността на трафика и състоянието на пътната мрежа. Емисиите се изхвърлят неравномерно, както в рамките на денонощието, така и през дните от седмицата и сезоните, но събирането на точна и надеждна информация е изключително трудно и до момента няма практика да се извършва. По тази причина, решаващо влияние имат изчислените максимални емисии за един час за съответната пътна отсечка или улица в рамките на денонощието. Най-високите нива са в интервала 16-20 ч., а най-ниските между 0-6 часа.

Годишните емисии от всички транспортни източници през 2010 г. е 5 651 кг.

Към края на 2010 г., която се явява последната календарна година, за която са налични данни, по информация на сектор “Пътна полиция” при ОД на МВР- Монтана се водят на отчет 58 441 бр. пътни превозни средства (ППС) при 54 712 бр. в края на 2009 г. Нарастването е с 3 729 бр. ППС. В края на 2010 г. се водят на отчет:

- Леки автомобили – 46 888 (+ 2 853) бр., спрямо 2009 г.;
- Товарни автомобили – 5 018 (+ 512) бр.;
- Автобуси – 241 (+2) бр.;
- Колесни трактори - 522 (+ 14) бр.;
- Мотоциклети и мотопеди – 2 367 (+198) бр.;
- Ремаркета за товарни автомобили – 553 (+ 6) бр.;
- Ремаркета за леки автомобили – 1 703 (+63) бр.

Допълнително негативно влияние има лошата улична и пътна настилка и качеството на хигиенизиране на населените места.

Категоризацията на републиканската и общинската пътна мрежа на територията на общината, по данни на Общинския план за развитие 2007-2013, е следната:

- I клас – 49.1 км
- II клас – 36.1 км
- III клас – 39.9 км
- IV клас – 70.6 км
- Пътищата без настилка са с дължина 11.6 км и са от IV клас.

По данни на Областно пътно управление, дължината на пътищата от Републиканската пътна мрежа е:

- РП I-1/Е-791 от км 73+542 до км 85+449 и от км 88+249 до км 125+450 - обща дължина 49.108 км ;
- РП II-13 от км 0+000 до км 10+060 - обща дължина 10.060 км
- РП II-81 от км 89+832 до км 114+649·- обща дължина 24.817 км ;
- РП III-102 от км 76+400 ДО км 82+054 - обща дължина 5.654 км;

- РП III-112 от км 23+ 199 до км 49+494 - обща дължина 26.295 км
- РП III-816 ОТ км 0+000 до КМ 5+000 - обща дължина 5.000 км;
- РП III-1621 от км 3+355 до км 9+866 - обща дължина 6.511 км ;
- РП III-8105 от км 19+232 до км 22+232 - обща дължина 3.000 км.

Състоянието на пътната настилка е оценено по следния начин:

- За РП I-1/Е-791 - габарит 7 м:
  - от км 73+542 до км 88+249 - добро;
  - от км 103+090 до км 110+907 - добро;
  - от км 110+307 до км 112+897 - средно;
  - от км 113+975 до км 117+683 - средно;
  - от км 118+ 195 до км 122+800 - средно;
  - от км 91+668 до км 103,090 - лошо; от км 112+897 до км 113+975 - лошо;
  - от км 117+683 до км 118+ 195 - лошо;
  - от км 122+800 до км 125+450 -- лошо;
- За РП II-13 - габарит 6 м;
  - от км 0+000 до км 10+060 - добро;
- РП П-81 габарит 7 м;
  - от км 89+832 до км 97+751-лошо;
  - от км 97+751 до км 114+649 - средно;
- За РП III-102 габарит 6 м;
  - от км 76+400 до км 80+500 - лошо;
  - от км 80+500 до км 82+054 - добро;
- За РП III-112 габарит 6 м;
  - от км 23+ 199 до км 27+593 - лошо;
  - от км 27+593 до км 29+634 - добро;
  - от км 29+634 до км 36+ 135 - лошо;
  - от км 36+ 135 до км 37+ 135 - добро;
  - от км 37+135 до км 49+494 - лошо;
- за РП III-816 габарит 7 м;
  - от КМ 0+000 до км 5+000 - лошо;
- за РП III-1621 габарит 6 М;
  - от км 3+355 до км 9+866 - средно;
- за РП III-8105 габарит 6 М;
  - от км 19+232 до км 22+232

Очевидно е недоброто състояние на пътните настилки, което води до завишени нива на вредни емисии от МПС.

Град Монтана се намира на железопътния възел Бойчиновци – Берковица от националната ж.п. мрежа. През общината преминава ж.п. линия с дължина 18 км.

Значим източник на емисии са отоплителните инсталации**.** Общите емисии в град Монтана за 2010 година се изчисляват на 443 442 кг/годишно.

Болшинството контролирани атмосферни замърсители – олово, тежки метали, арсен, полициклични ароматни въглеводороди са значително под съответните пределно допустими концентрации и не се наблюдават трайни тенденции към повишаване на съдържанието им в атмосферния въздух. Въпреки изпълнението на набелязаните мерки по Програмата за намаляване на нивата на фини прахови частици ($ФПЧ_{10}$) и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух, са налице превишения. В тази връзка е разработена актуализация на Програмата за намаляване на нивата на ФПЧ-10 и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух с план за действие към нея за намаляване и достигане на установените норми на $ФПЧ_{10}$ за периода 2016÷2018 г.

За 2015 година основни източници на емисии за Община Монтана остават „Монбат" АД и „Берг Монтана Фитинги" АД. Положително влияние оказва продължаващата газификация на котелни инсталации в непромишлени обществени обекти (преустройство на съществуващи котелни от течно гориво на природен газ и резервен вариант – нафта) и на частни жилищни сгради.

В резултат се наблюдава известно облекчаване на замърсяването от горивни процеси. Въпреки това, не се отчита значително намаляване на съдържанието на фини прахови частици във въздушния басейн над града, главно поради повишената, през годините, консумация на твърдо гориво в бита през отоплителния сезон и засиления автомобилен трафик.

През 2016 г. се очаква значително намаляване на трафика на автомобили в областния и общински център, след въвеждане в експлоатация на обиколния път на града в самия край на 2015 г.

Положителна тенденция е стабилното намаляване на концентрациите на серен диоксид и запазването на сравнително ниски стойности на азотен диоксид. Съгласно указанията на Европейската комисия в Съобщение [COM(2008) 403 окончателен], като неблагоприятни се признават факторите топографски особености на района и скорост на вятъра под 1,5 m/s.

В по-голямата част от дните, вятърът в град Монтана и общината по аналогия, е под спомената скорост, което също се явява обективна причина за наднормените замърсявания.

3.2. Повърхностни и подземни води.

3.2.1. Повърхностни води.

Територията на община Монтана попада в три водосборни басейна, отнасящи се към водосборния басейн на река Дунав – реките Огоста, Цибрица и Лом.

Югоизточната третина на общината се отводнява от река Огоста и нейните притоци. Реката навлиза в общината югозападно от село Горно Церовене и се влива в големия язовир „Огоста''. След изтичането си от язовира, завива на североизток, преминава през град Монтана и малко, преди да напусне пределите на общината, получава големия си десен приток - река Шугавица, покрай десния бряг, на която се издигат почти отвесните склонове на възвишението Пъстрина.

Централната част на общината попада във водосборния басейн на река Цибрица. Тя води началото си от Широка планина, югозападно от село Смоляновци, тече в посока изток-североизток, минава през селата Клисурица и Безденица и североизточно от последното, навлиза в община Якимово.

В крайната северозападна част на Община Монтана, през землището на село Белотинци, преминава част от горното течение на река Нечинска бара, която е десен приток на река Лом.

Като цяло, хидрографската мрежа на територията на Община Монтана е с гъстота под средната за страната. Характерно за реките в западната част на Дунавската равнина, където е и територията на общината е, че те са сравнително къси и маловодни, притоците се формират преди всичко в равнината, имат непостоянно подхранване и някои от тях, през лятото, пресъхват. Речните басейни са предимно с продълговата форма. При равнинно-хълмистия и низинния релеф на територията на Община Монтана, тя има сравнително ограничени водни ресурси.

Основно водно течение в общината е река Огоста, десен приток на река Дунав. Дължината ѝ е 141.1 км, а площта на водосборният басейн 3 157.1 км^2 За начало на реката е приета Чипровска река с извори под връх Вража глава (1 935 м) в Чипровска планина, на около 1760 м.н.в. След устието на левия ѝ приток,Превалска река (Превалска Огоста) завива на югоизток и образува широка коритообразна долина, заета предимно от обработваеми земи. В този ѝ участък, отдясно в нея се влива река Дългоделска Огоста. След нейното устие, Огоста навлиза във втория, по големина, язовир в България - "Огоста". Тук отдясно (в язовира) се вливат притоците ѝ Барата, Златица и Бързия. След изтичането си от язовира, Огоста завива на североизток, преминава през град Монтана, приема отдясно водите на река Шугавица, а при град Бойчиновци - водите на десния си приток - река Ботуня. След това реката навлиза в Дунавската равнина, като запазва североизточното си направление и тече в широка асиметрична долина - с по-стръмни десни брегове. След село Хърлец, през Козлодуйската низина, Огоста тече в общо коригирано, с водозащитни диги, корито заедно с най-големия си приток - река Скът. Влива се отдясно в река Дунав на 685-ти км на 27 м.н.в.

Площта на водосборния басейн на Огоста е 3 157.1 км^2. Границите на водосборния басейн са следните:

- на северозапад и север — с водосборните басейни на реките Лом и Цибрица;
- на изток, югоизток и юг — с водосборния басейн на река Искър;
- на югозапад — с водосборния басейн на река Нишава.

Леви притоци на река Огоста са Бабички дол, Превалска река (Превалска Огоста), Равнянска бара, Финдо, Барата, Златица, Туря бара, Бързия, Шугавица, Ботуня, Вировска река, Маринска бара, Бързина. Десни притоци са реките Малки Буковец, Събрин дол, Биновращки дол, Парасински дол, Дългоделска Огоста (Дългиделска Огоста), Бучка, Вртешница (Лева река), Рибине, Скът. Средногодишният отток на реката при град Чипровци е 0.81 m^3/s, а при станция Мизия – 25.40 m^3/s. Максимумът е през пролетта (април-май), което се дължи на топенето на снежната покривка и пролетните дъждове, а минимумът през август. Данните за вътрешногодишното разпределение на речния отток за периода 1950/1951 - 1982/1983 г. са представени в таблица 3.2.1-1.

Таблица 3.2.1.1.. Вътрешногодишно разпределение на речния отток на река Огоста за периода 1950/1951 - 1982/1983 г.

Речен отток	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	**ср. год**
Количество (m^3/s)	22,80	31,60	45,6	48,3	49,60	33,60	14,30	7,01	10,10	5,91	15,50	20,20	25,40
Количество (% от годишния обем)	7,50	10,40	15,0	15,9	16,30	11,00	4,70	2,30	3,30	5,10	6,60	7,50	100,0

По течението на реката са разположени 20 населени места, в т.ч. 4 града и 16 села, от които, в обхвата на разглеждания проект за ОУП, само град Монтана.

Четвъртият по площ и втори по обем, изкуствен водоем в страната, – язовир „Огоста" се намира на 600 метра югозападно от крайните квартали на гр. Монтана, на 60 метра над нивото на града и събира водите на реките Огоста, Бързия и Златица. Водосборният басейн е с площ 948 км^2, а самият язовир заема площ от 23,6 км^2. Средногодишната водна маса на язовир „Огоста" е 384 млн. м^3, а общият обем - 506 млн. м^3. Хидротехническото съоръжение е изградено с цел напояване на големи площи селскостопанска земя, простиращи се от Монтана до областта Златията край Лом, но до 1989 година е прокарана едва половината от необходимата тръбна инфраструктура и тя така и никога не е изградена докрай. Понастоящем, водата на язовира почти не се използва за напояване, а за производство на електричество в двете водно-електротехнически централи – "Кошарник" и "Огоста", разположени на язовирната стена. През 1999 г. водоемът е определен за промишлен риболов.

Разнообразието на риба в язовира е голямо-шаран, каракуда, червеноперка, платика, костур, скобар, мряна, сом, щека, уклей. Язовирът представлява и място за отдих и туризъм.

Река Цибрица извира северно от Костин връх (871 м) в Широка планина, част от Предбалкана на 818 м.н.в., под името Селска бара. При село Клисурица получава отдясно водите на река Клисурица и се насочва на изток вече под името Цибрица. След село Дългоделци завива на североизток и тече в широка асиметрична долина с по-стръмни десни брегове. Влива се отдясно в река Дунав на 716-ти км, на 27 м.н.в., на 700м, източно от село Долни Цибър.

Площта на водосборния басейн на река Цибрица е 933.6 км^2, като граничи само с други два водосборни басейна: на северозапад - река Лом, а на югоизток и юг - с водосборния басейн на река Огоста.

Основни притоци: леви - Цибър, Турловица, Душилница (Барата); десни - Клисурица, Винишка бара, Селска река.

Средният многогодишен отток в устието на реката е 2.00 m^3/s, с ярко изразен максимум през пролетта (април-юни).

По течението на реката са разположени 11 населени места — един град и 10 села, от които в устройваната територия попадат град Монтана и селата Смоляновци, Клисурица и Безденица;

Според типологията на повърхностните води, на територията на Община Монтана се идентифицират два типа водно тяло категория ”река” - „Предпланински каменен тип” (ТР 110111 – код BGTR9) и „Големи чакълесто-пясъчни реки” (ТР 102110 – код BGTR4).

Списък с типовете повърхностни водни тела категория реки и разпределение на типовете по поречия е представен на таблица 3.2.1.2.

Таблица 3.2.1.2. Типове повърхностни водни тела категория реки и разпределението на типовете по поречия.

Описание	Тип	Код на тип	Име на типа	Име на реката	Дължина (km)
р. Цибрица, от извора до с. Разград	ТР 111111	BGTR13	Малки и средни чакълесто пясъчни реки	Цибрица	95.970
р.Нечинска бара, от извора до вливането й в яз. „Христо Смирненски”	ТР 111111	BGTR13	Малки и средни чакълесто пясъчни реки	Нечинска бара	20.500
р. Шугавица, от извора до вливането й в р. Огоста	Р 111111	BGTR13	Малки и средни чакълесто пясъчни реки	Шугавица	43.136

р.Огоста, от извора до вливането й в яз.”Огоста” и притоците Превалска и Дългоделска	❖ Р 111111	BGTR13	Малки и средни чакълесто пясъчни реки	Огоста	138.638
р.Огоста, от яз.”Огоста” до с.Сараево, р.Ботуня, от гр.Криводол до вливане в р. Огоста р.Скът, от с.Бъркачево до вливане в р.Огоста	ТР 102110	BGTR4	Големи чакълесто пясъчни реки	Огоста	222.907

Според типологията на повърхностните води на територията на общината се идентифицира един тип водно тяло категорията ”езеро”- яз. „Огоста” - „Големи средновисоки сладководни езера с дълбочина над 6 m” (тип ТЕ 111000 – код на тип BGTL12).

Територията попада в Дунавски район за басейново управление на водите, с център град Плевен. По Плана за управление на речните басейни в общината са идентифицирани 6 повърхностни водни тела – пет в категория реки и едно в категория езеро и приравнените към тях :

❖ BG1OG700R005 „Шугавица OGRWB05” с код на типа BGTR13, обхващащо река Шугавица от извора до вливането в река Огоста. В общината водното тяло обхваща площи от землищата на селата Сумер, Трифоново, Крапчене, Николово и Долно Белотинци. Реката е десен приток на Огоста с дължина 43.136 км и обща площ на водосборния басейн от 213 км^2, което представлява 6.7 % от водосборния басейн на река Огоста;

❖ BG1OG789R001, Огоста RWB01” с код на типа BGTR13, обхващаща река Огоста, от извора до вливането в язовир „Огоста” и притоците Превалска и Дългоделска. Дължината на водното тяло е 138.638 км;

❖ BG1WO800R016, Цибрица WORWB16 с код на типа BGTR13, обхващащо река Цибрица, от извора до село Разград, с дължина 95.970 км;

❖ BG1WO600R013, Нечинска бара WORWB13, с код на типа BGTR13, обхващаща р.Нечинска бара, от извора до вливането й в яз. „Христо Смирненски”. с дължина 20.500 км;

❖ BG1OG307R013, Огоста Скът OGRWB13 с код на типа BGTR4, обхващаща р.Огоста, от яз. „Огоста” до с.Сараево; р.Ботуня, от гр.Криводол до вливане в р.Огоста и р.Скът, от с.Бъркачево до вливане в р.Огоста, с дължина 222.907км;

❖ BG1OG700L004, ОГОСТА OGRWB004, с код на типа BGTL12, обхващащо язовир „Огоста” с площ 23.600 км^2 и обща площ на водосборния басейн от 66.108 км^2. Язовирът е включен в списъка на комплексните и значими язовири, публична държавна собственост, съгласно Приложение №1 към чл. 13, т. 1 от Закона за водите.

Стопанисва се от „Напоителни системи” ЕАД, град София, клон Мизия;

Състоянието на повърхностни водни тела категория реки, на територията на Община Монтана, съгласно ПУРБ 2010-2015 в Дунавски район, е представено на таблица 3.2.1.3.

Таблица 3.2.1.3. Състояние на повърхностните водни тела категория реки на територията на Община Монтана съгласно ПУРБ 2010- 2015 в Дунавски район.

Код на водното тяло	Име на реката	Код на типа	Описание	Екологично състояние/ потенциал	Химично състояние
BG1OG307R013	Огоста	BGTR4	река Огоста, от яз. „Огоста” до с.Сараево, р. Ботуня, от гр. Криводол до вливане в р. Огоста и р.Скът, от с.Беркачево до вливане в р. Огоста	лошо	лошо
BG1OG700R005	Шугавица	BGTR13	река Шугавица, от извора до вливането в река Огоста	добро	добро
BG1OG789R001	Огоста	BGTR13	река Огоста, от извора до вливането в яз. „Огоста” и притоците Превалска и Дългоделска	умерено	добро
BG1WO600R013	Нечинска бара	BGTR13	река Нечинска бара, от извора до вливането ѝ в яз. „Христо Смирненски”	добро	добро
BG1WO800R016	Цибрица	BGTR13	река Цибрица, от извора до с.Разград	добро	добро

Състоянието на повърхностни водни тела категория езера, на територията на Община Монтана, съгласно ПУРБ 2010-2015 в Дунавски район, е: Изкуствено водно тяло яз. „Огоста” BG1OG700L004 - Екологичен потенциал – добър; Химическо състояние – добро.

Във връзка с изготвянето на нов (актуализиран) ПУРБ 2016-2021, са предложени нови граници на повърхностните водни тела, въз основа на новата типология след 2010 година. (Приложение № 6, към чл. 12, ал. 4, Таблица 1. Характеристика на типовете водни тела от категория „река“, „езеро“ и „преходни води“, за които е разработена класификационна система за оценка на екологичното състояние от Наредба Н-4 за характеризиране на повърхностните води в сила от 05.03.2013). Тези нови граници на водните тела са предварителни в момента, и не са окончателни. До края на действие на първият ПУРБ, ще ползваме водните тела в границите, за които имаме оценка към 2010 година.

С влизане в сила на актуализирания втори ПУРБ, ще бъдат променени границите и обособени новите повърхностните водни тела, с нови кодове и в актуализираните граници на типовете.

Антропогенното въздействие върху течащите повърхностни води се обуславя от т.н. “точкови” и “дифузни” източници.

Точкови източници са:

- Канализации на населени места, заустващи без необходимото пречистване;
- Съществуващите ПСОВ не пречистват всички отпадъчни води, поради липса на довеждащи колектори, недостатъчен капацитет, необходимост от реконструкция, модернизация, преоборудване.
- Зауствания на промишлени отпадъчни води от индустриални обекти - липсват ефективни пречиствателни съоръжения, голяма част от тях са морално и физически остарели и не се експлоатират и поддържат съгласно изискванията;
- Зауствания на непречистени отпадъчни води от селскостопански ферми.

Дифузни източници са:

- Населени места с над 2000 е.ж. без изградени градски канализации;
- Сметища на населени места с над 2000 е.ж.;
- Дифузни източници на замърсяване от индустрията – зауствания на отпадъчни води в попивни кладенци и безотточни лагуни, наличие на нерегламентирани депа за производствени отпадъци;
- Селско стопанство – нерегламентирано натрупване на торови маси, безразборно торене и т.н. стари замърсявания.

Състоянието на повърхностните води се определя по данни на Националната система за мониторинг – НАСЕМ. Качествата на повърхностните води в реките се оценява съобразно изискванията на Наредба № 7 за показатели и норми за определяне качеството на течащите повърхностни води.

Като зони за защита на водите, за водните тела са регламентирани санитарно-охранителни зони, защитени зони по Натура 2000, чувствителни и уязвими зони.

Мониторингът на повърхностните води е част от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) и обхваща програми за контролен и оперативен мониторинг. Целта на мониторинговите програми за контролен мониторинг е да осигурят необходимата информация за оценка на състоянието на водите в рамките на речния басейн или подбасейн. Оперативните програми за мониторинг следва да определят състоянието на водните тела в риск и да оценят промените, които са настъпили в резултат от прилагането на програмата от мерки.

Мрежите за контролен и оперативен мониторинг на повърхностни води и измерваните показатели в тях, са регламентирани със Заповед № РД – 182/26.02.2013 на Министъра на околната среда и водите.

Общият брой на пунктовете на територията на страната ни е 617, от които, на територията на Басейнова дирекция за управление на водите Дунавски район - 134 пункта за контролен мониторинг и 54 пункта за оперативен мониторинг.

От програмата Мониторинг на повърхностни води на територията на Дунавски район в периода на ПУРБ (2013-2015), на територията на Община Монтана са определени следните пунктове за **контролен и оперативен физикохимичен мониторинг Категория Реки**:

- Код на пункта: BG1OG00731MS140; Име на пункта: р. Огоста, след гр.Монтана; Код на водното тяло: BG1OG307R013; Географски координати: N=43°25'17.3", E=23°14'46.8". В този пункт се извършва контролен и оперативен физикохимичен мониторинг. При контролния мониторинг се измерват: Основни физикохимични показатели от I и II група, с честота 4 пъти годишно; Приоритетни вещества - 6, 20, 23, 24; Специфични замърсители - I -1, 2; II -1, 2, 3, 4, 5, 6 III - 1, 2; Хидроморф. елементи за качество - 1-3.

При оперативния физикохимичен мониторинг се измерват: Основни физикохимични показатели - I-1, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14; Приоритетни вещества - 6, 20, 23; Специфични замърсители - I-1,2; III -1.

- Код на пункта: BG1OG00733MS150; Име на пункта: р. Огоста, след язовир „Огоста”; Код на водното тяло: BG1OG307R013; Географски координати: N= 43°23'56.7", E= 23°13'07.0". В този пункт се извършва контролен мониторинг. При контролния мониторинг се измерват: Основни физикохимични показатели от I и II група, с честота 4 пъти годишно; Специфични замърсители - II -5; Хидроморф. елементи за качество - 1-3.

- Код на пункта: BG1OG00795 MS160; Име на пункта: р. Огоста/преди яз. „Огоста”, мост с. Г.Церовене; Код на водното тяло: BG1OG789 R001; Географски координати: N=43°23'26.1", E=23°07'6.7". В този пункт се извършва контролен мониторинг. При контролния мониторинг се измерват: Основни физикохимични показатели от I и II група, с честота 4 пъти годишно; Специфични замърсители - II -1, 2, 3, 4, 5; Хидроморф. елементи за качество - 1-3.

От програмата Мониторинг на повърхностни води на територията на Дунавски район в периода на ПУРБ (2013-2015), на територията на Община Монтана е определен един пункт за **контролен физикохимичен мониторинг Категория Езера**:

- Код на пункта: BG1OG00739MS031; Име на пункта: Язовир „ Огоста” на стената; Код на водното тяло: BG1OG700 L004.

При контролния мониторинг се измерват: Основни физикохимични показатели от I група; Специфични замърсители - II-2, 5; Хидроморф. елементи за качество - 2-3.

Със символ I и II се обозначават групите основни физикохимични показатели, които се мониторират, съгласно Приложение 4.1.2 .от ПУРБ. С числа (1, 2, 3 …) се обозначават, в графата, приоритетните вещества, които се мониторират, съгласно Приложение 4.1.2.от ПУРБ. С числа (1, 2, 3, ….) се обозначават, в графата, специфичните замърсители, които се мониторират, съгласно Приложение 4.1.3. от Раздел 4 на ПУРБ. Със символи 1, 2, 3 са отбелязани хидроморфологичните елементи за качество.

Показателите, които се наблюдават, са основни физикохимични, приоритетни вещества и специфични замърсители, като честотата им на мониторинг е от 4 до 12 пъти в годината.

Измерваните показатели са разделени в три групи:

- Основни физикохимични показатели - температура, pH, неразтворени вещества, електропроводимост, биогенни елементи (NH_4-N, NO_3-N, PO_4), разтворен кислород, наситеност с кислород, перманганатна окисляемост, БПК, ХПК, желязо, манган, сулфати, хлориди и др.;
- Приоритетни вещества - силно токсични, устойчиви и лесно биоакумулиращи се вещества. Броят им е 33;
- Специфични замърсители - органични вещества, тежки метали и металоиди, цианиди, феноли и други специфични вещества.

От програмата Мониторинг на повърхностни води на територията на Дунавски район в периода на ПУРБ (2013-2015), на територията на Община Монтана е определен един пункт за **контролен хидробиологичен мониторинг Категория Реки**:

- Код на пункта: BG1OG00731MS140; Име на пункта: Монтана; след яз. „Огоста”; Географски координати: N=43°25'17.3"; E=23°14'46.8"; Код на водното тяло: BG1OG307R013;

От програмата Мониторинг на повърхностни води на територията на Дунавски район в периода на ПУРБ (2013-2015), на територията на Община Монтана е определен един пункт за **контролен хидробиологичен мониторинг Категория Езера**:

- Код на пункта: BG1OG00073MS041; Име на пункта/Язовира – Огоста; Географски координати:N=43°23'49,4"; E=23°11’58"; Код на водното тяло: BG1OG700L004.

От мониторинговата програма, в изпълнение на Наредба 2/13.09.2007 за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници, за повърхностните води на територията на Община Монтана е определен един пункт:

- Код на пункта: BG1OG00731MS140; Име на пункта: Монтана; след яз. „Огоста”; Географски координати: N=43°42'15"; E=23°24'63"; Код на водното тяло: BG1OG307R013; Показатели - нитрати NO_3/ ортофосфати PO_4; Честота/год. (за всеки показател)- 12/г/ 4/г.

През 2014 год. в БДУВДР– Плевен, съгласно изискванията на Глава Десета „Управление на водите”, Раздел IV „Характеризиране на района за басейново управление на водите” на Закона за водите и в съответствие с изискванията на Директива 2000/60/ЕС, се извърши Междинен преглед на значимите проблеми при управлението на водите в Дунавски район за басейново управление. Като основна част от този преглед е оценката на риска за недостигане на целите за опазване на околната среда, в рамките на добро състояние на водите. В обема от дейности, свързани с този преглед, бяха определени нови граници на повърхностните водни тела, въз основа на новата типология след 2010 година. (Приложение № 6, към чл.12, ал. 4, Таблица 1. Характеристика на типовете водни тела от категория „река“, „езеро“ и „преходни води“, за които е разработена класификационна система за оценка на екологичното състояние от Наредба Н-4 за характеризиране на повърхностните води в сила от 05.03.2013). Тези нови граници на водните тела са предварителни в момента, и не са окончателни. До края на действие на първият ПУРБ ще ползваме водните тела в границите, за които имаме оценка към 2010 г.

Според *Междинен преглед на значими проблеми при управление на водите в Дунавски район 2014 г., е направена* Риск оценка на повърхностните водни тела в БДУВДР.

Водни тела в риск - за тях е ясно, без необходимост от по-нататъшно охарактеризиране или допълнителни мониторингови данни, че няма да постигнат екологичните цели в РДВ.

Водни тела, които е възможно да са в риск – за тях има вероятност да не постигнат екологичните цели в РДВ, но поради недостатъчно данни не може да се направи, със достатъчна сигурност, окончателна оценка. За тях са необходими допълнителни мониторингови данни за окончателната оценка.

Водни тела, които не са в риск – за тях е ясно, без необходимост от по нататъшно охарактеризиране или допълнителни мониторингови данни, че ще постигнат екологичните цели в РДВ.

Риск-оценка на повърхностните водни тела на територията на Община Монтана с променени граници и обособени нови повърхностните водни тела:

- Код на повърхностното водно тяло: BG1OG307R1213; Географско описание на повърхностното водно тяло: р. Огоста, след язовир „Огоста” до вливане на р. Ботуня при Бойчиновци; Дължина на реките, km/площ на язовира, км - 19.549; Водосбор на площ, km - 167.183; Оценка по биологичните елементи за качество: Риск-оценка: вероятно в риск; Оценка по физико-химични показатели: Кислороден режим: в риск, Биогенни замърсители: в риск (общ P, N); Специфични замърсители: не е в риск; Риск-оценка: в риск. Обща екологична оценка на риска: в риск; Химична оценка на риска: приоритетни вещества: вероятно в риск.

- Код на повърхностното водно тяло: BG1OG600R1018; Географско описание на повърхностното водно тяло: р. Ботуня, от вливане на р. Вертешница при Криводол, до вливане в р. Огоста при Бойчиновци; Дължина на реките, km/площ на язовира, км - 23.238; Водосбор на площ, km - 113.989; Оценка по биологичните елементи за качество: Риск-оценка: в риск; Оценка по физико-химични показатели: Кислороден режим: не е в риск; Биогенни замърсители: в риск (общ P, N); Специфични замърсители: не е в риск Риск-оценка: в риск. Обща екологична оценка на риска: в риск; Химична оценка на риска: приоритетни вещества: вероятно в риск.
- Код на повърхностното водно тяло: BG1OG700L004; Географско описание на повърхностното водно тяло: язовир „Огоста"; Дължина на реките, km/площ на язовира, км – 23.600; Водосбор на площ, km - 66.108; Оценка по биологичните елементи за качество: Риск-оценка: в риск; Оценка по физико-химични показатели: Кислороден режим: не е в риск; Биогенни замърсители: в риск (общ P, N); Специфични замърсители: в риск (As); Риск-оценка: в риск. Обща екологична оценка на риска: в риск; Химична оценка на риска: приоритетни вещества: вероятно в риск.
- Код на повърхностното водно тяло: BG1OG700R005; Географско описание на повърхностното водно тяло: р. Шугавица, от извор до вливане в р. Огоста при Долно Белотинци; Дължина на реките, km/площ на язовира, км - 42.166; Водосбор на площ, km - 220.113; Оценка по биологичните елементи за качество: Риск-оценка: вероятно в риск; Оценка по физико-химични показатели: Кислороден режим: не е в риск; Биогенни замърсители: в риск (NNO3, общ N); Специфични замърсители: не е в риск; Риск-оценка: в риск. Обща екологична оценка на риска: в риск; Химична оценка на риска: приоритетни вещества: вероятно в риск.
- Код на повърхностното водно тяло: BG1OG789R1001; Географско описание на повърхностното водно тяло: р. Огоста, от вливане на р. Дългоделска при Гаврил Геново до язовир „Огоста" при Горно Церовене; Дължина на реките, km/площ на язовира, км - 4.084; Водосбор на площ, km - 50.843; Оценка по биологичните елементи за качество: Риск-оценка: в риск; Оценка по физико-химични показатели: Кислороден режим: не е в риск; Биогенни замърсители: в риск (P-PO4); Специфични замърсители: в риск (As) 4.084; Риск оценка: в риск. Обща екологична оценка на риска: в риск; Химична оценка на риска - приоритетни вещества: вероятно в риск.
- Код на повърхностното водно тяло: BG1WO800R1016; Географско описание на повърхностното водно тяло: р. Цибрица, от извор до устие, вкл. приток - р. Цибър; Дължина на реките, km/площ на язовира, км - 80.897; Водосбор на площ, km - 814.787; Оценка по биологичните елементи за качество: Риск-оценка: в риск; Оценка по физико-химични показатели: Кислороден режим: не е в риск; Биогенни замърсители: в риск (NNH4, NO3, общ N); Специфични замърсители: не е в риск; Риск-оценка: в риск.

Обща екологична оценка на риска: в риск; Химична оценка на риска: приоритетни вещества: в риск.

Общината и регионът се характеризират с директни заустявания на отпадъчни води във водоприемниците, тъй като ПСОВ са изградени само в областния център Монтана и Вършец.

Определените мерки, за постигане на целите на опазване на околната среда за повърхностните водни тела на територията на общината, са следните:

❖ Основни мерки:

- Определяне и изграждане на СОЗ;
- Контрол за спазването на охранителния режим в границите на СОЗ;
- Контрол на изпълнението на условията на разрешителното за заустване на отпадъчни води във водни обекти;
- Доизграждане на канализационна мрежа за населено място над 10 000 е.ж. на гр.Монтана;
- Изграждане на ГПСОВ над 10000 е.ж. в чувствителна зона на гр. Монтана;
- Контрол на задължителното изпълнение, от земеделските стопани в уязвимите зони, на програми от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати от земеделски стопанства;
- Спазване на правилата за добра земеделска практика, с цел опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници;
- Разрешителен режим за водно тяло, съобразно ОВОС/екологичната оценка и/или оценката за съвместимост;
- Забрана за издаване на разрешителни за водовземане с цел ВЕЦ (с изключение на руслови ВЕЦ на съществуващи бентове и прагове);
- Контрол по спазване на условията в разрешителното за водовземане;

❖ Допълнителни мерки:

- Допълнителни условия, в издадените и новоиздаващите се разрешителни, за заустване на отпадъчни води в повърхностни водни обекти, с цел достигане на доброто състояние на водния обект;
- Подобряване на сметосъбирането и сметоизвозването в населените места.

Наводненията са природно явление, което не може да бъде предотвратено. Вероятността за тяхната поява и степента на пораженията им зависят от редица фактори, познаването и управлението на които, позволява да се въздейства върху общите негативни последици от наводненията.

Директива 2007/60/ЕО относно оценката и управлението на риска от наводнения (Директива за наводненията) създава рамка за оценка и управление на риска от наводнения в държавите-членки на Европейския съюз.

Тя създадава база за подобряване управлението на риска от наводнения и цели намаляване на неблагоприятните последици за човешкото здраве, околна среда, културното наследство и стопанската дейност. Изискването на директивата е да се оценят дали водните течения и крайбрежието са изложени на риск от наводнения, да се нанесат на карта разпространението на наводнението при различни сценарии, стопанските активи и хората в тези области и да се предприемат адекватни и координирани мерки за намаляване на риска от наводнения.

Оценен, по Европейската Директива за наводненията и Закона за водите, рискът от наводнения е значителен по части от поречието на р.Огоста, но повечето места са извън територията на Община Монтана. Във връзка с наводненията през летния период на 2014 г. в Северна България, по информация на Басейнова дирекция - Дунавски район, на територията на Община Монтана няма определени райони с потенциален риск от наводнения. Уязвима зона, от наводнения на територията на общината, е зоната около р. Огоста и р. Цибрица, а цялата територия на Община Монтана е определена като чувствителна зона.

При изследване на участъците на територията на общината по проектни единици /Приложение 9.1 от проекта на ПОРН/ са установени следните участъци:

- Река Цибрица; Населено място: Долно Церовене; Минали наводнения: да; Население в участъка към 2010: 849; Опасни замърсители: не; Зони за защита на водите: зони по НАТУРА 2000 (SPA); Културно наследство: не; Площ на участъка (км^2): 8.42.
- Река Шугавица; Населено място:Крапчене; Минали наводнения: не; Население в участъка към 2010: 322; Опасни замърсители: да; Зони за защита на водите: зони по НАТУРА 2000 (SPA); Културно наследство: не; Площ на участъка (км^2): 8.96.
- Река Огоста; Населено място: Монтана; Минали наводнения: да; Население в участъка към 2010: 44602; Опасни замърсители: да; Зони за защита на водите: не; Културно наследство: да; Площ на участъка (км^2): 29.73.

Значими събития на територията на общината, свързани с наводнения, са:

- Населено място: Монтана; Река - Огоста; Дата на настъпване на наводнението: 26 юли 1999 г.
- Населено място: Вирове; Река - Варовска; Дата на настъпване на наводнението: 16 август 2005 г.
- Населено място: Монтана, Мала Кутловица; Река - Огоста; Дата на настъпване на наводнението: 16 август 2005 г. и 23 август 2005 г.
- Населено място: Горно Церовене; Река - Огоста, дере; Дата на настъпване на наводнението: 16 август 2005 г., 7 август 2007 г.
- Населено място: Сумер; Река - Шугавица; Дата на настъпване на наводнението: 16 август 2005 г.

На база на оценката на значимостта на потенциални бъдещи наводнения в Дунавски район (Приложение 9.2 от проекта на ПОРН) са определени следните потенциални бъдещи наводнения на територията на общината:

- Населено място: Крапчене; Река - Шугавица; Значимост "Човешко здраве": не; Значимост "Стопанска дейност": да; Значимост "Околна среда": не; Значимост "Културно наследство": не; Значимо по брой показатели: 2; Значимо по брой категории: 1.
- Населено място: Монтана; Река - Огоста; Значимост "Човешко здраве": да; Значимост "Стопанска дейност": да; Значимост "Околна среда": да; Значимост "Културно наследство": не; Значимо по брой показатели: 4; Значимо по брой категории: 3.

По предварителни разчети, от реализацията на ОУП, се очаква незначително въздействие върху съществуващите хидроложки условия на района и върху режима и качеството на повърхностните води.

3.2.2. Подземни води.

Подземните води са ценен природен ресурс и източник за задоволяване, както на различни потребности за формиране на природната среда, така и като важен воден ресурс за задоволяване на потребностите на човека и на икономиката, като цяло. Подземните води в България имат свои собствени басейни, в които се извършват процесите на тяхното количествено натрупване, движение и формиране на хидрохимичните им свойства.

Факторите, които определят условията за формиране на подземните води в България, тяхната динамика и режим са много, но първостепенно значение, от тях, имат:

- Физико-географски – релеф, климат, хидрология, хидрография;
- Геоложки – геоложки строеж, литоложки състав на скалите и тектонски структури.

Релефът играе определена роля в режима, динамиката, количеството и качеството на подземните води. Изхождайки от морфогенетичните, орографските и тектонски белези в България, са определени четири основни геоморфоложки ивици (области): Дунавска хълмиста равнина, Старопланинска ивица, Преходна ивица и Рило-Родопски масив.

Изхождайки от главните физико-географски и геоложки фактори, които предопределят разпространението, произхода, количеството, режима и динамиката на различните видове подземни води, България се разделя на три хидрогеоложки региона: Мизийски, Балканиден и Рило-Родопски, като районът на управление на Басейнова дирекция Дунавски район обхваща Мизийския и Балканидния хидрогеоложки регион.

В териториалния обхват на ОУП на Община Монтана са развити няколко подземни водни тела, представени на таблица 3.2.2.1.

Таблица 3.2.2.1. Подземни водни тела в териториалния обхват на ОУП.

ГИС слой	Код на водното тяло към 2009 г.	Наименование на водното тяло към 2009 г.	Площ на водното тяло към 2009 г., km^2
1	BG1G0000Qal014	Порови води в Кватернера - р. Цибрица	63
1	BG1G0000Qal015	Порови води в Кватернера - р. Огоста	250
1	BG1G0000Qpl023	Порови води в Кватернера - между реките Лом и Искър	2890
2	BG1G00000N2034	Порови води в Неогена - Ломско-Плевенска депресия	1734
4	BG1G0000K2m047	Карстови води в Ломско-Плевеския басейн	2067
5	BG1G0000TJK044	Карстови води в Западния Балкан	8904

Тези Подземни водни тела се запазват и в проекта за ПУРП за периода 2016-2021 г.

Подземните водни тела на територията на Община Монтана, според първоначалната характеристика по ПУРБ на Дунавски района към 2009 г., се характеризират по следния начин:

- Наименование на подземното водно тяло (ПВТ): Порови води в Кватернера - р. Цибрица; Код на ПВТ: BG1G0000Qal014; ГИС слой: 1; Площ на ПВТ, км^2: 63; Тип на вместващия колектор: поров; Тип на ПВТ: безнапорен; Литоложки строеж на ПВТ: чакъли и пясъци; Характеристика на покриващите, ПВТ, пластове в зоната на подхранване: песъчливо-глинести отложения; Средна дебелина на ПВТ:10.0; Средна водопроводимост, м^2/ден: 125; Среден коефициент на филтрация, м/ден: 13; Защитно действие на покривните пластове: Благоприятно, %: 0; Средно, % : 10; Лошо, % : 90.
- Наименование на подземното водно тяло (ПВТ): Порови води в Кватернера - р. Огоста; Код на ПВТ: BG1G0000Qal015; ГИС слой: 1; Площ на ПВТ, км^2 : 250; Тип на вместващия колектор: поров; Тип на ПВТ: безнапорен; Литоложки строеж на ПВТ: чакъли и пясъци; Характеристика на покриващите, ПВТ, пластове в зоната на подхранване: песъчливи глини, глини и глинести пясъци; Средна дебелина на ПВТ: 8.0; Средна водопроводимост, м^2 /ден: 915; Среден коефициент на филтрация, м/ден: 114; Защитно действие на покривните пластове: Благоприятно, %: 0; Средно, %: 10; Лошо, %: 90.
- Наименование на подземното водно тяло (ПВТ): Порови води в Кватернера - между реките Лом и Искър; Код на ПВТ: BG1G0000Qpl023; ГИС слой: 1; Площ на ПВТ, км^2: 2890; Тип на вместващия колектор: поров; Тип на ПВТ: безнапорен; Литоложки строеж на ПВТ: разнокъсови чакъли с песъчливо-глинест запълнител, на места с прослойки от пясъци; Характеристика на покриващите, ПВТ, пластове в зоната на подхранване: льосови отложения; Средна дебелина на ПВТ: 25.0; Средна

водопроводимост, м^2/ден: 13; Среден коефициент на филтрация, м/ден: 2; Защитно действие на покривните пластове: Благоприятно, %: 30; Средно, %: 70; Лошо, %: 0.

- Наименование на подземното водно тяло (ПВТ): Порови води в Неогена - Ломско- Плевенска депресия; Код на ПВТ: BG1G00000N2034; ГИС слой: 2; Площ на ПВТ, км^2: 3065; Тип на вместващия колектор: поров; Тип на ПВТ: горен слой - безнапорен, долен слой - напорен; Литоложки строеж на ПВТ: горен слой - сивозеленикави глини, песъчливи глини и глинести пясъци в алтернация; с маломощни въглищни лещи, долен слой - отгоре са разположени глини (водоупор), под тях следват разнозърнести пясъци (водонос) с маломощни глинести прослойки; Характеристика на покриващите, ПВТ, пластове в зоната на подхранване: песъчливи глини и льос; Средна дебелина на ПВТ: горен слой - 70.0, долен слой - 100.0; Средна водопроводимост, м^2/ден: горен слой - 140, долен слой - 2500; Среден коефициент на филтрация, м/ден: горен слой - 2, долен слой - 25; Защитно действие на покривните пластове: Благоприятно, %: горен слой - 0, долен слой - 95; Средно, %: долен слой - 10, долен слой - 5; Лошо, %: горен слой - 90, долен слой - 0.

- Наименование на подземното водно тяло (ПВТ): Карстови води в Ломско-Плевеския басейн; Код на ПВТ: BG1G0000K2m047; ГИС слой: 4; Площ на ПВТ, км^2: 2067; Тип на вместващия колектор: карстов; Тип на ПВТ: напорен; Литоложки строеж на ПВТ: варовици; Характеристика на покриващите, ПВТ, пластове в зоната на подхранване: терциерни отложения; Средна дебелина на ПВТ: 130.0; Средна водопроводимост, м^2/ден: 30; Среден коефициент на филтрация, м/ден: 4; Защитно действие на покривните пластове: Благоприятно, %: 95; Средно, %: 5; Лошо, %: 0.

- Наименование на подземното водно тяло (ПВТ): Карстови води в Централния Балкан; Код на ПВТ: BG1G0000TJK045; ГИС слой: 5; Площ на ПВТ, км^2: 8904; Тип на вместващия колектор: карстов; Тип на ПВТ: безнапорен; Литоложки строеж на ПВТ: песъчливи, алевритни варовици, доломитизирани варовици и доломити, карбонатен флиш; Характеристика на покриващите, ПВТ, пластове в зоната на подхранване: мергелно-песъчливи материали, повърхностни и подземни карстови форми; Средна дебелина на ПВТ: ; Средна водопроводимост, м^2/ден: ;Среден коефициент на филтрация, м/ден; Защитно действие на покривните пластове: Благоприятно, %: 80; Средно, %: 20; Лошо, %: 0.

Специфичната цел на ПУРБ, по отношение на подземните водни тела, е постигане на добро състояние на подземните води. Подземните водни тела на територията на Община Монтана се характеризират с добро химично и добро количествено състояние.

Главният фактор, определящ степента и характера на замърсеност на подземните води, е антропогенната дейност.

По-често срещаните замърсяващи вещества са амоняк, нитрати, нитрити, хлориди, тежки метали. Основни източници на замърсяване на подземните води са: замърсяване от заустване на непречистени битови и промишлени отпадъчни води, замърсените повърхностни води, наторяването с изкуствени торове, използването на пестициди за растителна защита, битово-фекалните отпадъчни води, отпадъчните води от личните животновъдни стопанства, нерегламентирани и неправилно експлоатирани сметища за битови отпадъци и т.н.

Най-често срещания дифузени натиск и въздействие върху ПВТ са: селско стопанство, населени места без канализация, подземни богатства.

Най-често срещания точкови натиск и въздействие върху ПВТ са: складове за пестициди, заустване на БОВ, депа, индустрия, комплексни разрешителни.

Съгласно Проекта за ПУРБ 2016-2021, Приложение 1.3.2.1. Характеризиране на ПВТ, риск-оценката на ПВТ на територията на Община Монтана е представено на таблица 3.2.2.2.

Таблица 3.2.2.2. Риск оценка на подземните водни тела на територията на Община Монтана.

Код на Подземно водно тяло	Наименование на водното тяло	Риск оценка по количество	Риск оценка по химия	Обща оценка
BG1G0000Qal014	Порови води в Кватернера - р. Цибрица	не	да	в риск
BG1G0000Qal015	Порови води в Кватернера - р. Огоста	не	да	в риск
BG1G0000Qpl023	Порови води в Кватернера - между реките Лом и Искър	не	да	в риск
BG1G00000N2034	Порови води в Неогена - Ломско-Плевенска депресия	не	да	в риск
BG1G0000K2m047	Карстови води в Ломско-Плевеския басейн	не	да	в риск
BG1G0000TJK044	Карстови води в Западния Балкан	не	не	не

Мрежите за мониторинг на подземните води са регламентирани със Заповед № РД -182/26.02.2013 на Министъра на околната среда и водите. За Дунавски басейнов район, съгласно заповедта, са определени 84 пункта за мониторинг на зоните за защита на водите, които също се припокриват с пунктове от контролния мониторинг - 99 пункта за контролен и 28 пункта за оперативен мониторинг, от които общо 16 са на територията на РИОСВ-Монтана, а 5 - на територията на Община Монтана.

Пробите от подземни води се пробонабират и анализират от лабораториите на ИАОС по показателите, посочени в гореописаната Заповед. Измерваните показатели са разделени в четири групи - основни и допълнителни физикохимични показатели, специфични замърсители на подземни води - метали и металоиди и органични вещества.

Карстовият извор при гр. Монтана е един от най-големите, в тази част на страната, и е със средногодишен дебит над 200 л/сек, но варира в стойности многократно по-големи, което се дължи на комплексно подхранване от язовир „Огоста".

Въздействие върху състоянието на подземните водни тела може да се очаква главно в районите, в които е необходимо да се извършат съществени изкопни работи.

Тези въздействия касаят частично осушаване на подземните водни тела по протежение на зоната на изкопните дейности, като степента на въздействие зависи от конкретната хидрогеоложка характеристика (в частност дълбочината на водните нива) на засегнатите подземни водни тела и наличието на водовземни съоръжения в близост до изкопните работи. Поради значителната разчлененост (респективно дренираност) на терена, през който минават трасето на евентуалните нови инфраструктурни елементи, тези въздействия най-вероятно могат да се определят като незначителни. Оценката на това въздействие ще се направи на база изходната информация в ПУРБ за Дунавски район, както и на база актуална информация за тези водни тела, включително на база проведени консултации със заинтересовани страни (дружества), на които се засягат съоръжения – зони и съоръжения за водоснабдяване на населението, канализационни системи.

3.2.3. Зони за защита на водите.

Засягането на защитените територии и зони, обявени за опазване на природни местообитания и биологични видове, е разгледано в т. 3.5.4. Същевременно, те са и зони за защита на водите, съгласно чл. 119 а, ал.1, т.5 от Закона за водите, и поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.

Съгласно Чл. 119а. (1) Зоните за защита на водите са:

1. Водните тела и санитарно-охранителните зони по чл. 119 (води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване);

2. Зоните с води за къпане;

3. Зоните, в които водите са чувствителни към биогенни елементи, включително:

а) уязвими зони;

б) чувствителни зони;

4. Зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми;

5. Защитените територии и зони, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.

В обхвата на Общия устройствен план не попадат две, от определените в чл. 119 а от Закона за водите, зони за защита на водите - зони за къпане и зони за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми.

Съгласно Заповед РД 970/28.07.2003 на Министъра на околната среда и водите, районът попада в чувствителна зона, т.е. се характеризира като водоприемник, който се намира или има риск да достигне състояние на еутрофикация - обогатяване с биогенните елементи азот и фосфор. Това състояние е свързано с ускорен растеж на водорасли и по-висши растителни видове, в резултат на което настъпва нежелано нарушаване в баланса на присъстващите, във водите, организми и влошаване на качеството на водите. Това изисква отпадъчните води от всички агломерации с над 10 000 еквивалентни жители, които се заустват в него, да бъдат предмет на допълнително пречистване с цел отстраняване на биогенните елементи азот и фосфор до определените, в разрешителното за заустване, индивидуални емисионни ограничения. По този начин водоприемникът се предпазва от допълнителна еутрофикация и се цели подобряване на неговото състояние.

Територията на общината, с надморска височина до 200 м, попада в *уязвима зона*, съгласно ДИРЕКТИВА 91/676/ЕИО от 12 декември 1991 година, регламентирана за България със Заповед № РД - 930/25.10.2010 на МОСВ за определяне на водите, които са замърсени и застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници и уязвимите зони, в които водите се замърсяват с нитрати от земеделски източници.

На територията на Община Монтана няма зони за защита на повърхностни води, предназначени за питейно битово водоснабдяване.

Съгласно Приложение 3.1.3. от ПУРБ: Регистър на зоните за защита на подземни води, предназначени за питейно битово водоснабдяване на територията на Община Монтана, има шест зони за защита (таблица **3.2.3.).**

Таблица 3.2.3. Зони за защита на подземни води, предназначени за питейно битово водоснабдяване на територията на Община Монтана.

Код на зоната за защита	Код на Подземно водно тяло
BG1DGW0000QAL014	BG1G0000QAL014
BG1DGW0000QAL015	G1G0000QAL015
BG1DGW0000QPL023	BG1G0000QPL023
BG1DGW00000N2034	BG1G00000N2034
BG1DGW0000TJK044	BG1G0000TJK044
BG1DGW0000K2M047	BG1G0000K2M047

Съгласно Приложение 3.5.1: Регистър на защитените зони за опазване на типове природни местообитания и местообитания на видове растения и животни (без птици) в БДУВДР, на територията на Община Монтана има следните зони за защита:

- Код на защитената зона: BG0001040; Име на защитената зона за опазване на типовете природни местообитания и местообитания на видовете растения и животни (без птици): **„**Западна Стара Планина и Предбалкан**";** Документ за обявяване на защитената зона: ПМС № 611 от 16.10.2007 г./обн. ДВ бр. 85 от 23.10.2007г; Поречие, име, код на водното тяло: западно от Огоста, р. Нечинска бара, BG1WO600R013; Описание на водното тяло: р.Нечинска бара, от извора до вливането й в яз. „Христо Смирненски";
- Код на защитената зона: BG0001040; Име на защитената зона за опазване на типовете природни местообитания и местообитания на видовете растения и животни (без птици): **„**Западна Стара Планина и Предбалкан**";** Документ за обявяване на защитената зона - РМС № 611 от 16.10.2007г./ обн. ДВ бр. 85 от 23.10.2007г; В тази защитена зона влизат: Поречие, име, код на водното тяло: западно от Огоста, р. Цибрица, BG1WO800R016; Описание на водното тяло: р. Цибрица, от извора до с. Разград; Поречие, име, код на водното тяло: Огоста, р.Огоста, BG1OG789R001; Описание на водното тяло: р. Огоста, от извора до вливането в яз. „Огоста" и притоците Превалска и Дългоделска; Поречие, име, код на водното тяло: Огоста, р. Огоста, BG1OG307R013; Описание на водното тяло: - р. Огоста, от яз. „Огоста" до с. Сараево, р.Ботуня, от гр. Криводол до вливане в р. Огоста и р. Скът, от с. Бъркачево до вливане в р. Огоста; Поречие, име, код на водното тяло: Огоста, яз. „Огоста", BG1OG700L004; Описание на водното тяло: яз. „Огоста", на р. Огоста, гр. Монтана;
- Код на защитената зона: BG0001040; Име на защитената зона за опазване на типовете природни местообитания и местообитания на видовете растения и животни (без птици) - **„**Пъстрина**";** Документ за обявяване на защитената зона: РМС № 122 от 02.03.2007г./ обн. ДВ бр. 21 от 09.03.2007г. В тази защитена зона влизат: Поречие, име, код на водното тяло: Огоста, р. Шугавица, BG1OG700R005; Описание на водното тяло: р.Шугавица, от извора до вливането в р. Огоста; Поречие, име, код на водното тяло: Огоста, р. Шугавица, BG1OG700R005; Описание на водното тяло: р. Шугавица, от извора до вливането в р. Огоста.

Съгласно Приложение 3.5.2: Регистър на защитените зони за опазване на местообитания на птици и на територии, в които по време на размножаване, линеене, зимуване или миграция се струпват значителни количества птици, в БДУВДР на територията на Община Монтана има една зона за защита:

- Код на защитената зона: BG0002002; Име на защитената зона за опазване на местообитания на птици и на територии, в които по време на размножаване, линеене, зимуване или миграция се струпват значителни количества птици – „Западен Балкан"; Документ за обявяване на защитената зона: РМС № 802/04.10.2007, обн. ДВ бр. 107/ 18.12.2007; В тази защитена зона влизат: Поречие, име, код на водното тяло: западно от Огоста, р. Нечинска бара, BG1WO600R013; Описание на водното тяло: р. Нечинска бара, от извора до вливането й в яз. „Христо Смирненски"; Поречие, име, код на водното тяло: западно от Огоста, р. Цибрица, BG1WO800R016; Описание на водното тяло: р. Цибрица, от извора до с. Разград; Поречие, име, код на водното тяло: Огоста, р.Огоста, BG1OG789R001; Описание на водното тяло: р.Огоста, от извора до вливането в яз. „Огоста" и притоците Превалска и Дългоделска; Поречие, име, код на водното тяло: Огоста, р.Огоста, BG1OG307R013; Описание на водното тяло: р.Огоста, от яз. „Огоста" до с. Сараево; р. Ботуня, от гр.Криводол до вливане в р. Огоста и р. Скът, от с. Бъркачево до вливане в р. Огоста;

3.2.4. Водоснабдяване на територията и съществуващ начин на третиране на отпадъчните води.

Съгласно българското законодателство, стремежът е към постигане на следните цели в областта на водоснабдяваните и канализационни системи:

- подобряване на условията на живот на населението, свързани с услугите по водоснабдяване и канализация;

- постигане на европейски стандарти в предоставянето на водоснабдителни и канализационни услуги;

- увеличаване на достъпността, надеждността и безопасността на услугите по водоснабдяване и канализация;

- опазване на околната среда и водите;

- подновяване, разширение и подобрение на съществуващата водоснабдителна и канализационна системи и прилежащите съоръжения;

- подобряване на качеството и ефективността на водоснабдителните и канализационни услуги.

На територията на общината съществуват 14 каптажа, 5 дренажа, 16 тръбни и шахтови кладенци, които са добри в количествено отношение, но не се използват рационално. Има недостиг на вода в някои от населените места. Водоснабдителната мрежа е с дължина 322 км, но за съжаление остаряла и амортизирана. По-голяма част от водоизточниците са строени преди 1962 г. Водоносните хоризонти, от които се черпи вода посредством подземните водоизточници са: неогенски водоносен хоризонт (сармат), кватернерски водоносен хоризонт и юрски водоносен хоризонт.

По-голямата част от населението се обслужва от „Водоснабдяване и канализация" ООД–Монтана. Водоснабдяване на населените места в общината се извършва по следният начин:

Град Монтана. Основен водоизточник за водоснабдяване е хидровъзел „Среченска бара", от който по два довеждащи гравитачни водопровода с диаметри от Ø546 до Ø350мм и дължини, съответно 24 км и 25 км, водата се транспортира до напорните водоеми (общо три броя: 4000 м³, 6500 м³ и 13000 м³) на гр.Монтана, от които водата се подава към вътрешната водопроводна мрежа. За водоснабдяване на високата зона на кв."Кошарник" се използва водоизточникът и напорният водоем на с.Войници.

Старият карстов извор, от който се е водоснабдявал градът, след замърсяването му с арсен, се използва за промишлено водоснабдяване.

От Хидровъзел "Среченска бара" в Община Монтана се водоснабдяват и селата Благово, Николово, Д. Белотинци и другото направление – Сумер, Крапчене, Трифоново, Стубел и Липен.

Режимно водоснабдяване на гр.Монтана, през годините, се е налагало при критично ниво на яз."Среченска бара", като последното такова е било през м.I – м.III.2013 г. Проблеми с водоснабдяването има по направлението „Среченска бара" - Стубел, тъй като довеждащия водопровод е с обща дължина около 28 км, изграден от азбестоциментови тръби и всяка авария нарушава нормалното водоснабдяване в крайните населени места за по няколко дни.

Довеждащите водопроводи са изградени от азбестоциментови тръби през 70 и 80-те години на миналия век,с изтекъл амортизационен срок, с големи загуби на вода от тях, преминаващи през пресечени терени, което допълнително затруднява тяхната експлоатация. Наложителна е подмяната им с нови полиетиленови тръби с висока плътност /ПЕВП/.

Село Войници се водоснабдява от шахтов кладенец, от който помпажно водата се подава в напорен водоем с обем 800 м³.

Село Студено буче се водоснабдява от два водоизточника: гравитачно от дренаж „Ягодник" и помпажно от дренаж при ПС "Студено буче", като водата постъпва в напорни резервоари, всеки с обем от 100 м³.

Село Долна Вереница се водоснабдява помпажно от дренаж „Дългия кладенец", извор „Лечица" и от извор „Палеково". Селото е разделено на ниска и висока зона, всяка от които разполага с напорен водоем от по 100 м³. От водоизточник „Палеково" се водоснабдява и част от вилната зона, както и един птицецентър.

Село Горна Вереница се водоснабдява помпажно от два водоизточника: извор при ПС1 и тръбен кладенец при ПС2, от които водата постъпва в напорен водоем с обем 300 м³.

Село Винище се водоснабдява гравитачно от каптаж „Булин дол", извори „Мончовец", „Тръста", „Рикошкото", „Брестовете", водата от които постъпва в два броя водоеми с обеми 70 и 63 м³. Има и помпажно водоснабдяване от дренаж при помпената станция, от която водата постъпва в напорен водоем с обем 500 м³.

Село Клисурица се водоснабдява помпажно от шахтови кладенци при двете помпени станции.

Село Смоляновци се водоснабдява на два подема от помпените станции на с.Клисурица, от които водата постъпва в черпателния резервоар на ПС "Смоляновци" и оттам във водоем с обем 300 м³.

Село Д-р Йосифово се водоснабдява помпажно от един тръбен и един шахтов кладенец, от които водата постъпва в „контра" водоем с обем 200 м³.

Село Габровница и село Вирове се водоснабдяват от един водоизточник – кладенец при ПС „Габровница", от която водата постъпва в „контра" водоемите на двете села с обеми 200 и 100 м³.

Село Безденица се водоснабдява помпажно от дренаж при ПС „Безденица", от където водата постъпва в напорен водоем с обем 100 м³.

Село Славотин се водоснабдява помпажно от тръбен кладенец при ПС "Славотин", от където водата постъпва в напорен водоем с обем 500 м³.

Село Долна Рикса се водоснабдява помпажно от тръбен кладенец при ПС „Долна Рикса", от където водата постъпва в напорен водоем с обем 100 м³.

Село Горно Белотинци се водоснабдява помпажно на два водоема от извор „Врелото" , от където водата постъпва в напорен водоем с обем 200 м³.

Село Горно Церовене се водоснабдява от каптаж "Помеждинска бара", който е на територията на община Г. Дамяново и извор при ПС „Г.Церовене", от където водата постъпва в напорен водоем 600 м³.

Водоизточниците в Община Монтана са представени на таблица 3.2.4.

Таблица 3.2.4. Списък на водоизточниците в Община Монтана.

№	Наименование	Вид	Местоположение	Експлоатация	Разрешително № / дата	Срок	Наличие на СОЗ заповед №
	гр. Монтана						
1	д-ж /сш-№3917/	Дренаж	гр.Монтана	1	11510089/05.07.2007г.+решение №866/26.09.2012	06.07.2017	246/23.02.2010
2	дренаж	Дренаж		1			

	с. Безденица						
3	д-ж с L=15м; /сш-№1976/	Дренаж	с.Безденица	1	101234/14.11.2005 преномерован №11511009/29.05.2015 и реш. №1640/29.05.2015	14.11.2025	103/10.10.2006
	с. Долна Вереница						
4	к-ж"Лечица"1 /нов/ cV=3,6мз	Извор	село Д.Вереница	1	11510094/16.07.2007+решение 765/14.08.2012	7.07.2017	198/04.11.2008
5	к-ж "Лечица"1 /стар/ cV=7,3мз	Извор	село Д.Вереница		не се ползва		
6	д-ж "Обършина"с L=20м;/V=3,9мз;	Дренаж	село Д.Вереница		11510789/03.09.2012	03.09.2017	
7	д-ж "Дългия к-ц" с L=15м;V=3,85м3СШ	Дренаж	село Д.Вереница	1	11510847/07.05.2013	07.05.2023	
	с. Горна Вереница						
8	д-ж "Паметника"	Дренаж	село Г. Вереница	1	101330/29.12.2005	29.12.2010	
9	тр.кл.	ТК	с. Г.Вереница	1			
	с. Студено буче						
10	каптаж 1	Извор	с.Ст.буче	1	11510527/17.06.2010	17.06.2020	
11	каптаж 2	Извор	с. Ст.буче	1	11510527/17.06.2010	17.06.2020	
12	д-ж"Ягодник"с L=; иV=4,76мз;сш№2296	Дренаж	с. Ст.буче	1	11510464/10.02.2010	10.02.2020	342/20.01.2012
	с.Д-р Йосифово						
13	к-ж"Червен брег с V=20мз	Извор	село Д-р Йосифово	1	101379/06.2.2006 и реш.397/15.02.2011	07.02.2021	64/28.10.2010

14	тр.к-ц с Н=18м/за Безденица/	ТК	село Д-р Йосифово		не се ползва		
15	тр.к-ц с Н=55м; Q=15л/с	ТК	село Д-р Йосифово		не се ползва		
16	тр.к-ц с Н=55м ; Q=25л/с	ТК	село Д-р Йосифово		не се ползва		
17	тр.к-ц N:1 /БПС1/	ТК	село Д-р Йосифово		не се ползва		
18	тр.к-ц N:2 /БПС2/	ТК	село Д-р Йосифово	1	101595/07.7.2006	07. 07. 2031	132/05. 06.2007
	с.Габровница						
19	шахтов кладенец	ШК	село Габровница	1	100981/24.6.2005 и реш.563/29.08. 2011	25. 06. 2036	93/13.0 6.2006
20	тр.к-ц с Н=22м	ТК	село Габровница		не се ползва		
21	тр.к-ц с Н=22м	ТК	село Габровница		не се ползва		
	с.Клисурица						
22	шахтов кладенец Н=6м	ШК	село Клисурица				
23	тръбен кл ./до ПС/	ТК	село Клисурица	1	101361/27.01. 2006	27. 01. 2031	125/13. 03.2007
24	тръбен кл.№1; Н=43м	ТК	село Клисурица		не се ползва		
25	шахтов кладенец Н=8м	ШК	село Клисурица	1	101594/07.07. 2006	07. 07. 2031	126/13. 03.2007
26	тръбен кл.	ТК	село Клисурица		не се ползва		
	с.Славотин						
27	тръбен кл. Н=50м	ТК	село Славотин	1	101592/07.07. 2006	07. 07. 2031	131/29. 05.2007
28	тръбен кл. Н=120м	ТК	село Славотин		не се ползва		
	с.Долна рикса						

29	тръбен кл. Н=110м	ТК	село Д. Рикса	1	101467/10.04.2006	10.04.2031	
	с. Войници						
30	шахтов кладенец-2бр.	ШК		2			
31	тръбен кладенец	ТК		1			
	с.Винище						
32	к-ж "Булин дол" с V=6,57м3	Извор	село Винище	1	11510526/17.06.2010	17.06.2020	
33	"Рикошкото"cL=10м cV=3,37м3	Дренаж	село Винище	1	11510438/25.11.2009	25.11.2019	отказ
34	"Рикошкото"2 cV=6,6м3	Извор	село Винище	1	11510438/25.11.2009	25.11.2019	отказ
35	"Брестовете-горен" с L=13м	Дренаж	село Винище	1	11510451/18.12.2009	18.12.2019	Зап.277/13.04.2011
36	"Брестовете-среден"cV=5,7м3	Извор		1	11510451/18.12.2009	18.12.2019	Зап.278/20.04.2011
37	"Брестовете-долен"с V=5,6м3	Извор		1	11510451/18.12.2009	18.12.2019	Зап.279/04.05.2011
38	Каптаж"Тръста" с V=2,27м3	Извор	село К.Рикса	1	11510455/12.01.2010	12.01.2020	
39	"Мончовец"cL=5м; иСШ=2.88м3 №3154	Дренаж		1	11510455/12.01.2010	12.01.2020	
40	д-ж с L=86,5м /при необх./	Дренаж	село Винище	1	11510366/20.07.2009	20.07.2019	Зап.247/04.03.2010
	гр.Монтана						
41	к-ж с V=59мз	Извор	гр.Монтана	1	11530130/10.06.2008 и решение 1210/05.11.2013	08.02.2024	
	с.Горно Белотинци						

42	к-ж "Врелото"	Извор	село Черно поле	1	11510529/23.06.2010	23.06.2016	отказ
	тръбен кладенец-проучв.	ТК	Г.Белотинци		не се ползва		

Всички водоизточници на територията на Община Монтана, които се ползват имат издадени разрешителни за водовземане (с изключение на с. Войници). На територията на Община Монтана са учредени 14. СОЗ водоизточници, а именно: д-ж ”Палеково”(от водоизточника се водоснабдява вилна зона на гр. Монтана и с. Д. Вереница), д-ж с. Безденица, извор ”Лечица-нов” с. Д.Вереница, д-ж ”Ягодник” с. Ст.буче, извор и ТК с. Д-р Йосифово, ШК с.Габровница, ТК към ПС ”Клисурица-стара”, ШК към ПС ”Клисурица-нова”, ТК с. Славотин, д-ж ”Брестовете-горен”, извори ”Брестовете-среден” и „Брестовете-долен”, д-ж към ПС на с. Винище. Останалите водоизточници са без учредени СОЗ.

На територията на общината са изградени 32 бр. приземни резервоари, с общ обем - 30 148 м^3, в т.ч. 1 бр. (с обем-320 м^3) резервоар за вода с непитейни качества в гр. Монтана. В експлоатация са 19 бр. помпени станции, в т.ч. 1бр. е към водоизточник „Извора” (вода с непитейни качества), която водоснабдява промишлената зона на гр. Монтана. Две от помпените станции (ПС ”Смоляновци” и ПС ”Горно Белотинци-II”) са препомпващи (втори подем). Към ПС ”Д-р Йосифово” сезонно работи бункерна помпена станция, която подава вода от тръбния кладенец в черпателния резервоар на основната ПС.

Довеждащите водопроводи на територията на общината са 155 180 м, изградени от :

- азбесто-циментови тръби - 91 911 м или 59 % ;
- стоманени тръби - 18 950 м (12 %);
- полиетиленови тръби - 44 319 м (29 %).

Изградените до 2000 г. водопроводи са 115 448 м или 74.4 %, което обуславя голями загуби, вследствие на честите аварии.

Разпределителната мрежа на територията на общината е 1 240 297.4 м, изградена от:

- азбесто-циментови тръби - 907 972.2 м или 73.21 %;
- стоманени тръби - 68 959 м (5.56 %);
- поцинковани тръби -15 251 м (1.23 %);
- полиетиленови тръби - 234 018.3 м (18.87 %);
- PVC тръби - 10 596 м (0.85 %);
- чугун тръби - 3 501 м (0.28%);

Изградените, до 2000 г., водопроводи са 1 006 079.2 м или 81.12 %, което обуславя голями загуби, вследствие на честите аварии и прекъсване на водоснабдяването при тяхното отстраняване.

През месец август 2015 г. завърши изпълнението на проект „Разширение и рехабилитация на канализационната и водоснабдителната мрежи на гр. Монтана", при което бяха подменени участъци от водопроводната и канализационна мрежа на гр. Монтана и изградена нова канализация.

През годините, съгласно инвестиционната си програма, „ВиК"ООД-Монтана, е подменяла части от водопроводната мрежа на населените места.

Проблемни, за експлоатацията, са водопроводите, изградени от азбесто-циментови, поцинковани и стоманени тръби, положени миналия век.

Дружеството залага в инвестиционната програма ежегодна подмяна на част от съществуващата водопроводна мрежа.

Основни причини за недостиг на вода в населените места са:

- Режимно водоснабдяване на гр. Монтана и населените места, водоснабдявани от хидровъзел „Сречeнска бара", се е налагало при критично ниво на яз. "Сречeнска бара";
- Недостиг на вода в населените места със собствени водоизточници се наблюдава през летните месеци и при засушаване, както и при използването на водата за поливане на земеделски култури през летния сезон.
- Остарялата водопреносна мрежа, която е основно от азбестоциментови тръби, която често аварира и е с голям процент на загуби.

Към момента, експлоатационното дружество „ВиК" ООД-Монтана не разполога с изготвени проекти за подмяна и реконструкция на водоизточниците и водопроводната мрежа. Предвижда се текущ ремонт на помпени станции и оборудване, поддържане на СОЗ.

За осигуряване на надежно и качествено водоснабдяване е необходимо да се извърши подмяната на довеждащите гравитачни и напорни водопроводи е необходимо и саниране на всички напорни водоеми чрез вътрешна хидроизолация, което не е правено от тяхното изграждане през 60-те и 70-те години на миналия век.

Необходимо е и саниране на сградите на помпените станции - покриви, дограма, топлоизолация и др.

Необходимо да се извърши:

- подмяната на селищните водопроводни системи, с цел намаляване на авариите и течовете;

- изграждане на алтернативни водоизточници, с цел предотвратяване на режимно водоподаване при продължително засушаване;

- повишаване на енергийната ефективност.

Трябва да се отбележи, че след реализацията на проекта ”Разширение и рехабилитация на канализационната и водоснабдителната мрежи на гр. Монтана” в града са реконструирани са 15.6 км. водопровод и 933 бр. сградни водопроводни отклонения.

Съществуващата канализационна система в Община Монтана е само 92 км, от които 86 км в областния и общински център. Канализационната мрежа е смесен тип – за битови, промишлени и дъждовни води, с изключение на комплексите “Младост” и “Кошарник”, където е разделна. Събраните, от канализационните колектори, отпадъчни води заустват в градска пречиствателна станция за отпадъчни води (ГПСОВ).

След реализацията на проекта ”Разширение и рехабилитация на канализационната и водоснабдителната мрежи на гр. Монтана”, градът е осигурен на 100 % с канализационна система. Реконструирани са близо 43 км канализация, като в кв. „Мала Кутловица” е изградена 4.3 км нова канализация. След реализацията на проекта в град Монтана, в областта на канализацията е извършено следното:

- Рехабилитация и подмяна на 17.36 км главни канализационни колектори;
- Изграждане на 4.22 км главни канализационни колектори;
- Рехабилитация и подмяна на 18.342 км вътрешна канализационна мрежа;
- Доизграждане на 4.48 км вътрешна канализационна мрежа;
- Реконструкция на 1 750 бр. сградни канализационни отклонения;
- Изграждане на 303 нови сградни канализационни отклонения;
- Изпълнен е канал за отвеждане на дъждовни води от площад „Георги Александров” до р. Огоста, с дължина около километър.

По програма ИСПА е изградена и функционира пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСОВ) в гр. Монтана, също и главни довеждащи колектори до нея.

Пречиствателната станция е пусната в експлоатация през 2009 г. Същата е оразмерена за 98 617ЕЖ, с Qпр.=17840м^3/д.

Пречистването е тристъпално - механично, биологично и обезводняване на утайките. Пречистените отпадъчни води се заустват в р. Огоста. Извършва се периодичен мониторинг на качествата на заустените, в реката, води от лабораторията към ПСОВ и от акредитирана лаборатория, съгласно разрешителното за заустване.

Осъществява пълно биологично пречистване за „вторично“ стъпало в съответствие с директивите на ЕС, като е предвидено място за бъдещо модернизиране на станцията, така че да отговаря на изискванията за „третично“ пречистване. Технологията, най-общо, включва механично и биологично пречистване, и третиране на утайките.

Механичното пречистване се извършва, посредством отстраняване на отпадъците, чрез груби и фини решетки и отстраняване на пясък, чрез аерирани пясъкозадържатели.

Използваният биологичен процес е с активна утайка, включително зони за отстраняване на азот и отделно аеробно стъпало и свързаното уплътняване и обезводняване на утайките.

Ежедневно се извършва собствен мониторинг по определени показатели на заустваните пречистени отпадъчни води. Фирмата притежава Решение за извършване на дейности по временно съхраняване, предварително третиране и транспортиране на отпадъците

В рамките на проекта ”Разширение и рехабилитация на канализационната и водоснабдителната мрежи на гр. Монтана” е направена и комплексна инсталация за дефосфатизация на отпадни води в ПСОВ.

По данните от Общинския план за развитие и Заданието за ОУП, водните ресурси в общината се формират от оттока на реките и подземните води. Средното годишно количество за жител е около 2300-2400 куб. метра, а използваемата част от него е от 800-1000 куб. метра на жител годишно. Ползването на достъпни води се ограничава от влошените им качества, в резултат на замърсяването им с битово-фекални и промишлени отпадъчни води. Ето защо, пречистването на отпадъчни води придобива изключително важно значение. В Община Монтана съществуват фирми и предприятия с изградени пречиствателни станции, пречиствателни съоръжения, мазниноуловители, каломаслоуловители. Отпадъчните им води се заустват в градската канализация. Приемник на водите е р. Огоста, която е II-ра категория, а в участъка на вливането на отпадъчните води до вливането на река Ботуня е III-та категория. Водопроводната и канализационната мрежи са остарели и се нуждаят от обновяване.

3.3. Земни недра и минерално разнообразие.

Геоложката основа има разнообразен характер. Установени са триаски, юрски и долнокредни плиткоморски утаени скали: червени пясъчници, конгломерати, варовици, мергели, песъчливи варовици и др.

В местата по долината на река Огоста и притоците й преобладават неозойски наслаги и алувиални отложения.

Главна тектонска структура тук е Монтанската антиклинала между с. Винище и гр. Криводол, като повечето изследователи я причисляват към Белоградчишката мегаантиклинала, която завършва на изток периклинално към Пъстрина. Южното бедро на Монтанската антиклинала е по-цялостно, докато северното е по-ерозирано.

Най-стари, с докамбрийска възраст, са метаморфните скали, които изграждат така наречената диабазфилитоидна формация. В нея участват филити, алевролити, пясъчници, мрамори, кварцити, туфи, аргилити, кварцошисти.

Метаморфозата на много места е стигнала до там, че тези скали са превърнати в кристалинни шисти. Следващата, по възраст, формация е изградена от конгломерати, грубозърнести пясъчници и алевролити. По-млади, определени като карбонски, са диоритните интрузии, които имат ограничено участие. Характерна геоложка формация, изградена от червен конгломерат, брекчоконгломерати, пясъчници, алевролити, аргелити, се разкрива в западните части на района. На север се срещат глинести варовици, варовити мергели, варовити аргилити и песъчливи варовици, льос Най-млади, кватернерни, са отложенията в поречията и долините на минаващите, през територията, реки. Тези отложения са от валуни и чакъли с глинесто-песъчлива спойка.

Наличните експлоатируеми запаси от полезните изкопаеми са с местно значение. Добиват се инертни материали - баластра, пясък, трошен камък, глина, ограничени количества златоносен пясък.

На територията на **Община Монтана** са разположени следните обекти, свързани с добив и първична преработка на подземни природни богатства от:

- находища за добив на глина “Клисурица” и “Благово”. Кариерите се разработват от “Керамик Балкан Груп” ООД, гр. Монтана, правоприемник на „Подова керамика” ООД;
- находище за варовик “Долно Белотинци” - (ломен камък) строителен материал за пътното строителство;
- находище “Кошарник II”. Кариерата се разработва и през 2007 г. от “Стройкерамика” ООД, гр. Монтана, като дружеството има предоставена концесия за добив, от находище “Кошарник II”;
- находище на глина “Сумер” – консервирана;
- находище за варовик - ломен камък „Белотинци”, с. Белотинци, общ. Монтана;
- находище „Шугла" - участъци „Север" и „Юг" на строителни материали в землището на с. Долно Белотинци, община Монтана;
- „Зъбера” с. Белотинци за скално-облицовъчни материали.

ОУП запазва площта на устройствената зона, свързана с Кариери, насипи на 82.78 ха.

Действащи цехове за рязане и обработка на скални блокове за облицовъчни материали са на „Пъстрина” към „Монолит” АД и „Бранко” ООД, гр. Монтана.

3.4. Почви и земеползване

Почвено-географското райониране на България (по Нинов, 1997) поставя територията на общината в Карпатско-Дунавската почвена област, Долнодунавска подобласт, западна Предбалканска провинция (фиг.3.4.1.).

Почвено-географско райониране на България *(по Нинов, 1997).*

1 – граница на почвена подобласт; *2* – граница на почвена провинция/пояс.

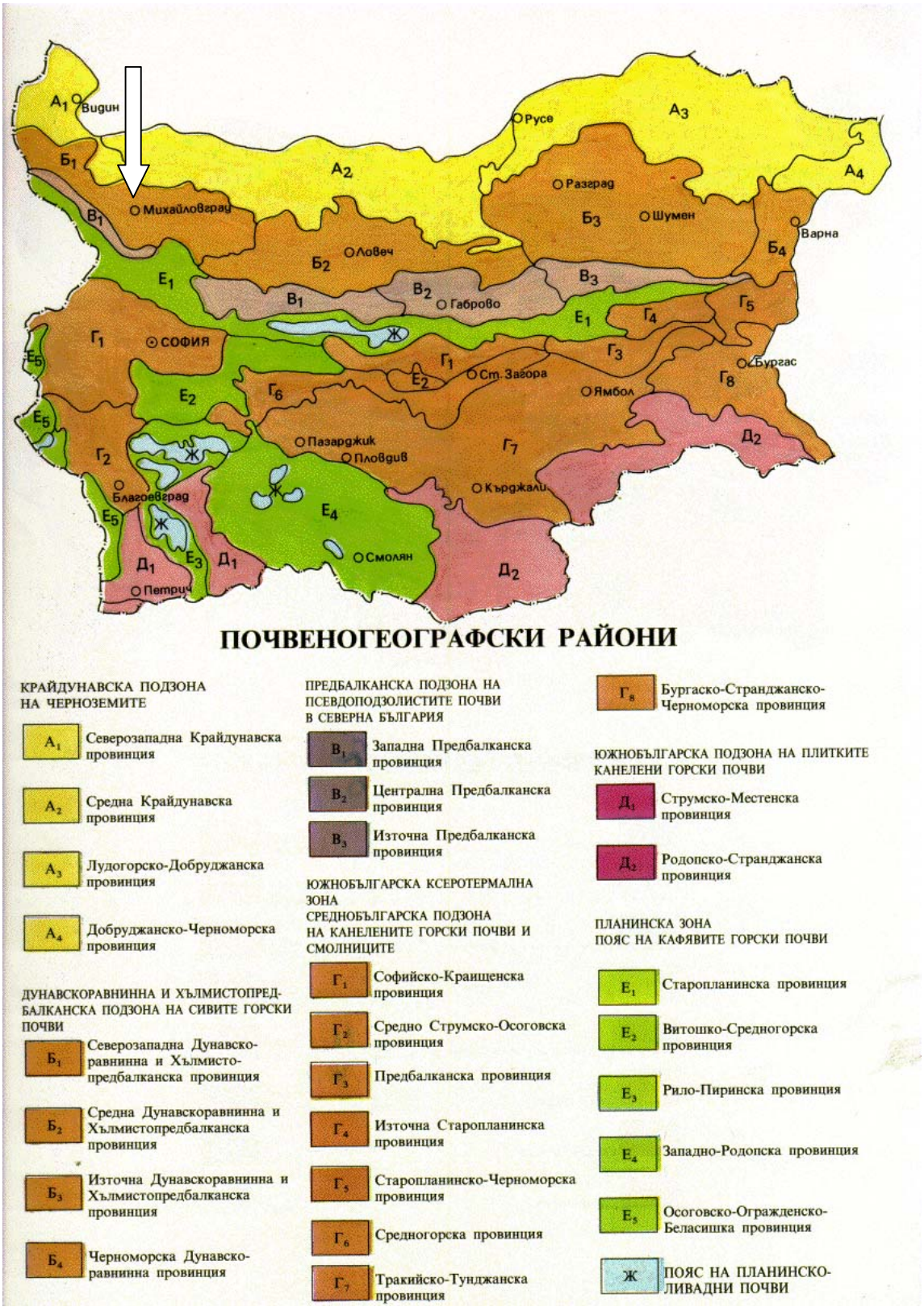
I – ДОЛНОДУНАВСКА ПОЧВЕНА ПОДОБЛАСТ
(попада в Карпатско-Дунавска почвена област) **с провинции:**
1 – Западна Долнодунавска; *2* – Средна Долнодунавска; *3* – Дунавско-Добруджанска; *4* – Лудогорска; *5* – Провадийска; *6* – Западна Предбалканска; *7* – Средна Предбалканска; *8* – Източнобалканска; пояси: *9* – Старопланински средновисок; *10* – Старопланински висок;

II – БАЛКАНСКО-СРЕДИЗЕМНОМОРСКА ПОЧВЕНА ПОДОБЛАСТ
(попада в Средиземноморска почвена област) **с провинции:**
11 – Софийско-Краищенска; *12* – Задбалканска; *13* – Средногорска; *14* – Среднотракийско-Тунджанска; *15* – Струмско-Местенска; *16* – Източнородопско-Сакарска; *17* – Странджанска; пояси – Средно-планински: *18* – Витошко-Средногорски; *19* – Рило-Пирински; *20* – Западнородопски; *21* – Осоговско-Беласишки; Високопланински – *22* (на Витоша, Рила и Пирин).

Фигура 3.4.1. Почвено-географското райониране на България (по Нинов,1997)

Разпространени са лесивираните почви **(Luvisols)**, които имат илувиален глинест Bt хоризонт, формиран следствие на акумулацията на глина и ил, механично изнесени от повърхностния хоризонт. Според световната класификация на ФАО, тези почви се определят като лувисоли.

Паралелно често срещани са планосолите (Planosols). В този почвен тип са поставени именуваните, досега у нас, псевдоподзолисти горски почви, които са разпространени в сезонно повърхностно преовлажнявани терени. Името им идва от латинската дума „planus“ (равен, хоризонтален). Тези почви са с диагностичен елувиален Е-хоризонт (тип албик) и глинест, много трудно водопроницаем Bt -хоризонт под него, поради което текстурната диференциация на профила е много голяма. Първостепенно значение за формирането на планосолите има повърхностният елувиално-глеев процес (стагник) в условията на влошен дренаж. Ежегодно планосолите изпитват периодично повърхностно преовлажняване от застояване на валежни води и съответно, силно изсушаване през сухия период. В практиката са по-известни под името „повърхностно преовлажнени почви“.

Фигура 3.4-2. Почвеногеографски райони в България

По долините на реките са формирани малки площи от наносни почви (алувиални, алувиално-ливадни) (Fluvisols). Това са млади почви, които се образуват от съвременните речни наноси. На Фигура 3.4.2 също са представени почвеногеографските райони в страната, според която общината е в Западна Предбалканска почвена провинция.

Почвите са предимно от среден и лош бонитет – III и IV група, клас S. Провинциална особеност е по-малката дълбочина на лесивираните почви.

Решаващо значение при формирането им оказват повишеното ниво (от 1 до 3 cm дълбочина) на почвените води, както и различното им обрасване с растителност. Формират се винаги на заливната и първата надзаливна тереса на реките. Подложени са на периодично (може да не е ежегодно) заливане и натлачване на нови наноси. При естествени условия, върху тях расте водолюбива растителност - дървесна (елша, върба, топола, бряст, полски ясен) и тревно-ливадна (власатка и др.). Поради периодичното отлагане на нови материали, наносните почви имат само един слабо или по-добре изразен хумусен хоризонт, под който в дълбочина се редуват различни, по песъчливост и химичен състав, пластове наслоявания на речните наноси.

В Общинския план за развитие, почвите, в устройваната територия, са определени като излужени черноземи, песъкливо-глинести, алувиално-ливадни, по течението на река Огоста, и сиви горски - в хълмистите райони.

Към утвърдената годишна програма за почвен мониторинг – I ниво, 2015 г. за РИОСВ-Монтана, в общината са определени два пункта: № 31 – в землището на село Винище и № 45 - в землището на село Долно Белотинци. Извършено е редуцирано обследване в пунктовете от мрежата за широкомащабен мониторинг на почви и пълен набор от показатели. Следят се активна реакция на почвата (pH), биогенни елементи: общ азот, общ фосфор, нитратен азот; органично вещество: общ въглерод и органичен въглерод; обемна плътност и 9 тежки метали: мед, цинк, олово, кадмий, никел, кобалт, хром, арсен и живак.

По данни на РИОСВ, като цяло през последните години все повече се налага тенденцията за намаляване на замърсяването на почвите.

Съдържанието на тежки метали в почвата е под максимално допустимите концентрации (МДК), определени с Наредба № 3 /01.08.2008 за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата.

За разлика от други общини в Северозападна България, липсват мащабни увреждания на земите и почвите от добивната промишленост. Няма хвостохранилища и шламохранилища.

Няма данни за замърсяване с негодни за употреба препарати за растителна защита, които са депонирани в 10 склада и 18 депа с контейнери тип “Б-Б кубове.

През последните години се отчита стабилизиране на потреблението на продукти за растителна защита, но в нива, които не будят притеснения, относно въздействията върху околната среда и в количества, многократно по-малки от употребяваните в края на миналия век.

Съдържанието на устойчивите органични замърсител (полициклични ароматни въглеводороди и полихлорирани бифенили) е под максимално допустимите концентрации, определени с Наредба № 3/01.08.2008 за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата.

Контролират се три групи органични съединения: полициклични ароматни въглеводороди (PAH_{16}), полихлорирани бифенили (PCB_6) и органохлорни пестициди.

Замърсяванията с нефтопродукти са изключително ограничени и са вследствие локални аварийни разливи и инциденти. Няма регистрирана земя, замърсена с PAH и PCB.

Липсват сериозни проблеми по отношение на почвената ерозия, данни за вкисляване на почвите и площи, замърсени с вредни вещества или отпадъци. Получават се малки локални замърсявания, главно с органични остатъци, при преработката на земеделска продукция; строителни отпадъци, изхвърляни нерегламентирано и битови – около населените места и крайпътните пространства.

Оценката, изведена в Доклад за състоянието на околната среда на РИОСВ-Монтана за 2015 год. е, че почвите в общината са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи/органично вещество, съдържание тежки метали и металоиди и устойчиви органични замърсители (полиароматни въглеводороди, полихлорирани бифенили и хлорорганични пестициди).

Основният натиск, по отношение на запасеността на почвите с биогенни елементи, идва от селското стопанство и по-специално, от небалансираната употреба на торове.

През последните години са установени трайни положителни тенденции по отношение на цялостния процес на управление на складовете за излезли от употреба продукти за растителна защита (забранени, с изтекъл срок на годност и др. пестициди).

Характеристиката на поземления ресурс на общината е един от факторите, оказващ влияние върху развитието на селското стопанство.

3.5. Биологично разнообразие, елементи на Националната екологична мрежа

3.5.1. Биогеографска характеристика на района

Изследваният район попада в Севернобългарския биогеографски район, Предбалкански подрайон (Груев и Кузманов, 1994). По Асенов (2006), територията попада в Балканската биогеографска провинция, Предбалкански биогеогеографски район. Простира се като успоредна, на Стара планина, ивица малко по на юг от приблизителната линия Кула-Червен бряг-Павликени-Горна Оряховица (фиг.3.5.1.).

Към подрайона се отнасят още и ниските части на Стара планина в пределите на зоналната растителност и дъбово-габъровия пояс. Насечен е от много реки, с направление север-юг. Преобладават ксеротермни гори от цер (*Quercus ceris*), благун *(Quercus frainetto)*, отчасти космат дъб (*Quercus pubescens*), мъждрян (*Fraxinus ornus*), маклен (*Acer monspessulanum*) и вторични съобщества от келяв габър (*Carpinus orientalis*). По северните склонове горите са съставени главно от мизийски бук (*Fagus sylvatica* subsp. *moesiaca)*, габър (*Carpinus betulus*), сребролистна липа (*Tilia tomentosa*), горун (*Quercus petraea*) и др.

Фиг. 7.8. Биогеографски райони и подрайони *(по Груев, 1988).*

1 – граница на район; *2* – граница на подрайон.
I – Южнобългарски район: I1 – Струмско-Местенски подрайон; I2 – Източнородопски подрайон; I3 – Долномаришко-Долнотунджански подрайон; I4 – Странджански подрайон;
II – Среднобългарски район: II1 – подрайон на Горнотракийската низина; II2 – подрайон на Тунджанската хълмиста низина; II3 – Източностаропланински подрайон; II4 – Горнострумски подрайон;
III – Севернобългарски район: III1 – Дунавски подрайон; III2 – Лудогорски подрайон; III3 – Добруджански подрайон; III4 – Предбалкански подрайон; III5 – Софийско-Радомирски подрайон;
IV – Черноморски район;
V – Планински район: V1 – Старопланински подрайон; V2 – Рило-Родопски подрайон; V3 – Витошко-Ихтимански подрайон; V4 – Крайщенско-Конявски подрайон; V5 – Западнобългарски граничен планински подрайон; V6 – подрайон на Славянка.

Фигура 3.5.1. Биогеографски райони и подрайони (Груев и Кузманов, 1994)

Ендемити, на подрайона, са велчево плюскавиче (*Silene velcevii*), български ерантис (*Eranthis bulgaricus*), нейчев зановец (*Chamaecytisus nejcefii*), дегенов скален копър (*Seselu degenii*). Само в Предбалканския подрайон, у нас, се срещат тъмнопурпурна метличина (*Centaurea atropurpurea*), висока бисерка (*Melica altissima*), балканския ендемит томасиниев минзухар (*Crocus tommasinianus*), балканските ендемити и терциерни реликти *Aesculus hippocastanum* и *Ramonda serbica*, шибойна боянка (*Erwsimum cheiranthoides*) - транспалеаркт.

Фауната се характеризира със северни горски форми. *Bulgarica rugicollis* е от ендемичен род, както *Milax verrucosus* от сухоземните охлюви и *Otiorrhynchus elegantulus*, от хоботниците. *Ruthenica fiugrana*, *Vitrea transsylvanica* (карпатски вид) и *Argna trunsatella* (карпатски вид), от сухоземните охлюви, и *Allotrichia vilnensis*, от ручейниците, са установени у нас само тук. Извънредно богата на ендемични видове е пещерната фауна.

3.5.2. Растителен свят. Характеристика на състоянието

Разположението на общината в Западния Предбалкан - хълмисто-предпланинската част на Стара Планина и Дунавската хълмиста равнина, определят полупланински и отчасти равнинен релеф, отличаващ се със заоблени форми, като на места, има ясно изразен хълмист характер с добре очертани била и оформена долинна мрежа.

Липсват пикови върхове и централни била. Всички по-ясни била са продължение на билата от Западна Стара планина. Най-високата точка е 850 м надморска височина в землището на с. Смоляновци. Средната надморска височина е 250-300 м. Горските територии заемат, по опорен план, 11 919.38 или 17.61 %.

Според „Класификационна схема на типовете горски месторастения в Република България" от 1983 год., територията, в по-голямата си част, попада в Мизийската горскорастителна област (М), подобласт Северна България (СБ). Във вертикално отношение е обхванатa в три пояса и 5 подпояса, а именно:

- ❖ Долен равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори (0-600 м.н.в.) - М-1;
  - ✓ Подпояс на заливните и крайречни гори (0-600 м.н.в.)
  - ✓ Подпояс на равнинно-хълмистите дъбови гори (0-400 м.н.в.);
  - ✓ Подпояс на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори (400-600 м.н.в.);
- ❖ Среден планински пояс на горите от бук и иглолистни (600-1800 м н.в.)
  - ✓ Подпояс на нископланинските гори от горун, бук и ела (600-1000 м.н.в.);
  - ✓ Подпояс на среднопланинските гори от бук, ела и смърч (1000-1500 м.н.в.)-М-II-2;
- ❖ Среден планински пояс на горите от бук и иглолистни (700-2000 м.н.в.)-Т-II;
- ❖ Подпояс на нископланинските гори от горун, бук и ела (700-1200 м.н.в.)- Т-I/-1;
- ❖ Подпояс на среднопланинските гори от бук, ела и смърч (1200-1700 м.н.в.) Т-II-2.

Основните дървесни видове, които заемат най-големи площи са обикновен бук *(Fagus sylvatica*), цер (*Quercus ceris*), зимен дъб (горун) (*Quercus petraea*), летен дъб (*Quercus robur),* благун *(Quercus frainetto)*, обикновен габър (*Carpinus betulus*), келяв габър (*Carpinus orientalis*) и бял бор (*Pinus silvestris),* а от интродуцентите бяла акация (*Robinia pseudoacacia)*.

Условията са сравнително благоприятни за естественото им възобновяване. В състава влизат още черен бор (*Pinus nigra),* обикновен смърч *(Picea excelsa),* обикновена ела (*Abies alba),* веймутов бор *(Finns strobes*), бяла мура (*Pinus peuce*), атласки кедър (*Cedrus atlantica)***,** европейска лиственица (*Larix decidua*), зелена дугласка (*Pseudotsuga menziesii Franco subsp. menziesii*), червен дъб (*Quercus rubra*), трепетлика /осика/ (*Populus tremula*), планинския явор (*Acer heidrechii*), бреза (*Betula pendula*), обикновен орех (*Juglans regia*), явор (*Acer pseudoplatanus),* сребролистна липа *(Tilia tomentosa)*, клен (*Acer campestre*), шестил *(Acer platanoides),* мъждрян (*Fraxinus ornus*), космат дъб (*Quercus pubescens*), полски бряст *(Ulmus carpinifolia*), планински бряст (*Ulmus glabra*), *д*ива череша *(Prunus avium*), джанка (*Prunus cerasifera*), дива европейска круша (*Pyrus communis* subsp. *pyraster),* брекиня (*Sorbus torminalis*), махалебка (*Prunus mahaleb*), киселица (*Malus sylvestris*).

За озеленяване и ландшафтно оформление успешно се използват източен чинар (*Platanus orientalis*), брекина (*Sorbus torminalis*), едроцветна магнолия (*Magnolia grandiflora*), магнолия-кобус, албиция ((*Albizia julibrissin*), див рожков (*Cercis siliquastrum*), гледичия *(Gleditschia triacanthos),* конски кестен (*Aesculus hippocastanum*), миризлива върба (*Elaeagnus angustifolia*), реликтовите видове гинко (*Ginkgo biloba*), тис *(Taxus baccata)*, черен глог (*Crataegus pentagyna*), махония (*Mahonia*), филаделфус (*Philadelphus*), спирея **(***Spirea***),** дървовидна ружа (*Hibiscus syriacus*), рози *(p.Rosa).*

В поречията на реките успешно се развиват черна елша (*Alnus glutinosa),* бяла върба (*Salix alba*), ива козя върба (*Salix caprea),* бяла топола *(Populus alba*). Срещат се лианите бръшлян (*Hedera helix*), дива тиква (*Bryonia alba*) и обикновен повет (*Clematis vitalba*).

В горските масиви са интродуцирани червен дъб (*Quercus rubra*), кедри *(Cedrus),* офика (*Sorbus aucuparia*), кестен (*Castanea sativa*).

Храстовата растителност включва обикновен дрян (*Cornus mas),* глог (*Crataegus monogyna),* шипка (*Rosa canina*), къпина (p.Rubus), малина (*Rubus idaeus),* обикновена леска *(Corylus avellana*), синя хвойна (*Juniperus communis*)*,* драка (*Paliurus spina-christi),* смрадлика (*Cotinus coggygria),* люляк (*Syringa vulgaris*), трънка (*Prunus spinosa).*

От тревистите растения, които фигурират в Приложенията на Закона за биологичното разнообразие и Червената книга на Р. България, са установени или вероятни над 40 вида: снежно кокиче (*Galanthus nivalis),* синя кандилка (*Aquilegia vulgaris),* ниско бясно дръвче (*Daphne cneorum*), родопски силивряк (*Haberlea rhodopensis*), (балкански ендимит, включен и в Бернската конвенция), мека медуница (*Pulmonaria mollis Wulfen ex Hornem.*), синкава триния (*Trinia glauca),* рохелова каменоломка (*Saxifraga rocheliana*), фривалдскиева микромерия (*Micromeria frivaldszkyana*), български ранилист (*Betonica bulgarica*), нейчево великденче (*Veronica jaquinii*) (последните три вида са

локални ендимити - срещащи се само в Стара планина), веленовски нежит (дебелец) (*Jovibarba velenovskyi*) - балкански ендимит, лечебна пищялка (*Angelica archangelica*). Установени или вероятни са и редица други видове с висок природозащитен статус: обикновен тис (*Taxus baccata),* обикновен кестен (*Castanea sativa),* витошко лале (*Trollius europaeus*), ковачев зановец (*Chamaecytisus kovacevii*), горска съсънка (*Anemone sylvestris*), българско шапиче (*Alchemilla bulgarica*), червенодръжково шапиче (*Alchemilla erythropoda*), жълтеникаво шапиче (*Alchemilla straminea*), хедреантов оклоп (*Androsace hedraeantha*), обикновена кандилка (*Aquilegia nigricans*), нарцисова съсънка (*Anemone narcissiflora*), люспесто изтравниче (*Asplenium lepidum*), панчичиева пищялка (*Angelica pancicii*), храсталачна глушина (*Vicia dumetorum*), алпийски повет (*Clematis alpine*), мечо грозде (*Arctostaphylos uva-ursi*), тъполистен оклоп (*Androsace obtusifolia*), обикновена пчелица (*Ophrys apifera*), хойфелов нежит (*Jovibarba heuffelii*), планински явор, жешля (*Acer heldreichii*), ниско бясно дърво (*Daphne cneorum*), *Drosera rotundifolia*, Rubus *oblongoobovatus, Streptopus amplexifolius, Gentiana punctata*, *Gentiana acaulis, Genista pilosa, Ferula heuffelii, Erysimum cheiranthoides, Senecio pancicii, Silaum silaus*, *Spiranthes spiralis*, *Huetia cynapioides, Digitalis laevigata, Ramonda serbica*, *Verbascum eriophorum*, *Vicia pisiformis, Symphyandra wanneri, Tragopogon balcanicus*, *Viola balcanica, Vicia truncatula, Soldanella carpatica, Gentianella praecox, Oenanthe lachenalii, Polygala hospital, Menyanthes trifoliate, Melampyrum bihariense, Lilium jankae, Polygala supine, Laserpitium krapfii, Juniperus sabina.*

За откритите по-влажни пространства са характерни ливадна тимотейка (*Phleum pretense*), кощрява (*Setaria glauca*), паламида (*Cirsium arvense*), слез (*Malva sylvestris*), широколист жиловляк (*Plantago major*), червена куча лобода (*Chenopodium rubrum*), теснолист жиловляк (*Plantago lancelota*), змийско мляко (*Chelidonium majus*), пелин (*Artemisia abrotanum*), див коноп *(Canabis roderalis).*

Типичните хидрофити са водна леща (*Lemna minor),* теснолистна берула *(Berula erecta),* плаващ ръждавец *(Potamogeton natans).*

Хигрофитите, като полупотопени и крайводни растения, които образуват съобщества най-често по бреговете на реките и в периферията на стоящите водоеми и на преовлажнени почви, са по-добре представени: дълголистна мента *(Mentha longifolia),* чобанка, овчарка, лопуш (*Petasites hybridus),* обикновената блатия, върболист *(Lythrum salicaria)*, влакнеста върбовка (*Epilobium hirsutum),* огничевоподобно великденче *(Veronica anagallis-aquatica)*, теснолистен папур (*Typha latifolia),* горски камъш (*Scirpus sylvaticus)* и др.

Около обработваемите площи и в запустели урбанизирани терени се срещат много рудерални видове: див овес (*Avena fatua*), полски синап (*Sinapis arvensis*), великденче (*Veronica officinalis*), кокоше просо (*Echinochloa crus-galli*), паламида (*Cirsium*

arvense), полска поветица (*Convolvulus arvensis*), разклонена боянка *(Erysimum diffusum),* дългоосилеста овсига *(Bromus sterilis),* луковична ливадина *(Poa bulbosa),* троскот *(Cynodon dacylon),* овчарска торбичка *(Capsella burs-pastoris),* лечебна комунига *(Mellilotus officinalis),* полска детелина *(Trifolium arvense)* и др.

Някои, от широко разпространените и пластични растителни видове, се използват като лечебни и са включени в Закона за лечебните растения. Като билки се ползват още части от коприва (*Urtica dioica),* бяло подъбиче (*Teucrium polium),* синя жлъчка *(Cichorium inthybus),* мащерка (*Thymus sp.),* жълт кантарион (*Hypericum perforatum),* медицинска комунига (*Melilothus officinalis),* сграмливче (*Orlaja grandiflora),* бял равнец (*Achillea millefolium),* лайка (*Chamomilla recutita),* бял оман (*Inula helenium),* белезникав очеболец (*Potentilla neglecta),* сребрист очеболец (*Potentilla argentea),* бръшлян (*Hedera helix*), обикновен риган (*Origanum vugare*), бял равнец (*Achillea millefolium*), червен кантарион (*Centaurium erythraea*), жълт равнец (*Achillea clupeolata*), гръмотрън *(Ononis spinosa),* миши уши *(Hieracium pilosella),* мащерка *(Thymus glabrescens),* подъбиче *(Teucrium chamaedryc)*, бял оман (*Inula helenium)*, здравец горски (*Geranium sylvaticum),* какула горска (*Salvia nemorosa*), великденче лечебно (*Veronica officinalis*), гълъбови очички (*Hepatica nobilis*), дилянка (*Valeriana officinalis*), еньовче същинско (*Galium verum*), жълтурче (*Ranunculus ficaria*), златна пръчица (*Solidago virga-aurea*), лепка (*Galium aparine*), луличка обикновена (*Linaria vulgaris*), лютиче пълзящо (*Ranunculus repens*), есенен минзухар (*Crocus pallasii*), обикновена млечка (*euphorbia cyparissias*), кърпикожух (*Colchicum autumnale*), бяла мъртва коприва (*Lamium aibum*), горско прозорче (*Potentilla erecta*), обикновен пчелинок (*Marubium vulgare*), горски ранилист (*Stachys silvatica*), сенколюбив репей (*Arctium nemorosum*), обикновен салеп (*Orchis provincialis*), ливадно секирче (*Lathyrus pratensis*), горски слез (*Malva sylvestris*), жълта (тинтява *Gentiana lutea*), полски хвощ (*Equisetum arvense*), глухарче (*Taraxacum officinale*), мента (*Mentha spicata*), джоджен (*Menta piperita*), водна мента (*Mentha aquatica*), бъзак *(Sambucus ebulus*), черен бъз (*Sambucus nigra*), кукуряк (*Helleborus odorus*), пролетен минзухар (*Crocus chrysanthus),* миризлива теменуга *(Viola odorata),* горска ягода (*Fragaria vesca*), камшик (*Agrimonia eupatoria*), градско омайниче (*Geum urbanum*), подбел *(Tussilago farfara*), лечебен лопен (*Verbascum phlomoides*), благороден лопен (*Verbascum nobile*), гъстоцветен лопен (*Verbascum densiflorum*), вълча *ябълка (Aristolochia clematitis*), обикновен пелин (*Artemisia absinthium*), змийско мляко (*Chelidonium majus*), пача трева *(Polygonum aviculare*), кукувича прежда (*Cuscuta europaea*), очанка *(Euphrasia offisinalis)*, бял очеболец (*Potentilla erecta*), теснолистен живовляк (*Plantago lanceolata*), широколистен живовляк (*Plantago major*), мъжка папрат *(Dryopteris filix-mas*), орлова папрат (*Pteridium aquilinum),* сладка папрат (*Polypodium vulgare),* овчарска торбичка *(Capsella bursa-pastoris)*, маточина *(Melissa officinalis)*, вратига *(Tanacetum vulgare)*, гингер (*Onopordon acanthium),* бутрак (*Bidens tripartita)*, полско великденче(*Veronica*

arvensis),вълча ябълка (*Aristolochia clemantitis*), върбинка лечебна (*Verbena officinalis*), детелина ливадна (*Trifolium pratense*), динка лечебна (*Sanguisorba officinalis*),ежова главичка (*Sparganium erectum*) какула ливадна (*Salvia pratensis*), комунига лечебна (*Melilotus officinalis*), гръцка коприва (*Urtica urens*), черно кучешко грозде (*Solanum nigrum*), къклица (*Agrostemma githago*), розова лобода (*Atriplex rosea*), паричка (*Bellis perennis*), горчив пелин (*Artemisia absinthium*), водно пипериче (*Persicaria maculata*), обикновена ралица (*Consolida regalis*), птиче просо (*Lithospemum officinalis*), резене (*Foeniculum vulgaris*), дребен репей (*Arctium minus*), безстъблена решетка (*Carlina acanthifolia*), черен синап (*Brassica nigra*), син сминдух (*Trigonella coerulea*), татул (*Datura stramonium*), трицветна теменуга (*Viola tricolor*), лечебен росопас (*Fomaria oficinalis*), зърника (*Rhamnus cantaricus*), камшик *(Agrimonia eupatoria)*, дяволска уста (*Leonurus cardiaca*), чубрица планинска (*Satureja montana*), бодлив щир (*Amaranthus spinosus*) и други.

Установени са 14 природни местообитания, включени в Приложение №1 на Директива 92/43/ЕИО и Приложение №1 на ЗБР, представени в табл. 3.5.2.

Таблица 3.5.2. Установени в Община Монтана природни местообитания, включени в Приложение №1 на Директива 92/43/ЕИО и Приложение №1 на ЗБР.

Код	Местообитание
6110*	Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от Alysso-Sedion albi
6210*	Полуестествени сухи тревни и храсталачни съобщества върху варовик
62A0	Източни субсредиземноморски сухи тревни съобщества
6240*	Субпанонски степни тревни съобщества
6430	Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс
8210	Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове
8310	Неблагоустроени пещери
9170	Дъбово-габърови гори от типа Galio-Carpinetum
91H0*	Панонски гори с *Quercus pubescens*
91G0*	Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*
91I0 *	Евро-сибирски степни гори с *Quercus* Spp.
91E0*	Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior*
91M0	Балкано-панонски церово-горунови гори
91W0	Мизийски букови гори

Оценката на въздействието върху природните местообитанията е разгледана подробно и в детайли в приложения Доклад за степента на въздействие върху защитените зони, тъй като почти изцяло местонахождението им е в трите защитени зони.

3.5.3. Гъби

Според съвременната систематика, гъбите като еукариотни, неподвижно прикрепени, без хлорофил, листа и стъбла организми, са обособени в отделно биологично царство.

Като ценен биологичен ресурс за населението могат да бъдат разглеждани стопански значимите видове, като с най-голямо значение са пачи крак (*Cantharellus cibarius*), дъбова манатарка (*Boletus reticulatus*), обикновена манатарка (*Boletus edulis)*, сърнела (*Macrolepiota procera),* зърнеста масловка (*Suillus granulates),* обикновена масловка (*Suillus luteus),* рижика *(Lactarius deliciosus).*

Срещат се още майска гъба *(Calocybe gambosa*), бисерна гъба (*Amanita rubescens*), обикновена пънчушка (*Armillaria mellea*), бакърен овчи нос (*Chroogomphus rutilus*), ливадна печурка (*Agaricus arvensis*), горска печурка (*Agaricus sylvaticus),* жълта рогачка (*Hydnum repandum*), лютива млечница (*Lactarius piperatus*), смръчкула (*Morchella esculenta*), хлебна млечница (*Lactarius volemus*), габърова гъба (*Leccinum pseudoscabrum*), сиво-виолетова гълъбка (*Russula cyanoxantha*), копринена гъба (*Volvariella bombycina*), пърхутка (*Calvatia utriformis),* кладница (*Pleurotus ostreatus*), пъстърва (*Polyporus squamosus*), челядинка (*Marasmius oreades*) и др.

Отровните видове са червена мухоморка (*Amanita muscaria*), петниста мухоморка (*Amanitha pantherina*), бяла мухоморка (*Amanita verna*), дяволска гъба (*Boletus satanas*), дипленка (*Gyromitra esculenta*), вълчи зъб (*Inocybe erubescens*), отровна млечница (*Lactarius torminosus*), обикновена киселка (*Paxillus involutus*), бясна гъба **(***Russula emetic) и др.*

Патогени за дървостоите са обикновена пънчушка *(Armillaria mellea),* същинска праханова гъба *(Fomes fomentraius*), борова праханова гъба (*Fomitopsis pinicola*), плоска ганодерма (*Ganoderma applantus*).

3.5.4. Животински свят. Характеристика на състоянието.

Зооценозите в общината са свързани с богатия характер на местообитанията и спецификата на биогеографския подрайон.

Те са доста разнообразни, поради изразения, до някъде, екотонен ефект и разнообразието на терени. Видовото разнообразие на зооценозите, по същество, е представителна извадка от характерното за Старопланинската фауна на ниския и средногопланинския пояс.

Безгръбначната фауна е богата на видове, но недостатъчно проучена. По А.Асенов (2006), тя е аналогична на тази в Дунавския биогеографски район и чисто зоогеографски не се прави разлика между тях, но карстовият релеф и особено подземния карст имат специфика, която ярко контрастира, заради многобройните реликти и ендемити. Във водите се срещат малочетинестите червеи от клас Oligochaeta, пиявици от клас Hirudinea, белодробни охлюви от разред Pulmonata, ларви на двукрили от разред Diptera и други. Пещерната фауна е богата на ендемити.

Както се очаква, най-много съобщения има за клас Насекоми (*Insecta*) и предимно за представителите на разредите твърдокрили (*Coleoptera*), пеперуди (*Lepidoptera)*, ципокрили (*Hymenoptera*) и двукрили (*Diptera)*.

Установени са ефективно заети и потенциални местообитания на редица видове, включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС: тигрова пеперуда (тигров молец на Джърси) *(Callimorpha /Euplagia/ quadripunctaria)*, (всички землища*), Gortyna borelii lunata* (Белотинци, Смоляновци*),* алпийска розалия (*Rosalia alpina),* бисерна мида (*Unio crassus),* кордулегастер *(Cordulegaster heros),* лицена *(Lycaena dispar),* обикновен паракалоптенус (*Paracaloptenus caloptenoides),* офигомфус *(Ophiogomphus cecilia),* ручеен рак (*Austropotamobius torrentium*), торбогнездница *(Eriogaster catax),* бръмбар рогач (*Lucanus cervus),* буков сечко (*Morimus funereus),* обикновен сечко *(Cerambyx cerdo),* осмодерма *(Osmoderma eremita).*

Други видове безгръбначни, вероятни за разглежданата територия са: златист гъсеничар (*Calosoma sycophanta*), червена горска мравка (*Formica rufa*), южна лилава апатура (*Apatura metis*), ирисова апатура (*Apatura iris*), лилава апатура (*Apatura ilia*), *Glaucopsyche alexis, Erebia orientalis, Erebia medusa, Erebia alberganus*, *Paranemastoma bureschi, Zerynthia polyxena, Molops robustus*, *Neptis rivularis, Neptis Sappho, Niphargus bureschi, Gortyna Borelli, Hemerobius atrifrons, Duvalius papasoffi, Coenonympha rhodopensis, Chrysopa walker, Carabus intricatus, Bulgaroniscus gueorguievi, Brenthis Hecate, Beronia micevi, Bacillidesmus bulgaricus, Erebia oeme, Serboiulus spelaeopilus, Typhloiulus bureschi, Scolitantides orion, Pheggomisetes globiceps, Pieris ergane, Plebeius sephirus, Pseudophilotes vicrama, Protoleptoneta beroni, Parnassius Mnemosyne, Trichoniscus anophthalmus, Trechus merkl*.

Ихтиофауната е свързана с основното водно течение – река Огоста, нейните притоци и язовир „Огоста”. Вероятни видове, включени в Приложение II на Директива 92/43/ЕЕС са европейска горчивка (*Rhodeus sericeus amarus),* черна (балканска) мряна (*Barbus meridionalis),* балкански щипок (*Sabanejewia aurata),* обикновен щипок (*Cobitis taenia),* главоч (*Cottus gobio),* балканска кротушка *(Gobio uranoscopus)*, балканска кротушка *(Gobio kessleri).* Характерни са речен кефал (*Leuciscus cephalus*), дъгова пъстърва (*Salmo trutta),* балканска пъстърва *(Salmo trutta fario),* говедарка (*Alburnoides bipunctatus),* гулеш (*Barbatula barbatula*), обиновена кротушка (*Gobio gobio*), бяла мряна (*Barbus barbus*).

По данни на местните риболовци, в язовир „Огоста” се срещат шаран, обикновена кротушка, платика, таранка (каракуда), уклей, бабушка, червеноперка, бобой (речен костур), сом, щука, морунаш, щипок, бяла и черна мряна, скобар, лин, слънчева рибка, бял амур, бял и пъстър толстолоб.

Степента на проученост на херпетофауната на устройваната територия е ниска. Публикуваните данни за Стара планина като цяло предоставят възможност за преценка относно кои от видовете земноводни и влечуги потенциално биха могли да се срещат в изследваната територия, на базата на информация за тяхното разпространение, като например Бисерков и др. (2007), Stoyanov et al. (2011).

Съставът и природозащитният статус на установените и вероятни видове земноводни и влечуги представяме в табл. 3.5.4.1.

Таблица 3.5.4.1. Състав и природозащитен статус на установените и вероятни видовете земноводни и влечуги

СЕМЕЙСТВО	ВИД	INDEX LATINUS	ПРИРОДОЗАЩИТЕН СТАТУС
КЛАС З Е М Н О В О Д Н И (*А М Р Н І В І А*)			
Саламандрови *Salamandridae*	алпийски тритон	*Ichthyosaura alpestris*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № III IUCN - LC
	обикновен тритон	*Lissotriton vulgaris*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № III IUCN - LC
	дъждовник	*Salamandra salamandra*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № III IUCN - LC
	южен гребенест тритон	*Triturus karelinii*	Приложение 2 и 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № II IUCN – LC Д-ва 92/43 на СЕ – Пр. II
Бумкови *Bombinatoridae*	жълтокоремна бумка	*Bombina variegata*	Приложение 2 и 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № II IUCN – LC Д-ва 92/43 на СЕ – Пр. II и IV
Дървесници *Hylidae*	жаба дървесница	*Hyla arborea*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № II IUCN – LC Д-ва 92/43 на СЕ – Пр. II и IV
Кастави жаби	зелена кастава жаба	*Bufo viridis*	Приложение 3 на ЗБР Д-ва 92/43 на СЕ – Пр. IV Бернска к-я – Пр. № II

Bufonidae	кафява (голяма) крастава жаба	*Bufo bufo*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № III I UCN – LC
Водни жаби R*anidae*	голяма водна жаба	*Pelophylax ridibundus*	Приложение 4 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № III IUCN – LC Д-ва 92/43 на СЕ – Пр. V
	горска дългокрака жаба	*Rana dalmatina*	Бернска к-я – Пр. № II IUCN – LC Д-ва 92/43 на СЕ – Пр. IV
	планинска жаба	*Rana temporaria*	Приложение 4 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № III IUCN – LC Д-ва 92/43 на СЕ – Пр. V
КЛАС В Л Е Ч У Г И (*R E P T I L I A*)			
Сухоземни костенурки *Testudinidae*	шипобедрена костенурка	*Testudo graeca*	Приложение 2 и 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № II Д-ва 92/43 на СЕ – Пр. II / IV CITES - II IUCN – VU Червена книга на РБ - EN
	шипоопашата костенурка	*Testudo hermanni*	Приложение 2 и 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № II Д-ва 92/43 на СЕ – Пр. II / IV CITES - II IUCN – NT Червена книга на РБ - EN
Блатни костенурки *Emydidae*	обикновена блатна костенурка	*Emys orbicularis*	Приложение 2 и 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № II Д-ва 92/43 на СЕ – Пр. II / IV IUCN – NT
Сцинкове *Scincidae*	късокрак гущер	*Ablepharus kitaibelii*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № II Д-ва 92/43 на СЕ – Пр. IV IUCN – NT
Слепоци *Anguidae*	колхидски слепок	*Anguis colchica*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № III
	горски гущер	*Darevskia praticola*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № III IUCN – NT

Същински гущери *Lacertidae*	ивичест гущер	*Lacerta trilineata*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № II Д-ва 92/43 на СЕ - Пр.II и IV IUCN – LC
	зелен гущер	*Lacerta viridis*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № II Д-ва 92/43 на СЕ - Пр. IV IUCN – LC
	стенен гущер	*Podarcis muralis*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № II Д-ва 92/43 на СЕ - Пр. IV
Смокообразни Colubridae	голям стрелец (синурник)	*Dolichophis caspius*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № III
	смок мишкар	*Zamenis longissimus*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № II Д-ва 92/43 на СЕ – Пр. IV IUCN – LC
	медянка	*Coronella austriaca*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № II Д-ва 92/43 на СЕ – Пр. IV
	сива водна змия	*Natrix tessellata*	Приложение 3 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № II Д-ва 92/43 на СЕ – Пр. IV
	обикновена водна змия	*Natrix natrix*	Бернска к-я – Пр. № III IUCN – LC
Отровници *Viperidae*	пепелянка	*Vipera ammodytes*	Приложение 4 на ЗБР Бернска к-я – Пр. № II Д-ва 92/43/ЕЕС-Пр. IV

Видовото богатство на херпетофауната е представено от поне 11 вида земноводни (*Amphibi*а), от които 4 опашати (Caudata), а 7 са безопашати (Anura).

Влечугите (*Reptilia*) са представени с 15 вида, съответно 3 вида костенурки (Testudines), 6 вида гущери (*Sauria*) и 5 вида змии (*Serpentes*).

Птиците са най-добре представеният, като разнообразие и обилие на видовете, клас гръбначни животни в района, поради разнообразните условия и наличието на екотонен ефект. Можем да ги обособим в следните три основни групи:

- ✓ Свързани, с река Огоста и язовир „Огоста”, водолюбиви видове;
- ✓ предимно горски видове, обитаващи дървесната и храстова растителност, заела крайбрежието и петната от широколистни насаждения;
- ✓ синантропни видове;

- ✓ степни видове, обитаващи предимно, пасищата и обработваемите земи.

От видовете, включени в Директива 79/409/ЕЕС се срещат или са вероятни: черен щъркел *(Ciconia nigra),* бял щъркел *(Ciconia ciconia),* осояд *(Pernis apivorus),* черна каня *(Milvus migrans),* египетски лешояд *(Neophron percnopterus), о*рел змияр *(Circaetus gallicus), м*алък креслив орел *(Aquila pomarina),* скален орел *(Aquila chrysaetos),* малък орел *(Hieraaetus pennatus),* късопръст ястреб *(Accipiter brevipes),* белоопашат мишелов *(Buteo rufinus),* царски орел *(Aquila heliaca),* белошипа ветрушка *(Falco naumanni),* сокол скитник *(Falco peregrinus),* планински кеклик *(Alectoris graeca),* ловен сокол *(Falco cherrug),* лещарка *(Bonasa bonasia), г*лухар *(Tetrao urogallus), л*иваден дърдавец *(Crex crex),* бухал (*Bubo bubo),* уралска улулица *(Strix uralensis),* пернатонога кукумявка *(Aegolius funereus),* козодой *(Caprimulgus europaeus),* земеродно рибарче *(Alcedo atthis),* синявица *(Coracias garrulus), с*ив кълвач *(Picus canus),* черен кълвач (*Dryocopus martius*), среден пъстър кълвач *(Dendrocopos medius),* белогръб кълвач *(Dendrocopos leucotos),* сирийски пъстър кълвач *(Dendrocopos syriacus),* горска чучулига *(Lullula arborea*), полска бъбрица *(Anthus campestris),* червеногърба сврачка *(Lanius collurio),* черночела сврачка (*Lanius minor),* ястребогушо копривarче *(Sylvia nisoria),* червеногуша мухоловка (*Ficedula parva),* полубеловрата мухоловка *(Ficedula semitorquata)*, градинска овесарка (*Emberiza hortulana*).

Видове по чл. 6, ал. 1, т. 4, от Закона за биологичното разнообразие, са: обикновен мишелов *(Buteo buteo),* черношипа ветрушка (керкенез) *(Falco tinnunculus),* сокол орко *(Falco subbuteo),* зеленоножка *(Gallinula chloropus),* речен дъждосвирец *(Charadrius dubius*), обикновена калугерица *(Vanellus vanellus),* средна бекасина *(Gallinago gallinago),* пчелояд (*Merops apiaster*).

Срещат се още и други видове птици с висок придозащитен статус, включени в приложения 2 и 3 на Закона за биологичното разнообразие: речен дъждосвирец (*Charadrius dubius*), поен дрозд (*Turdus philomelos*), чухал *(Otus scops),* късокрил кюкавец *(Actitis hypoleucos*), черноглава овесарка (*Emberiza melanocephala),* жалобен синигер (*Parus lugubris*), обикновена чинка (*Fringilla coelebs),* зеленика (*Carduelis chloris),* голямо черноглаво копривarче (*Sylvia atricapilla*), орко *(Falco subbuteo*), кос (*Turdus merula*), южен славей *(Luscinia megarhynchos),* червеногръдка *(Erithacus rubecul),* селска лястовица *(Hirundo rustica),* гургулица (*Streptopelia turtur*), син синигер *(Parus caeruleus*), зелен кълвач (*Picus viridis)*, обикновен мишелов *(Buteo buteo),* малък ястреб *(Accipiter nisus),* зеленоглава патица *(Anas platyrhynchos),* черношипа ветрушка *(Falco tinnunculus),* сива чапла (*Ardea cinerea*), тръстиково шаварче *(Acrocephalus arundinaceus*), голям ястреб *(Accipiter gentilis*), дългоопашат синигер (*Aegithalos caudatus*), горска ушата сова (*Asio otus),* щиглец (*Carduelis carduelis),* черешарка (*Coccothraustes coccothraustes*), воден кос *(Cinclus cinclus),* гарван *(Corvus corax*), градска лястовица (*Delichon urblca),* кукувица (*Cucuclus canorus),* див скален гълъб *(Columba palumbus),* голям пъстър кълвач

(*Dendrocopus major),* жълта овесарка (*Emberiza citronella),* сойка (*Garrulus glandarius*), малък маслинов присмехулник (*Iduna pallida*), тръстиков цвъркач (*Locustella luscinioides*), червеноглава сврачка (*Lanius senator),* сива мухоловка *(Muscicapa striata),* домашно врабче (*Passer domesticus),* лъскавоглав синигер (*Parus palustris*), голям синигер *(Parus major*), буков певец (*Phylloscopus sibilatrix*), сврака (*Pica pica*), бяла стърчиопашка (*Motacilla alba),* планинска стърчиопашка (*Motacilla cinerea),* авлига (*Oriolus oriolus),* полско врабче (*Passer montanus),* елов певец (*Phylloscopus collyblta),* горска зидарка (*Sitta europaea*), имелов дрозд (*Turdus viscivorus),* папуняк (*Upupa epops*), белогушо коприварче (*Sylvia communis),* приказливо коприварче (*Sylvia curruca),* орехче (*Troglodytes troglodytes).*

Клас Mammalia е представен в района също богато. Могат да бъдат обособени в три отделни групи – дребни бозайници, едри бозайници и прилепи.

Съставът и природозащитният статус на видовете бозайници, обитаващи или вероятни за устройваната територия, представяме в таблица 3.5.4.2.

Таблица 3.5.4.2. Състав и природозащитен статус на видовете бозайници.

СЕМЕЙСТВО	ВИД	INDEX LATINUS	ПРИРОДОЗАЩИТЕН СТАТУС
РАЗРЕД НАСЕКОМОЯДНИ (Insectivora)			
Таралежови *Erinaceidae*	източноевропейски таралеж	*Erinaceus concolor*	Пр.2, Пр.3 на ЗБР
Къртици (Talpidae*)*	къртица	*Talpa europaea*	Бернска к-я – Пр.III
Земеровки (Soricidae)	обикновена кафявозъбка	*Sorex araneus*	Бернска к-я – Пр.III
	малка водна земеровка	*Neomys anomalus*	Бернска к-я – Пр.III
	белокоремна белозъбка	*Crocidura leucodon*	Бернска к-я – Пр.III
	малка белозъбка	*Crocidura suaveolens*	Бернска к-я – Пр.III
РАЗРЕД ЗАЙЦЕВИДНИ (*LAGOMORPHA*)			
Зайци (Leporidae*)*	див заек	*Lepus europaeus*	-
РАЗРЕД ГРИЗАЧИ (*RODENTIA*)			
Катерици Sciuridae	катерица	*Sciurus vulgaris*	Бернска к-я – Пр.III Red list IUCN
	лалугер	*Spermophilus citellus*	ЗБР – пр. 2 Бернска к-я – Пр.II Дир.92/43ЕЕС-Пр.II,IV Red list IUCN ЧК на РБ-уязвим VU

Мишевидни Muridae	полска мишка	*Apodemus agrarius*	-
	сив плъх	*Rattus norvegicus*	-
	черен плъх	*Rattus rattus*	-
	домашна мишка	*Mus musculus*	-
	горска мишка	*Apodemus sylvaticus*	-
Хомякови Cricetidae	обикновена полевка	*Microtus arvalis*	-
	подземна полевка	*Microtus subterraneus*	-
	гюнтерова полевка	*Microtus guentheri*	-
	ръждива горска полевка	*Myodes glareolus*	-
Слепи кучета Spalacidae	сляпо куче	*Nannospalax leucodon*	-
РАЗРЕД ЧИФТОКОПИТНИ (*ARTIODACTYLA*)			
Еленови Cervidae	сърна	*Capreolus capreolus*	-
	благороден елен	*Cervus elaphus*	-
Свиневи Suidae	дива свиня	*Sus scrofa*	-
РАЗРЕД ХИЩНИЦИ (*CARNIVORA)*			
Коткови Felidae	дива котка	*Felis silvestris*	Пр.4 на ЗБР Дир.92/43ЕЕС-Пр. IV Бернска к-я – Пр.II Cites
Кучеподобни Canidae	лисица	*Vulpes vulpes*	-
	вълк	*Canis lupus*	ЗБР-II, IV Дир.92/43ЕЕС-Пр.II и IV Бернска к-я – Пр.II Cites- II ЧК на РБ - уязвим VU
	чакал	*Canis aureus*	-
	енотовидно куче	*Nyctereutes procyonoides*	-
Порови Mustelidae	невестулка	*Mustela nivalis*	Пр.2, Пр.3 на ЗБР Бернска к-я – Пр.III
	белка	*Martes foina*	Бернска к-я – Пр.III
	видра	*Lutra lutra*	Пр.2, Пр.3 на ЗБР Дир.92/43ЕЕС-Пр.II -IV Бернска к-я – Пр.II Cites Red list IUCN Червена книга на РБ

	златка	*Martes martes*	Пр.2, Пр.3 на ЗБР Дир.92/43ЕЕС-Пр.V Бернска к-я – Пр.III Червена книга на РБ
	черен пор	*Mustela putorius*	-
	язовец	*Meles meles*	-
Мечки Ursidae	кафява мечка	*Ursus arctos*	Пр.2, Пр.3 на ЗБР Дир.92/43ЕЕС-Пр.II -IV Бернска к-я – Пр.II Cites - II Red list IUCN ЧК на РБ - застрашен вид EN
Гладконоси прилепи Vespertilionidae	кафяво прилепче	*Pipistrellus pipistrellus*	Пр.2, Пр.3 на ЗБР Бернска к-я – Пр.II Бонска к-я – Пр.II Дир.92/43ЕЕС-Пр.IV
	малко кафяво прилепче	*Pipistrellus pygmaeus*	Пр.2, Пр.3 на ЗБР Бернска к-я – Пр.III Бонска к-я – Пр.II Дир.92/43ЕЕС-Пр.IV

Установени са 36 вида дребни и едри бозайници от 15 семейства, обединени в 6 разреда.

Съществуват потенциални местообитания на целевите по Натура 2000 видове европейски вълк *(Canis lupus)*, лалугер *(Spermophilus citellus),* рис *(Lynx lynx)* и 4 вида прилепи: голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum),* малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros),* подковонос на Мехели (*Rhinolophus mehelyi),* южен подковонос (*Rhinolophus Euryale).*

В изложението, съставът на зооценозите от гръбначни животни е представен в табличен вид в таксономичен ред, а природозащитният статус - чрез Закона за биологичното разнообразие и международните конвенции, по които Република България е страна:

1. Бонска конвенция – Конвенция за съхраняване на мигриращите видове диви животни.

- Приложение I – видове, застрашени от изчезване в целия или в по-голяма част от техния ареал;

- Приложение II – видове с неблагоприятен статус.

2. Бернска конвенция – Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания:

- Приложение II – строго защитени видове

- Приложение III – видове, за които са необходими мерки от всяка една, договаряща се, страна.

***3. Директива за птиците 79/409/ЕЕС**:*

- Приложение I – видове, предмет на специални консервационни мерки, отнасящи се до техните местообитания, за да се осигури тяхното оцеляване и размножаване в района на разпространението им.

- Приложение II – видове , които могат да бъдат предмет на лов.

***4**. **Red list IUCN** - Световно застрашени видове животни в категориите Critically endangered, Endangered и Vulnerable.

5. SPEC – Species of European Conservation Concern:

- Категория 1 – видове в Европа със световно консервационно значение;

- Категория 2 – видове, чиято световна популация е съсредоточена в Европа и имат неблагоприятен консервационен статус;

- Категория 3 - видове, чиято световна популация не е съсредоточена в Европа и имат неблагоприятен консервационен статус;

- Категория 4 - видове, чиято световна популация е съсредоточена в Европа и имат благоприятен консервационен статус.

6. ***CITES - Конвенцията по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора*.**

7. Закон за биологичното разнообразие:

- Приложение II – видове, за чиито местообитания могат да се обявяват защитени територии;

- Приложение III – защитени видове, за които се прилагат регламентирани мерки за тяхното опазване и защита;

- Приложение IV – видове, поставени под режим на опазване и регулирано ползване.

8. IUCN 2007 – 2007 IUCN Red List of Threatened Species (Списък на световно застрашените видове http://www.redlist.org) – VU (vulnerable) – уязвим, LC (least concern) – слабо засегнат, LR (lower risk) – рисков; DD (data deficient) – недостатъчно данни.

9. Червена книга на Република България. Том 2, Животни (ново издание).

- Изчезнали (EX) или вероятно изчезнали (?EX);
- Критично застрашени (CR);
- Застрашени (EN);
- Уязвими (VU);
- Почти застрашени (NT);
- Слабо засегнати (LC);
- С недостатъчно данни (DD);

- Неоценяван (NE)

3.5.5. Елементи на Националната екологична мрежа

Общата площ на елементите от **Националната екологична мрежа**, включваща защитени природни територии, обявени или приведени в съответствие с изискванията на Закона за защитените територии и защитени зони, изграждани по общоевропейската програма НАТУРА 2000 и в съответствие със Закона за биологичното разнообразие, за **Община Монтана,** без отчитане на припокриването, е 18 283.30 ха, а с отчитане на припокриване е **12 333,14 ха,** с дял **18.22 %** от общата й територия.

Площта на елементите на Националната екологична мрежа и делът им в общинската територия, с отчитане на припокриване, представяме в таблица 3.5.5.1.

Таблица 3.5.5.1. Площ на елементите на Националната екологична мрежа и делът им в общинската територия с отчитане на припокриване

Елементи на НЕМ		**Защитени зони**		**Защитени зони Дир. 92/43/ЕЕС**		**Защитени зони Дир.2009/147/ЕС**		**Защитени природни т-ии**	
ха	%	ха	%	ха	%	ха	%	ха	%
12 333,14	18.22	12 206	18.03	10540.89	15.57	7 742.40	11.43	127.14	0.19

В общината са обявени две защитени местности по Закона за защитените територии:

Защитена местност „КИТКАТА" (Код в регистъра 394) е обявена за „Природна забележителност" по Закона за защита на природата със Заповед № РД-206/23.03.1981 на КОПС, публ. В ДВ бр. 34/1981. Прекатегоризация по ЗЗТ е извършена със Заповед № РД-1078/21.08.2003 на МОС, ДВ, бр. 86/2003, а актуализация - промяна в площта - намаляване със Заповед № РД-823/04.12.2009 на МОСВ, публ. ДВ, бр. 8/2010. Заема площ от 1.46 ха в землището на село Вирове, Община Монтана, Област Монтана**.** Опазва уязвими и редки растителни съобщества - вековна гора от летен дъб.

Режимът на дейности включва:

1. Забраняват се всякакви действия, като нараняване на стъблата, кастрене, чупене на клоните и други, които биха довели до повреждане на дърветата.

2. Забранява се влизането, преминаването и паркирането на моторни превозни средства.

3. Забранява се късането или изкореняването на растенията.

4. Забранява се пашата на домашни животни.

5. Забранява се безпокоенето на диви животни и вземането на техните малки или яйцата им, както и разрушаване на гнездата и леговищата

6. Забранява се безконтролното посещение на пещерите.

7. Забранява се повреждането на пещерните образувания по какъвто и да било начин.

8. Забранява се разкриването на кариери, провеждането на минно-геоложки и други дейности, с които се поврежда или изменя, както естествения облик на местността, така и на водния и режим.

9. Забранява се извеждането на сечи, освен санитарни.

10. Забранява се всякакво строителство, освен в случаите, когато такова е предвидено в устройствения проект на природната забележителност.

Защитена местност „СТО ОВЦИ" (Код в регистъра 434) е със Заповед № РД-926/24.10.2005 на МОСВ, публ. в ДВ бр. 94/2005. Заема площ от 289.84 ха в землищата на селата Смоляновци, Община Монтана и Превала, Община Чипровци, Област Монтана**.** Опазва местообитания на защитени видове растения (снежно кокиче, петров кръст) и животни (шипоопашата костенурка, скален орел и др.), скални съобщества и характерен ландшафт. Описани са находища на стефчова тлъстига и горска съсънка.

Режимът на дейности включва:

1. Забранява се внасяне на неместни растителни и животински видове.

2. Забранява се добив на подземни богатства по открит способ.

3. Забранява се увреждане на скални образувания.

4. Забранява се замърсяване с битови, строителни, промишлени и опасни отпадъци.

5. Забранява се паленето на огън извън определените, за целта, места.

Съхранява геоложки феномен в Западнобалканската структурна зона, изграден от ордовишки, пермски, триаски и юрски скали, разкриващи се на територията на Монтанската единица от късноалпийския структурен план, в южното бедро на Монтанската антиклинала. Това е стърчаща разчленена скала с височина 95 m, на хребета между село Смоляновци и долината на река Огоста, при село Превала. Основата на скалата е на надморска височина 800 m и е изградена от червени брекчоконгломерати, образувани в края на ранния Перм преди около 270 млн. г.

Представлява величествена гледка от равнинната част, северно от хребета, и е оценена като геоложки феномен с регионална стойност през 2003 г. при разработването на регистъра и кадастъра на геоложите феномени в България.

В границите на **Защитена местност „Сто овци"** е включена площ от 125.68 ха, част от землището на село с. Смоляновци, или 43.36 % от общата й площ. Защитената местност се припокрива със Защитена зона „Западен Балкан" (BG0002002).

В регистъра, по Закона за биологичното разнообразие, като „вековни дървета" са вписани следните обекти на територията на Община Монтана към 20.04.2015 год., представени в таблица 3.5.5.2.

Таблица 3.5.5.2. Обявени „вековни дървета” по ЗБР към 20.04.2015 година на територията на община Монтана.

№ в ДР	Вид	Документ за обявяване	Местонахож-дение	Възраст (години)	Височина (м)	Обиколка на 1,3 м (м)
478	Зимен дъб	Зап.№1044/ 24.04.1971 на МГГП (ДВ,бр.46/1971)	м."Иванова чешма", ПУ- Г.Церовене	250	15	2,40
481	Секвоя	Зап.№1044/ 24.04.1971 на МГГП (ДВ,бр.46/1971)	М.„Лопушански манастир” - Г.Дамяново	100	27	2,40
1099	Цер	Зап.№285/04.05. 1979 на КОПС (ДВ бр. 45/1979)		200	15	2,50
1100	Зимен дъб		с.Смоляновци, м."Кладенчовико шари”	150	18	2,5
1101	Зимен дъб		с.Смоляновци, м "Връхци"	150	12	2,50
1102	Зимен дъб			150	12	2,50
1103	Зимен дъб			150	12	2,20
1104	Цер		с.Смоляновци, м."Гробище"	300	17	4,20
1105	Зимен дъб		с.Смоляновци, м."Блатото" ПФ	150	12	1,80
1106	Зимен дъб			120	12	1,60
1107	Зимен дъб			120	14	1,80
1108	Цер			300	20	3,00
1109	Зимен дъб			120	12	1,80
1110	Зимен дъб			250	25	2,80
1157	Цер	Зап.№235/4.04. 1980 на КОПС (ДВ бр.35/1980)	с.Вирове, на 500м зап.от селото	300	18	5,20
1158	Цер		с.Вирове, на 300м западно от селото	250	15	3,60
1162	Цер		с.Студено буче	200	15	3,50
1491	Цер		Бистрилица, м."Бабино поле"	350	22	4,18
1698	Цер	Зап.№1241/22.11. 1985 на КОПС (ДВ бр.94/1985)	м."Бучка", гр. Монтана	300	22	4,00

1964	Летен дъб	Зап.№ РД-98/ 23.03.1997 (ДВ бр. 52/1997)	м"Гладежака" село Студено буче	200	10	3,60
1966	Зимен дъб	Зап. №РД-98/23.03.1997 на МОС (ДВ бр. 52/1997)	с.Николово-ц."Св.Троица"	250	12	3,80
1918	Черница	Зап.№РД 564/08. 05.2003 (ДВ бр.54/ 2003)	с.Липен, общ.Монтана – до казана	300	12	6,0
2044	Скоруша	Зап..№РД-855/19.11.2007 (ДВ бр.104/2007)	гр. Монтана, м. „Парта”	125	15	2,00

Районът е богат на предложения за обявяване на обекти по европейската мрежа от защитени зони НАТУРА 2000, предназначена за защита на видове и местообитания, описани в приложенията на Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна.

- Защитени зони по чл. 6, ал.1, т. 1 и 2 от Закона за биологичното разнообразие, изграждани по европейската програма Натура 2000, в частта й за опазване на природните местообитания и местообитанията на видовете от Директива 92/43/ЕЕС.

❖ „**ЗАПАДНА СТАРА ПЛАНИНА И ПРЕДБАЛКАН”**, записана с идентификационен код BG0001040 и с площ от 219715.84 ха. Предмет на опазване са 37 типа местообитания, включени в Приложение 1 на Директива 92/43/ и в Приложение №1 на Закона за биологичното разнообразие и 60 вида с висок природозащитен статус – 6 растения, 20 безгръбначни, 8 риби, по 3 вида земноводни и влечуги и 19 вида бозайници, от които 12 прилепи.

Защитената зона заема общо 7 666.66 ха от общинската територия или 11.326 % от нея, чието разпределение е представено на табл. Таблица 3.5.5.3.

Таблица 3.5.5.3. Баланс на територията от Община Монтана, включена в границите на Защитена зона „Западна Стара Планина и Предбалкан”.

Землище	**Заета площ от защитената зона (ха)**	**% на заетата площ от общината**	**% на заетата площ от защитената зона**
Белотинци	2 223.75	29.005	0.101
Винище	0.76	0.010	0.00003
Смоляновци	2 952.65	38.513	0.134

Горна Вереница	413.26	5.390	0.019
Долна Вереница	541.12	7.058	0.250
Горно Церовене	985.64	12.856	0.045
Монтана	549.48	7.167	0.025

Площта от 7 666.66 ха в Община Монтана е 5.27 % от общата територия на **Защитена зона „Западна Стара планина и Предбалкан“ (BG0001040**) по Директива 92/43/ЕЕС.

❖ „**ПЪСТРИНА”** (BG0001037) с площ от 35515.50 дка. Предмет на опазване са 9 типа местообитания, включени в Приложение 1 на Директива 92/43/ и в Приложение №1 на Закона за биологичното разнообразие, едно растение, 7 безгръбначни, 4 риби, 3 вида земноводни, два вида влечуги и 9 вида бозайници, от които 5 прилепи.

Защитената зона заема общо 2874.23 ха от общинската територия, или 4.246 % от нея, чието разпределение е представено на табл. Таблица 3.5.5.4.

Таблица 3.5.5.4. Баланс на територията от Община Монтана, включена в границите на Защитена зона „Пъстрина” (BG0001037).

Землище	Заета площ (ха)	% от заетата площ в общината	% от заетата площ в защитената зона
Крапчене	436.41	16.12	0.64
Долно Белотинци	551.29	19.18	0.81
Липен	585.60	20.37	0.86
Николово	296.07	10.30	0.44
Стубел	1004.86	34.96	1.48

Площта от 2 874.23 ха в **Община Монтана** е 80.93 % от общата територия на **Защитена зона „Пъстрина” (BG0001037)** по Директива 92/43/ЕЕС.

➢ Защитени зони по чл. 6, ал.1, т. 3 и 4 от Закона за биологичното разнообразие, изграждани по европейската програма Натура 2000, в частта й за опазване на местообитанията на птиците по Директива 79/409/ЕЕС.

❖ **„ЗАПАДЕН БАЛКАН” (BG0002002),** с площ от 146 820.50 ха. Предмет на опазване са 36 вида птици по чл. 6, ал.1, т.3 от Закона за биологичното разнообразие и 8 по чл. 6, ал.1, т.4 .

Защитената зона заема общо 7 742.41 ха от общинската територия или 11.437 % от нея, чието разпределение е представено на табл. 3.5.5-5.

Таблица 3.5.5.5. Баланс на територията от Община Монтана, включена в границите на Защитена зона „Западен Балкан" (BG0002002).

Землище	Заета площ (ха)	% от заетата площ в общината	% от заетата площ в защитената зона
Белотинци	2279.20	3.367	29.439
Винище	386.82	0.571	4.996
Смоляновци	2544.31	3.758	32.862
Горна Вереница	365.36	0.540	4.719
Долна Вереница	540.41	0.798	6.980
Горно Церовене	1424.85	2.105	18.403
Монтана	201.45	0.298	2.602

Площта от 7 742.41 ха в Община Монтана е 5.27 % от общата територия на **Защитена зона „Западен Балкан" (BG0002002).**

Въздействието, от реализацията на ОУП, върху трите защитени зони е изяснено, чрез приложения Доклад за степента на въздействие по Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони.

3.6. Ландшафт

Дейностите по отношение опазване, планиране и управление на ландшафта са ключови при устройване на всяка територия. Според Европейската Конвенция за Ландшафта, той има важна роля в културната, екологичната и социалната сфера, и представлява благоприятстващ икономическата дейност ресурс, чиято защита, управление и планиране могат да допринесат за устойчиво развитие на обществото, за повишаване на качеството на живот.

Определен е като „територия, специфичният облик и елементите, на която са възникнали в резултат от действията и взаимодействията между природните и/или човешки фактори".

Съгласно приетите в страната определения, „ландшафтът е териториална система, съставена от взаимодействащи си природни и антропогенни компоненти и комплекси" и представлява система, която съдържа и възпроизвежда ресурси, съхранява геофонда и представлява източник на естетическо въздействие.

Устойчивостта на ландшафтите е категория, която отразява постоянството или неизменчивостта на ландшафта във времето. Тя се разглежда като устойчивост спрямо величината на въздействието, влияещо върху структурата на ландшафта, както и като способността му към продължително еднопосочно развитие при опазване на естествените му или придобити свойства за определен прогностичен период.

Ландшафтите на територията на общината могат да бъдат класирани по няколко особености. Според надморската височина, техният тип е ниско- и средногопланински ландшафти, при което могат да се отличат няколко подтипа:

- Подтип I клас - според преобладаващото почвено покритие - ландшафти с широколистни, широколистно-иглолистни, редки и нискостъблени гори, с поляни и единични дървета, с поляни и храсти, както и скални ландшафти;

- Подтип II клас - според присъствието в ландшафта на водни площи или течения, с което те може да се определят като водни ландшафти, или според присъствието на културни елементи около селищата на общината, с което тези ландшафти се определят като културни ландшафти;

- Подтип III клас - според степента на нарушеност на ландшафтите, в резултат на вековното антропогенно присъствие и дейност - ненарушени (природни) ландшафти и нарушени (антропогенни) ландшафти;

В отделните територии на Община Монтана е характерно формирането на смесен тип ландшафти, определено от едновременното присъствие на няколко типа и подтипа ландшафти. Състоянието им може да се характеризира и чрез степенуването на естетическите им качества, които се определят от тяхната живописност. В това отношение, на първо място от значение е единството на всички показатели за естетичност, с което ландшафтите се оценяват естетически комплексно.

Като природен ресурс, ландшафтите на територията на общината се характеризират в зависимост от преобладаващите природни елементи в тях. В това отношение тяхната оценка се определя от преобладаващото присъствие на първо място, на различните видове гори, на присъствието на скали и скални образувания, на поляни и открити пространства и не на последно място, от наличието на водни елементи (реки и езера).

Друг показател за състоянието и качествата на ландшафтите е тяхнато оценка като културен ресурс. Определя се от наличието и степента на присъствие на инфраструктурни обекти (пътища, пътеки и пешеходни туристически маршрути, сгради, инженерни съоръжения, туристическа маркировка и др.) и на културни забележителности, които са показатели за материалната, респективно, за духовната култура през епохата на създаването им.

В по-голямата част от територията на общината, състоянието и качествата на ландшафта, по отношение на културния ресурс, се определят от присъствието на инфраструктурни обекти и антропогенни намеси, както и от наличието на културни забележителности.

Това показва, че въпреки местоположението на общината в планинска територия, културните ландшафти имат значително присъствие, което е наложило в ОУПО устройствените мерки да бъдат съобразени с факта, дали културните ландшафти са реликтни или развиващи се.

Оценката на ландшафта, като културен ресурс, е свързана и с оценката на степента на антропогенната намеса в него. На тези територии от общината, където има наличие на инженерно-технически съоръжения и урбанизационни образувания в близост до наблюдателя, оценката е, че антропогенната намеса е от силна до средна. На териториите, където има присъствие на урбанизационни образувания (сгради и съоръжения) на голямо разстояние от наблюдателя – оценката за антропогенната намеса е от средна до слаба и тя е слаба, при наличие в ландшафта на пътища, туристически пътеки и маршрути със съответната туристическа маркировка, които нямат съществено негативно визуално въздействие.

Показател за качествата на ландшафтите на територията на Община Монтана е и психологическата им оценка, която показва, че голяма част от природните ландшафти с планински склонове, покрити с гори и ландшафтите с водни течения (реки), внушават спокойствие и поради факта, че в тях няма, или има трудно забележими елементи на антропогенна намеса.

За да може, в крайна сметка, да се направи обобщаваща оценка за състоянието и качествата на ландшафтите на територията на Община Монтана, е приложен комплексният (интегрален) метод на оценка, според който по степен на важност, факторите определящи качеството на ландшафтите се подреждат по скалата: живописност (изразителност), естественост (съхраненост), стабилност (устойчивост), уникалност (рядкост) и разнообразие. Според тази оценка, повечето ландшафти в Община Монтана получават висока комплексна бална оценка.

Според комплексната оценка за качествата на ландшафта на територията на Община Монтана , могат да се обособят следните видове:

- Ландшафти с много високо качество - това са тези части от общината, които обхващат най- високата й планинско-горска територия;

- Ландшафти с високо качество - това са ландшафтите на по-ниските планински територии, около крайречните ландшафти по поречията на реките, чието качество се понижава, поради наличието на антропогенни елементи, нарушаващи красотата на природата;

- Ландшафти със средно качество - това са най-малко атрактивните ландшафти, характеризиращи се с наличие на антропогенно въздействие в различна степен и недостатъчно устойчиво ползване. Тук се включват, преди всичко, урбанизираните селищни и крайселищни територии на общината.

Природните и антропогенните елементи, които оформят видовете ландшафти на територия на Община Монтана са: релефа, горите, планинските пасища и ливади, реките, деретата, овразите, обработваемите земи, населените места и урбанизираните територии с жилищни и селскостопански функции.

Забележимо отражение върху визията на ландшафта на общината е факта, че исторически човешката намеса не е изменила съществено облика на естествената природна среда и поради този факт, отделните видове ландшафти могат да бъдат определени като несъществено антропогенно повлияни ландшафти. Комбинацията от естествени и антропогенно формирани, през вековете, предпоставки на територията на общината, дава възможност да се определят съществуващите типове ландшафти:

- *Урбогенен селищен тип ландшафт*, чието бъдещо развитие и състояние е в пряка зависимост от социално-икономическите условия в общината. Обхваща селищните и особено, прилежащите крайселищни територии на населените места в общината, както и ситуираните там туристически образувания. Положително оформящо въздействие за облика на този тип ландшафт има растителността в отделните общински и частни селищни и крайселищни имоти и околната природна среда.

- *Агрогенен тип ландшафт с преди всичко площно визуално въздействие*. Поради характера на релефа в общината, той е достигнал максимума на възможност за териториално развитие. Това са обработваеми земи, животновъдни ферми, мерите, ливадите, пасищата и други селскостопански територии, ситуирани предимно около селищата, пътищата и в крайречните заравнени земи от територията на общината.

- *Дендрогенен тип ландшафт на горските територии*. Той обхваща основната част от територията на Община Монтана, включена в горския фонд, и преди всичко, защитените територии и защитените зони по Натура 2000. Растителните формации в пояса на широколистните гори. В териториите с дендрогенен тип ландшафт на Община Монтана попадат и защитените зони по Натура2000.

- *Дендрогенен крайречен тип ландшафт на влажните зони, формиран по речните тераси на реките и техните притоците им.* Основно към него се причисляват крайречните територии с влаголюбива дървесна и храстова растителност. Този тип ландшафт е защитен от Закона за биологичното разнообразие. Визуалното и екологично въздействие на този тип ландшафт се оценява като максимално за облика на ландшафта и за неговото здравно-физиологично въздействие върху човешкия организъм.